សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និង វិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច

Université Royale de Droit et des Sciences Economiques

Royal University of Law and Economics

សារណាបញ្ចប់ការសិក្សា

សន្តិកម្មតាមច្បាប់

ស្រាវជ្រាវពីថ្ងៃទី០៨ ខែមេសា ឆ្នាំ២០២៤ ដល់ថ្ងៃទី១០ ខែសីហា ឆ្នាំ២០២៤

ស្រាវជ្រាវដោយ

និស្សិតឈ្មោះ: **កញ្ញា លី ដាលីហ្សា**

កញ្ញា អ៊ា វិល្លីន្និច្ច

សាស្ត្រាចារ្យណែនាំ

លោក **ឃឹម ឧត្តម**

ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រ **នីតិសាស្ត្រ**

ជំនាន់ទី២៤

ឆ្នាំចូលសិក្សា ២០២០

ឆ្នាំសរសេរសារណា ២០២៤

សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ

យើងខ្ញុំ **លី ដាលីហ្សា** និង **អ៊ា វិល្លីនិច្ច** ជានិស្សិតថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រនីតិសាស្ត្រឆ្នាំទី៤ ជំនាន់ទី២ ថ្នាក់ L4A3 នៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច សូមថ្លែងអំណរគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅ និងសម្តែងការគោរពចំពោះ អ្នកម្តាយ និង លោកឪពុកដែលមានគុណបានផ្តល់កំណើត និងបានខិតខំប្រឹងប្រែងចិញ្ចឹម បីបាច់រក្សា អប់រំទូន្មានប្រៀនប្រដៅព្រមទាំងបានខិតខំប្រឹងប្រែងពុះពារគ្រប់ឧបសគ្គ ដើម្បីផ្គត់ផ្គង់កូនគ្រប់ផ្នែកនៃការរស់នៅជាពិសេសបានបញ្ជូនកូនឱ្យក្រេបយកចំណេះដឹងដែលធ្វើឱ្យកូនបានក្លាយជាមនុស្សម្នាក់ដែលសង្គម និងគ្រួសារទទួលស្គាល់ និងផ្តល់តម្លៃទទួលបានការគោរពស្រឡាញ់ពីមនុស្សជុំវិញខ្លួន។

លើសពីនេះទៅទៀត យើងខ្ញុំសូមថ្លែងអំណរគុណជូនចំពោះលោកគ្រូ **ឃឹម ឧត្តម** ដែលបានចំណាយពេលវេលាដ៏មានតម្លៃក្នុងការដឹកនាំសរសេរសារណា និងណែនាំផ្តល់ជាគំនិតល្អៗក្នុងការតាក់តែងសរសេរសារណាមួយនេះ តាំងពីចាប់ផ្តើមរហូតបានបញ្ចប់យ៉ាងជោគជ័យ។

ជាចុងក្រោយ យើងខ្ញុំសូមគោរពដឹងគុណ និងថ្លែងអំណរគុណដល់ មាតា បិតា និងលោកគ្រូសូមជួបប្រទះ សេចក្តីសុខ សំណាងល្អ និង ព្រមទាំងពុទ្ធិពរទាំង ៤ ប្រការគឺ អាយុ វណ្ណៈ សុខៈ ពលៈ កុំបីឃ្លាឃ្លាតឡើយ។

អារម្ភកថា

បន្ទាប់ពីបានបញ្ចប់ការសិក្សាផ្នែកនីតិសាស្ត្រអស់រយៈពេល ៤ ឆ្នាំមកនេះសាកលវិទ្យាល័យបាន តម្រូវឱ្យនិស្សិតធ្វើការសរសេរសារណា ឬរបាយការណ៍កម្មសិក្សាបញ្ចប់ការសិក្សាក្នុងគោលបំណងចង់ឱ្យ និស្សិតសិក្សាស្វែងយល់បន្ថែមនូវអ្វីដែលបានសិក្សាកន្លងមក។

ដោយហេតុនេះយើងខ្ញុំបានជ្រើសរើសប្រធានបទមួយដែលមានចំណងជើងថា "**សន្តតិកម្មតាម ច្បាប់**"មកធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវបន្ថែមឱ្យបានកាន់តែដឹងច្បាស់អំពីការបែងចែកមត៌កតាមច្បាប់ថាតើការ បើកសន្តតិកម្មនឹងចាប់នៅពេលណាតើត្រូវមានលក្ខណៈសម្បត្តិយ៉ាងណាខ្លះទើបអាចក្លាយជាសន្តតិជន ជាពិសេសអំពីការកែសម្រួលចំណែកមត៌ក។ បន្ទាប់ពីបានធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវហើយយើងក៏បានកាន់ តែយល់ច្បាស់ថា សន្តតិកម្មតាមច្បាប់ពិតជាបានផ្តល់ផលប្រយោជន៍ជាច្រើនក្នុងការបែងចែកមត៌ករបស់ មតកជន ជាពិសេសនៅពេលមតកជនបានទទួលមរណភាពដោយមិនបានបន្សល់ទុកនូវបណ្តាំមត៌ក តាមឆន្ទៈ។ សន្តតិកម្មតាមច្បាប់បានជួយសម្រួល និង ទប់ស្កាត់វិវាទរវាងសមាជិកគ្រួសារបងប្អូនសាច់ ញាតិរបស់មតកជនដោយសន្តតិកម្មតាមច្បាប់បានកំណត់ពីជនដែលមានសិទ្ធិតាមច្បាប់ទៅលើចំណែក មត៌ករបស់មតកជន។

ជាចុងក្រោយ យើងខ្ញុំសង្ឃឹមថាកិច្ចការស្រាវជ្រាវមួយនេះនឹងអាចផ្តល់ជាប្រយោជន៍ទៅកាន់មិត្តៗ អ្នកសិក្សាក្នុងការសិក្សានិងបានស្វែងយល់ជាងមុនអំពីប្រធានបទមួយនេះ។ហើយយើងខ្ញុំក៏សូមន្តីអភ័យ ទោសទុកជាមុនរាល់ចំណុចខ្វះខាត និង កំហុសខុសឆ្គងដែលកើតមានឡើងទៅលើអត្ថន័យខ្លឹមសារ និង អក្ខរាវិរុទ្ធដោយអចេតនាណាមួយ យើងខ្ញុំរីករាយនឹងទទួលយកនូវមតិរិះគន់ក្នុងន័យស្ថាបនាដើម្បីធ្វើការ កែតម្រូវ និង បំពេញចំណុចខ្វះខាត។

មាតិកា

ទំព័រ

សេចក្តីផ្តើម ១

ជំពូកទី១៖ លក្ខខណ្ឌទូទៅនៃសន្តតិកម្ម

ផ្នែកទី១៖ សញ្ញាណនៃសន្តតិកម្ម ៣

១.១. ប្រភេទនៃសន្តតិកម្ម ៣

១.២. ការកើតឡើងនៃសន្តតិកម្ម ៣

១.២.១.កាលបរិច្ឆេទចាប់ផ្តើមធ្វើសន្តតិកម្ម ៣

១.២.២.ទីកន្លែងចាប់ផ្តើមធ្វើសន្តតិកម្ម ៤

ផ្នែកទី២៖ លក្ខណៈសម្បត្តិនៃសន្តតិជន ៥

២.១.បុគ្គលដែលមានលក្ខណៈសម្បត្តិជាសន្តតិជន ៥

២.១.១. រូបវន្តបុគ្គល ៥

២.១.២. ទារកក្នុងគភ៌ ៥

២.២.បុគ្គលដែលមិនអាចទទួលសន្តតិកម្ម ៦

២.២.១. ករណីអភ័ព្វបុគ្គល ៦

២.២.២.ការផ្តាច់មត៌កពីសន្តតិជន ៧

២.៣.ករណីពិសេសចំពោះជនជាតិបរទេស ៧

ជំពូកទី២៖ បញ្ញត្តិនៃសន្តតិកម្មតាមច្បាប់

ផ្នែកទី១៖ សន្តិជនដែលច្បាប់បានកំណត់...៩

១.១. លំដាប់នៃសន្តតិជន ៩

១.១.១. សន្តិជនលំដាប់ទី១ ....៩

១.១.២. សន្តិជនលំដាប់ទី២ ....១០

១.១.៣. សន្តិជនលំដាប់ទី៣... ១១

១.២. សន្តតិជនជានិច្ច ១១

១.៣. សន្តតិជនជំនួស ១២

ផ្នែកទី២៖ ការបែងចែកមត៌កទៅតាមចំណែករបស់សន្តតិជន ១២

២.១. ករណីសន្តតិជនមានតែបញ្ញាញាតិ ១៣

២.២. ករណីសន្តតិជនមានតែបុព្វញាតិ ១៤

២.៣. ករណីសន្តតិជនមានតែបងប្អូនបង្កើត ១៥

២.៤. ករណីសន្តតិជនមានសហព័ទ្ធ រួមជាមួយនឹងញាតិ ១៧
២.៤.១. ករណីសន្តតិជនមានតែសហព័ទ្ធ ១៧
២.៤.២. ករណីសន្តតិជនជាសហព័ទ្ធរួមជាមួយបច្ឆាញាតិ ១៧
២.៤.៣. ករណីសន្តតិជនជាសហព័ទ្ធរួមជាមួយបុព្វញាតិ ១៧
២.៤.៤. ករណីសន្តតិជនជាសហព័ទ្ធរួមជាមួយសាខាញាតិ ១៨
ផ្នែកទី៣៖ ការសម្រួលចំណែកមត៌ក ១៩
៣.១. ការសម្រួលចំណែកមត៌ក ១៩
៣.២. ផលប្រយោជន៍ពិសេស ១៩
៣.២.១. ករណីផលប្រយោជន៍ពិសេសមានតម្លៃតិចជាងចំណែកមត៌ក ២០
៣.២.២. ករណីផលប្រយោជន៍ពិសេសមានតម្លៃស្មើរនឹងចំណែកមត៌ក ២០
៣.២.៣. ករណីផលប្រយោជន៍ពិសេសមានតម្លៃច្រើនជាងចំណែកមត៌ក ២១
៣.២.៤. តម្លៃប្រទានកម្ម ២១
៣.៣. ភាគនៃវិភាគទាន ២២
៣.៤. ភាពបម្រុង ២៥
៣.៤.១ ទ្រព្យជាមូលដ្ឋានក្នុងការគណនាភាគបម្រុង ២៥
៣.៤.២ អ្នកមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុង ២៥
៣.៤.៣. ការគណនាភាគបម្រុង ២៦
៣.៤.៤. ការរំលត់សិទ្ធិទាមទារឱ្យកាត់បន្ថយ ២៧
ផ្នែកទី៤៖ ការយល់ព្រមទទួល ឬបោះបង់ចំណែកសន្តតិកម្ម ២៨
៤.១. ការយល់ព្រមទទួលសន្តតិកម្ម ២៩
៤.១.១. ការយល់ព្រមទាំងស្រុង ២៩
៤.១.២. ការយល់ព្រមមានកម្រិត ២៩
៤.២. ការបោះបង់សន្តតិកម្ម ៣០
សន្និដ្ឋាន ៣១
អនុសាសន៍
ឯកសារយោង
ឧបសម្ព័ន្ធ

សេចក្តីផ្តើម

ការកើត ចាស់ ឈឺ ស្លាប់ គឺជារបបធម្មជាតិមួយដែលយើងមិនអាចកំណត់បាននោះឡើយ។ នៅក្នុងឆាកជីវិតរបស់មនុស្សម្នាក់ៗយើងគង់តែជួបប្រទះនូវការបាត់បង់មនុស្សជាទីស្រឡាញ់ ឬមនុស្សដែលនៅជុំវិញខ្លួន យើង។ ដោយយើងខ្ញុំឃើញថា នៅក្នុងទិដ្ឋភាពសង្គមតែងតែជួបនូវវិវាទរវាងញាតិចំពោះការបែងចែកទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មតកជនក្រោយពេលដែលមតកជនបានទទួលមរណៈភាពហើយ ជាពិសេសភាពស្មុគស្មាញកាន់តែកើតមានឡើង នៅពេលដែលមតកជនមិនបានបង្ហាញឆន្ទៈក្នុងការបែងចែកទ្រព្យរបស់ខ្លួនមុនពេលដែលទទួលមរណភាព។ បញ្ញត្តិនៃច្បាប់ជុំវិញការទទួលបន្តរនូវមត៌កគឺមានលក្ខណៈខុសៗគ្នាទៅតាមប្រទេសនីមួយៗដោយសន្តតិកម្មតាមច្បាប់មានលក្ខណៈខុសពីសន្តតិកម្មដោយមតកសាសន៍ត្រង់ថាសន្តតិកម្មតាមច្បាប់គឺ ជាបញ្ញត្តិនៃច្បាប់ដែលបានកំណត់ពីដំណើរការនៃការទទួលមត៌កក្នុងករណីដែលមកមតជនគ្មានឆន្ទៈត្រឹមត្រូវក្នុងការបែងចែកទ្រព្យសម្បត្តិដែលខ្លួនបានបន្សល់ទុក។ បញ្ញត្តិនៃច្បាប់នេះគឺបម្រើនូវអត្ថប្រយោជន៍ជាច្រើនដូចជា ផ្តល់នូវសំណាញ់សុវត្ថិភាពទៅដល់សន្តតិជនស្របច្បាប់ធានានូវការបែងចែកទ្រព្យសម្បត្តិដោយយុត្តិធម៌ និងអាចព្យាករណ៍បាននូវចំណែកមត៌កដែលសន្តតិជននឹងត្រូវទទួលបាន នៅពេលដែលមតកជនមិនបានបញ្ជាក់ពីបំណងប្រាថ្នារបស់ខ្លួនឱ្យបានច្បាស់លាស់។ បញ្ញត្តិនៃសន្តតិកម្មតាមច្បាប់នេះត្រូវបានដាក់បញ្ចូលក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧នៅក្នុងគន្ថីទី៨ ដែលផ្តល់នូវបញ្ញត្តិច្បាស់លាស់សម្រាប់ការបែងចែកមមត៌ក ក៏ដូចជាសិទ្ធិនិងកាតព្វកិច្ចរបស់សន្តតិជន។ បញ្ញត្តិនៃច្បាប់ត្រូវបានយកមកប្រើប្រាស់នៅពេលដែលភាពស្មុគស្មាញលេចឡើងនៅក្នុងសេណារីយ៉ូណាមួយ។

នៅក្នុងអត្ថបទស្រាវជ្រាវខាងក្រោម យើងខ្ញុំនឹងធ្វើការសិក្សាទៅលើបញ្ញត្តិនៃច្បាប់នៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ដែលកំណត់អំពីរបបសន្តតិកម្មនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាដោយយើងធ្វើការផ្តោតសំខាន់ចំពោះតែ "សន្តតិកម្មតាមច្បាប់"។ យើងខ្ញុំនឹងធ្វើការបកស្រាយអំពីគោលការណ៍នៃរបបសន្តតិកម្មបុគ្គលដែលមានលក្ខណៈសម្បត្តិជាសន្តតិជន បទបញ្ញត្តិនៃសន្តតិកម្មតាមច្បាប់ និងការអនុវត្តទៅលើសិទ្ធិរបស់សន្តតិជន ក៏ដូចជាភាពស្មុគស្មាញនៃរបបសន្តតិកម្មនេះ។

នៅក្នុងអត្ថបទខាងក្រោមនេះ មានគោលបំណងក្នុងការបកស្រាយនូវបញ្ញត្តិនៃច្បាប់ស្វែងរកភាពស្មុគស្មាញទាំងនេះដោយផ្តល់នូវការពន្យល់ និង សង្ខេបអំពីបទបញ្ញត្តិនៃសន្តតិកម្មតាមច្បាប់នៃប្រទេស

កម្ពុជា។ យើងខ្ញុំនឹងធ្វើការបកស្រាយកាន់តែស៊ីជម្រៅទៅលើបទបញ្ញត្តិផ្លូវច្បាប់ដែលមានចែងក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាវិភាគករណីសិក្សាដើម្បីបង្ហាញពីការអនុវត្ត និង ស្វែងរកបញ្ហាប្រឈមដែលអាចកើតឡើងក្នុងស្ថានភាពជាក់លាក់។ លើសពីនេះអត្ថបទខាងក្រោមនេះនឹងពិចារណាអំពីបរិបទវប្បធម៌ជុំវិញមត៌កក្នុងប្រទេសកម្ពុជាដោយពិនិត្យមើលថាតើ ជំនឿ និង ទំនៀមទម្លាប់ប្រពៃណីអាចជះឥទ្ធិពលដល់សក្តានុពលនៃរបបសន្តិកម្មតាមច្បាប់យ៉ាងដូចម្តេច។ តាមរយៈការសិក្សាស្រាវជ្រាវអំពីសន្តតិកម្មតាមច្បាប់នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា យើងខ្ញុំសង្ឃឹមថាឯកសារនេះនឹងបម្រើជាធនធានដ៏មានតម្លៃសម្រាប់អ្នកជំនាញផ្នែកច្បាប់ បុគ្គលដែលមានបំណងស្វែងយល់ពីរបបនៃសន្តតិកម្មតាមច្បាប់ និងអ្នកដែលចាប់អារម្មណ៍ក្នុងការយល់ដឹង អំពីច្បាប់ និងប្រពៃណីរបស់កម្ពុជា។

ដើម្បីបកស្រាយអំពីប្រធានបទ *"**សន្តតិកម្មតាមច្បាប់**"* ឱ្យបានក្បោះក្បាយស៊ីជម្រៅ និង ច្បាស់លាស់យើងខ្ញុំសូមធ្វើការបែងចែកការសិក្សាស្រាវជ្រាវដូចខាងក្រោម៖

ជំពូកទី១៖ លក្ខខណ្ឌទូទៅនៃសន្តតិកម្ម

ជំពូកទី២៖ បញ្ញត្តិនៃសន្តតិកម្មតាមច្បាប់

ជំពូកទី១
លក្ខខណ្ឌទូទៅនៃសន្តិកម្ម

ជំពូកទី១៖ លក្ខខណ្ឌទូទៅនៃសន្តតិកម្ម

ផ្នែកទី១៖ សញ្ញាណគតិយុត្តនៃសន្តតិកម្ម

១.១. ប្រភេទនៃសន្តតិកម្ម

ពាក្យថា "**សន្តតិកម្ម**" មានន័យថាជាការផ្ទេរនូវសិទ្ធិ និង ករណីយកិច្ចរបស់មតកជនទៅឱ្យសន្តតិជនម្នាក់ ឬ ច្រើននាក់តាមឆន្ទៈ ឬ តាមច្បាប់។[1] ដោយឡែកផ្អែកតាមមាត្រា ១១៤៥ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧ បានចែងថាសន្តតិកម្មដែលផ្អែកតាមឆន្ទៈរបស់មតកជន (បណ្តាំមត៌ក) ហៅថា"**សន្តតិកម្មមានបណ្តាំ**"។ រីឯសន្តតិកម្មទាំងឡាយណាដែលធ្វើឡើងតាមបញ្ញត្តិច្បាប់ហៅថា"**សន្តតិកម្មតាមច្បាប់**"។

នៅពេលដែលមតកជនបានបង្ហាញឆន្ទៈក្នុងការបែងចែកមរត៌ករបស់ខ្លួន នៅអំឡុងពេលដែលជននោះនៅរស់ដោយបន្សល់ទុកនូវបណ្តាំជាដើម នៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧ ទទួលស្គាល់នូវការបែងចែកតាមបណ្តាំមត៌កតែនៅក្នុងករណីដែលបណ្តាំនោះធ្វើឡើងត្រឹមត្រូវទៅតាមទម្រង់ និង លក្ខខណ្ឌដែលច្បាប់បានកំណត់ប៉ុណ្ណោះ។ នៅក្នុងកាលៈទេសៈដែលមតកជនមិនបានបន្សល់ទុកនូវបណ្តាំនោះទេជាស្វ័យប្រវត្តិសន្តតិកម្មនឹងត្រូវអនុវត្តតាមបញ្ញត្តិនៃច្បាប់។ យើងអាចធ្វើការសន្និដ្ឋានបានថាសន្តតិកម្មមានបណ្តាំគឺ ជាការបែងចែកមត៌កទៅឱ្យសន្តតិជនទៅតាមឆន្ទៈរបស់មតកជន ដែលធ្វើឡើងទៅតាមទម្រង់នៃមតកសាសន៍។ រីឯសន្តតិកម្មតាមច្បាប់ គឺជាការបែងចែកមត៌កទៅឱ្យសន្តតិជន ទៅតាមចំណែកនិងនីតិវិធីដែលបានកំណត់ដោយច្បាប់។

មូលហេតុដែលមត៌កត្រូវធ្វើការបែងចែកទៅតាមច្បាប់ ព្រោះមតកជនមិនបានបង្ហាញឆន្ទៈក្នុងការបែងចែកមត៌ករបស់ខ្លួននៅពេលដែលនៅរស់ ឬមិនបានបន្សល់ទុកនូវបណ្តាំមត៌ក ឬបណ្តាំមត៌កត្រូវបានលុបចោលដោយបណ្តាំមត៌កនោះបានធ្វើខុសពីទម្រង់ដែលច្បាប់បានកំណត់ជាដើម។ ច្បាប់នៅតែការពារទៅលើសិទ្ធិនិងករណីកិច្ចរបស់សន្តតិជនដែលនឹងត្រូវទទួលបាននូវចំណែកមត៌កទៅតាមលំដាប់និងចំណែកដែលសន្តតិជននីមួយៗមាន។

១.២. ការកើតឡើងនៃសន្តតិកម្ម

យោងតាមក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ បានកំណត់នៅ ក្នុងផ្នែកទី១ ជំពូកទី១ គន្ថីទី៨ ដែលបានចែងអំពី ការចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្មដោយបានកំណត់យកពេលវេលានិងទីកន្លែងបើកសន្តតិកម្ម។ នៅក្នុងចំណុច នេះផងដែរ យើងខ្ញុំនឹងធ្វើការសិក្សាលំអិតទៅលើ ១.២.១. កាលបរិច្ឆេទចាប់ផ្តើមបើកសន្តតិកម្ម និង ១.២.២. ទីកន្លែងចាប់ ផ្តើមធ្វើសន្តតិកម្ម។

១.២.១.កាលបរិច្ឆេទចាប់ផ្តើមបើកសន្តតិកម្ម

ការចាប់ផ្តើមបើកសន្តតិកម្មដោយយោងតាមគោលការណ៍នៃច្បាប់ គឺលុះត្រាតែមតកជនទទួលមរណភាព ឬ ការបាត់ខ្លួនរបស់ មតកជន ទើបសន្តតិកម្មត្រូវ បានចាប់ផ្តើម។

[1] សន្ទានុក្រមនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

ក. មរណភាពនៃបុគ្គល

ជាការពិតណាស់ ការទទួលមរណភាពរបស់បុគ្គលម្នាក់ទាល់តែត្រូវបានវាយតម្លៃដោយអ្នកជំនាញ និង មានការត្រួតពិនិត្យ និង ការចេញលិខិតបញ្ជាក់អំពីការទទួលមរណភាពរបស់មន្ត្រីអត្រានុកូលដ្ឋាន។ ការស្លាប់គឺសន្មតថា មានសាកសពមួយ ព្រោះសាកសពជាភស្តុតាងបង្ហាញថាមានការស្លាប់។ ជាគោលការណ៍ច្បាប់បានកំណត់យកពេលទទួលមរណភាព គឺជាពេលវេលាមូលដ្ឋានក្នុងការចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម។[2]

ខ. ករណីបាត់ខ្លួន

ការបាត់ខ្លួនក៏ជាលក្ខខណ្ឌមួយដែលគេសន្មត់បានថា បុគ្គលនោះបានទទួលមរណភាពផងដែរ។ នៅក្នុងករណីដែលគេមិនអាចរកភស្តុតាងដែលបញ្ជាក់បានថាបុគ្គលម្នាក់ស្លាប់ ដោយសារមិនអាចរកសាកសពឃើញ។ តាមលក្ខខណ្ឌគតិយុត្តត្រូវចាំបាច់មានសាលក្រមប្រកាសពីការបាត់ខ្លួន ព្រោះសាលក្រមមានអានុភាពអាចចាត់ទុកថាជនដែលបាន បាត់ខ្លួនស្លាប់បាត់ទៅហើយ។[3]

លក្ខខណ្ឌនៃការបាត់ខ្លួនបែងចែកជា ពីរករណីដូចខាងក្រោម៖

ទី១: ការបាត់ខ្លួនក្នុងលក្ខណៈធម្មតា គឺជាការបាត់ខ្លួនធម្មតាដែលត្រូវមានលក្ខខណ្ឌមិនដឹងថានៅរស់ ឬ ទទួលមរណៈភាពរយៈពេលយ៉ាងតិច ៥ ឆ្នាំហើយតុលាការត្រូវប្រកាសអំពីការបាត់ខ្លួននោះទៅតាមពាក្យសុំរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំ។[4]

ទី២: ការបាត់ខ្លួនក្នុងលក្ខណៈពិសេស គឺជាការបាត់ខ្លួនក្នុងព្រឹត្តិការណ៍ពិសេស (គ្រោះថ្នាក់) ដូចជា សង្គ្រាម, ការលិចនាវា, ការរញ្ជួយផែនដី, អគ្គីភ័យ, ស៊ូណាមិ (រលកយក្ស) , ការរអិលផ្ទាំងទឹកកកពីភ្នំជាអាទិ៍ ដែលជាមូលហេតុនៃមរណភាពរបស់ជនដែលជួបប្រទះគ្រោះថ្នាក់ទាំងនេះហើយការមិនដឹងច្បាស់ថារស់ ឬ ទទួលមរណភាពនោះមានអំឡុងពេលយ៉ាងតិច ១ឆ្នាំគឺជាលក្ខខណ្ឌនៃការប្រកាសអំពីការបាត់ខ្លួន។[5] តុលាការត្រូវប្រកាសអំពីការបាត់ខ្លួនទៅតាមពាក្យសុំរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំ។ កាលបរិច្ឆេទនៃការប្រកាសអំពីការបាត់ខ្លួនគឺជាពេលវេលានៃការបើកសន្តតិកម្មតាមច្បាប់។ ដោយសេចក្តីសម្រេចប្រកាសអំពីការបាត់ខ្លួនមានតម្លៃស្មើនឹងសំបុត្រមរណភាព។

១.២.២.ទីកន្លែងចាប់ផ្តើមធ្វើសន្តតិកម្ម

ការចាប់ផ្តើមសន្តិកម្មតាមច្បាប់ ត្រូវធ្វើឡើងនៅលំនៅឋានរបស់មតកជន។ ដោយច្បាប់បានកំណត់យកលំនៅឋាន គឺជាកន្លែងនៃជីវភាពរស់នៅរបស់បុគ្គលម្នាក់ៗ។[6] ក្នុងករណីមតកជនមិនមានលំនៅឋានពិតប្រាកដទេ ឬ មានលំនៅឋានច្រើនច្បាប់កំណត់យកទីសំណាក់ជាលំនៅឋាន។ ការកំណត់យកលំនៅឋានរបស់មតកជនជាទី

[2] មាត្រា១១៨៥ (១) នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

[3] មាត្រា៤១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

[4] មាត្រា៤១(១) នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

[5] មាត្រា៤១(២) នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

[6] មាត្រា១១៨៦ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

កន្លែងបើកសន្តតិកម្មគឺដោយសារភាពងាយស្រួល និង មានប្រសិទ្ធិភាពក្នុងការជូនដំណឹងជាសាធារណៈព្រោះលំនៅឋានមានផ្ទុកនូវព័ត៌មានពាក់ពន្ធ័នឹងមតកជនកាលនៅរស់ និង ងាយស្រួលក្នុងការកំណត់សមត្ថកិច្ចតុលាការក្នុងការចាប់ផ្ដើមសន្តតិកម្ម។

ផ្នែកទី២ ៖លក្ខណៈសម្បត្តិជាសន្តតិជន

បន្ទាប់ពីបានសិក្សាស្វែងយល់ពីលក្ខខណ្ឌពាក់ព័ន្ធនឹងសន្តតិកម្ម និងសញ្ញាណទូទៅនៃសន្តតិកម្មហើយយើងនឹងសិក្សាអំពី ២.១.បុគ្គលដែលមានលក្ខណៈសម្បត្តិជាសន្តតិជន និង ២.២. បុគ្គលដែលមិនអាចទទួលសន្តតិកម្មបាន។

២.១.បុគ្គលដែលមានលក្ខណៈសម្បត្តិជាសន្តតិជន

២.១.១. រូបវ័ន្តបុគ្គល

លក្ខខណ្ឌចាំបាច់ដែលបានចែងក្នុងបញ្ញត្តិ **មាត្រា១១៤៩** នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧បានកំណត់ថាបុគ្គលដែលមានលក្ខណៈសម្បត្តិជាសន្តតិជន គឺជាបុគ្គលដែលមានជីវិតរស់រាននៅពេលចាប់ផ្ដើមបើកសន្តតិកម្ម មានន័យថាមានតែរូបវន្តបុគ្គលប៉ុណ្ណោះដែលអាចក្លាយជាសន្តតិជនបាន ព្រោះថារូបវន្តបុគ្គល គឺជាមនុស្សពិតតាមធម្មជាតិ ដែលមានសមត្ថភាពទទួលបានសិទ្ធិនៅពេលចាប់កំណើត ព្រមទាំងមានលក្ខណៈសម្បត្តិក្លាយជាប្រធាននៃសិទ្ធិនិងកាតព្វកិច្ចទៀតផង។ លើកទ្បែងតែបុគ្គលដែលច្បាប់បានបញ្ញត្តិថាជាអភ័ព្វបុគ្គល និង បុគ្គលដែលបានផ្ដាច់ចេញពីមត៌កប៉ុណ្ណោះដែលមិនអាចក្លាយជាសន្តតិជន និង មិនមានសិទ្ធិទទួលបានចំណែកមត៌ក។ បើសិនជាបុគ្គលដែលបានសន្មតថាជាសន្តតិជន ប៉ុន្តែបុគ្គលនោះបានទទួលមរណៈភាពមុនថ្ងៃបើកសន្តតិកម្មក៏ត្រូវបានចាត់ទុកថាមិនគ្រប់លក្ខណៈជាសន្តតិជនដែរ។ ក្នុងករណីមតកជន និងជនដែលសន្មតថា ជាសន្តតិជនបានទទួលមរណភាពព្រមគ្នា ឬ ត្រូវបានសន្មតថាទទួលមរណភាពព្រមគ្នាមិនត្រូវចាត់ទុកថាជននោះជាសន្តតិជនទេ ដោយសារតែមិនបានបំពេញលក្ខខណ្ឌរស់រានមានជីវិត នៅពេលចាប់ផ្ដើមសន្តតិកម្ម។[7]

២.១.២. ទារកក្នុងគភ៌

មួយវិញទៀតតើទារកដែលកំពង់នៅក្នុងគភ៌របស់ម្ដាយ ត្រូវបានចាត់ទុក ថាជាសន្តតិជនដែរឬទេ?

ចំពោះករណីទារកក្នុងគភ៌របស់ម្ដាយដោយយោងតាម**មាត្រា៩**កថាខណ្ឌទី២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ បានកំណត់ថាទារកដែលមាននៅក្នុងគភ៌ នាពេលចាប់ផ្ដើមសន្តតិកម្ម ត្រូវតែកើតមកមានជីវិតរស់រានទើបអាចបំពេញលក្ខខណ្ឌក្លាយជាសន្តតិជនបាន។ ប្រសិនបើទារកមានក្នុងគភ៌ម្ដាយនាពេលចាប់បើកសន្តតិកម្ម ប៉ុន្តែនៅពេលដែលកើតមកមិនមានជីវិតរស់រានទេ នោះមានន័យថាទារកនោះមិនអាចក្លាយជា

[7] មាត្រា៤៥ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

សន្តតិជនបានឡើយ ព្រោះថាទារកនោះមិនមែនជារូបវន្តបុគ្គល ដែលមានលក្ខណៈសម្បត្តិក្លាយជាប្រធាននៃសិទ្ធិ និង កាតព្វកិច្ចទេ។

២.២.បុគ្គលដែលមិនអាចទទួលសន្តតិកម្មបាន

នៅក្នុងចំណុចនេះ យើងខ្ញុំនឹងធ្វើការសិក្សាទៅលើករណីចំនួន ២ ដែលបង្ហាញអំពីលក្ខខណ្ឌដែរនាំអោយសន្តតិជនបាត់បង់សិទ្ធិក្នុងការទទួលសន្តតិកម្មដែលករណីទី១ គឺជននោះក្លាយជាអភ័ព្វបុគ្គល និង ករណីទី២ ជននោះត្រូវបានផ្តាច់ចេញពីមតក៌ ។

២.២.១.ករណីអភ័ព្វបុគ្គល

យោងតាម **មាត្រា១១៥០** នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ "**អភ័ព្វបុគ្គល**" សំដៅទៅលើបុគ្គលទាំងឡាយណាដែលបាត់បង់សិទ្ធិជាសន្តតិជនដែលមិនអាចទទួលបានចំណែកមត៌ក ដោយសារតែបុគ្គលនោះស្ថិតក្នុងលក្ខខណ្ឌដូចខាងក្រោម៖

- បុគ្គលដែលទទួលទោសដោយសារចេតនាធ្វើឃាត ឬប៉ុនប៉ងធ្វើឃាតលើមតកជន ឬលើជនដែលមានលំដាប់សន្តតិកម្មមុនឬលំដាប់ស្មើគ្នា ទោះដោយផ្ទាល់ក្តីឬដោយប្រយោលក្តី មានន័យថាបុគ្គលដែលបានរកឃើញថាមានចេតនាសម្លាប់មតកជន ដោយហេតុចង់បានទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មតកជន ឬ ក៏មានចេតនាចង់សម្លាប់សន្តតិជនដែលមានលំដាប់ខ្ពស់ជាង ក្នុងចេតនាអោយខ្លួនមានលក្ខណសម្បត្តិគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការក្លាយទៅជាសន្តតិជនឬមានចេតនាសម្លាប់សន្តតិជនដែលមានលំដាប់ស្មើគ្នាក្នុងបំណងទទួលបានចំណែកមត៌ក។ ទោះបីជាក្នុងករណីបានធ្វើដោយប្រយោលក្តី ឬ ដោយផ្ទាល់ក្តី បុគ្គលនោះក៏ត្រូវចាត់ទុកជាអភ័ព្វបុគ្គល។
- បុគ្គលដែលដឹងពីការសម្លាប់មតកជនតែមិនបានរាយការណ៍ឬមិនបានប្តឹងត្រូវចាត់ទុកជាអភ័ព្វបុគ្គល។ ប៉ុន្តែប្រសិនបើ ជនដែលបានដឹងពីការសម្លាប់មតកជនតែមិនបានរាយការណ៍ គឺជាជនដែលមិនអាចធ្វើការវិនិច្ឆ័យដឹងខុសត្រូវ ឬ មានសតិមិនប្រក្រតីមិនអាចចាត់ទុកជននោះជាអភ័ព្វបុគ្គលបានទេ។
- បុគ្គលដែលបានធ្វើការរារាំងមតកជនក្នុងការលុបចោល ឬកែប្រែមតកសាសន៍ដែលស្តីពីសន្តតិកម្ម ដោយការឆបោក ឬ គម្រាមកំហែងត្រូវចាត់ទុកបុគ្គលនោះជាអភ័ព្វបុគ្គលដោយហេតុថាទង្វើរបស់បុគ្គលនោះជាអំពើមិនត្រឹមត្រូវដែល អាចធ្វើអោយប៉ះពាល់ដល់ផលប្រយោជន៍របស់សន្តតិជនដទៃទៀត។
- បុគ្គលដែលបានអោយមតកជនធ្វើការលុបចោល ឬ កែប្រែមតកសាសន៍ដោយឆបោក ឬ ដោយការគម្រាមកំហែងទង្វើនេះជាទង្វើមិនគប្បីដោយអោយមតកជនលុបចោល ឬ កែប្រែដោយផ្ទុយឆន្ទៈរបស់មតកជនដែលធ្វើអោយខូចប្រយោជន៍សន្តតិជនផ្សេងទៀត។
- បុគ្គលដែលបានក្លែងកែបន្លំខ្លឹមសារលិខិតមតកសាសន៍ អោយផ្ទុយពីខ្លឹមសារនៃលិខិតមតកសាសន៍ ដើម្បីបំផ្លាញចោល ឬ លាក់ទុកលិខិតមតកសាសន៍ក្នុងបំណងទទួលបានផលប្រយោជន៍ណាមួយ។

២.២.២. ការផ្តាច់មត៌កពីសន្តតិជន

មតកជនអាចដាក់ពាក្យសុំទៅកាន់តុលាការអោយផ្តាច់សន្តតិជនមិនអោយទទួលសន្តតិកម្ម ក្នុងករណីបើសន្តតិជននោះ បានប្រព្រឹត្តនូវសកម្មភាពដូចជាៈ

- បានធ្វើបាបចំពោះមតកជន
- បានប្រមាថមតកជនយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ
- អាចមកមើលថែទាំមតកជននៅពេលដែលមានជម្ងឺ តែមិនមកថែទាំ
- ត្រូវទទួលបានសាលក្រមឬសាលដីកាផ្តន្ទាទោសអោយជាប់ពន្ធនាគារមួយជីវិត
- បានប្រព្រឹត្តអំពើល្មើសធ្ងន់ធ្ងរគួរអោយកត់សំគាល់ ជាអាទិ៍។[8]

២.៣. ករណីពិសេសចំពោះជនបរទេស

ជនដែលត្រូវបានចាត់ទុកគឺជាជនបរទេសជាជនណាដែលមិនមានសញ្ជាតិខ្មែរដោយគ្មានការរើសអើងអំពីសញ្ជាតិ ជំនឿ សាសនា ឬមានដើមកំណើតណាមួយក៏ដោយ។[9] សន្តតិជនដែលជាជនបរទេសក៏មានសិទ្ធិទទួលបានមត៌កពីមត៌កជនដែរ ប៉ុន្តែមិនអាចទទួលបានសន្តតិកម្មជាដីធ្លី ឬក៏អគារសហកម្មសិទ្ធិជាន់ក្រោមដី ឬជាន់ផ្ទាល់ដីទេ។ អគារសហកម្មសិទ្ធិជាអគារឬសំណង់ដែលមានម្ចាស់កម្មសិទ្ធិជាច្រើននាក់រស់នៅ មានចំណែកខ្លះជាកម្មសិទ្ធិផ្តាច់មុខរបស់សហកម្មសិទ្ធិករនីមួយៗដែលហៅថា ចំណែកឯកជន និងចំណែកខ្លះជាលំហរួមសម្រាប់ការប្រើប្រាស់រួមរបស់សហកម្មសិទ្ធិករទាំងអស់ដែលហៅថាចំណែករួម ដែលក្នុងចំណែករួមនោះមានដូចជា ដី ទីធ្លា ជណ្តើរ ដំបូល ឧទ្យាននិងសួនច្បារ ផ្លូវ ច្រកចេញចូល ជញ្ជាំងអឌ្ឍសិទ្ធិ ទីកន្លែងនៃសេវាកម្មរួម។[10] ជនបរទេសមានសិទ្ធិកម្មសិទ្ធិលើចំណែកឯកជននៃអគារសហកម្មសិទ្ធិចាប់ពីជាន់ទី១ឡើងទៅ។[11] យោងតាម **មាត្រា៨** នៃច្បាប់ភូមិបាលបានបញ្ញត្តិថា"មានតែរូបវន្តបុគ្គលឬនីតិបុគ្គលដែលមានសញ្ជាតិជាខ្មែរទេទើបមានសិទ្ធិជា ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិលើដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា"។ ក្នុងករណីសន្តតិជនទាំងអស់មិនមានសញ្ជាតិខ្មែរនោះមត៌កដែលជា ដីធ្លីនឹងក្លាយជានីតិបុគ្គលមត៌កដោយស្វ័យប្រវត្តិ ហើយធ្វើការចាត់ចែងលើមត៌កនោះក្នុងនាមជានីតិបុគ្គលដែលជាម្ចាស់ សិទ្ធិចាត់ចែងមត៌ក។ សន្តតិជនទាំងអស់ត្រូវចាត់ចែងនីតិបុគ្គលមត៌កដោយដាក់លក់ដីធ្លី ដែលជាចំណែកមត៌កក្នុងអំឡុងពេល៣(បី)ខែគិតចាប់ពីថ្ងៃដែលសន្តតិជនទាំងអស់យល់ព្រមទាំងស្រុងឬយល់ព្រមមានកម្រិត រីឯថ្លៃដែលទទួលបានពីការលក់ដីធ្លីនោះ នឹងក្លាយជាមត៌ក ពេលនោះនីតិបុគ្គលមត៌កនឹងត្រូវរលត់។ ប្រសិនបើសន្តតិជនដែលមិនមានសញ្ជាតិខ្មែរ នោះមិនបានធ្វើការចាត់ចែងលើដីធ្លីនោះក្នុងរយៈពេលបីខែនោះទេ កម្មសិទ្ធិលើ

[8] មាត្រា១១៥១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

[9] មាត្រា២ នៃច្បាប់ស្តីពីអន្តោប្រវេសន៍

[10] មាត្រា៤ នៃច្បាប់ស្តីពីការផ្តល់សិទ្ធិកម្មសិទ្ធិលើចំណែកឯកជននៃអគារសហកម្មសិទ្ធិដល់ជនបរទេស

[11] មាត្រា៦ នៃច្បាប់ស្តីពីការផ្តល់សិទ្ធិកម្មសិទ្ធិលើចំណែកឯកជននៃអគារសហកម្មសិទ្ធិដល់ជនបរទេស

ដីធ្លីនោះនឹងធ្វើសន្តតិកម្មដោយសន្តតិជនដែលមានលំដាប់បន្ទាប់ដែលមានសញ្ជាតិខ្មែរ។ បើសិនសន្តតិជនលំដាប់បន្ទាប់មិនមានសញ្ជាតិខ្មែរនោះទេ សន្តតិជននោះអចលនវត្ថុនោះនឹងត្រូវក្លាយជាកម្មសិទ្ធិរបស់រដ្ឋ។[12]

[12] សេចក្តីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ៦ ទំព័រ១៣

ជំពូកទី២
បញ្ញត្តិនៃសន្តិកម្មតាមច្បាប់

ជំពូកទី២៖ បញ្ញត្តិនៃសន្តតិកម្មតាមច្បាប់

ផ្នែកទី១៖ សន្តិជនដែលច្បាប់បានកំណត់

ចំពោះការអនុវត្តសន្តតិកម្មតាមច្បាប់ គឺនៅពេលដែលមតកជនមិនបានបង្ហាញនូវឆន្ទៈរបស់ខ្លួន(បណ្តាំ) ក្នុងការបែងចែកចំណែកមត៌ករបស់ខ្លួននៅពេលដែលមតកជននោះមានជីវិត ដូចនេះហើយទើបបញ្ញត្តិនៃច្បាប់បានកំណត់ឱ្យមាន ការបែងចែកចំណែកមតក៌ទៅតាមលំដាប់នៃសន្តិតិជនដែលសន្តិតិជននីមួយៗទទួលបាននូវចំណែកមតក៌ទៅតាមលំដាប់ដែលខ្លួនត្រូវទទួលបាន។ ច្បាប់បានកំណត់នូវលំដាប់សន្តតិជនរបស់មតកជនដែលក្នុងនោះរួមមាន៖ សន្តតិជនលំដាប់ទី១ សន្តតិជនលំដាប់ទី២ និងសន្តតិជនលំដាប់ទី៣។ ក្រៅពីសន្តតិជនទាំងបីខាងលើនេះនៅមានសន្តតិជនដែលត្រូវទទួលបានមត៌កជានិច្ចហៅថា "សន្តតិជនជានិច្ច" និងសន្តតិជនដែលត្រូវទទួលបន្តហៅថា "សន្តតិជនជំនួស"។

១.១. លំដាប់នៃសន្តតិជន

ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ បានបែងចែកលំដាប់នៃសន្តិជនជា៣ដែលអ្នកដែលមានសិទ្ធិនោះ គឺជាញាតិលោហិតរបស់មតកជន។

១.១.១. សន្តតិជនលំដាប់ទី១

ដោយយោងតាមក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ សន្តតិជនលំដាប់ទី១គឺសំដៅទៅលើបុគ្គលដែលមានអត្តិភាពមុនគេក្នុងការទទួលបាននូវចំណែកមត៌ករបស់មតកជន។ **មាត្រា១១៥៦** នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ បានចែងថា "កូនរបស់មតកជនត្រូវក្លាយជាសន្តតិជនដែលមានលំដាប់ទី១"។ កថាខណ្ឌទី២នៃមាត្រាដដែលនេះបានបង្ហាញថាកូនបង្កើតឬកូនសុំត្រូវមានចំណែកមត៌កស្មើៗគ្នា។ ក្នុងន័យនេះកូនរបស់មតកជន គឺចង់សំដៅទៅលើកូនដែលមានបុត្តភាពត្រូវបានទទួលស្គាល់តាមផ្លូវច្បាប់[13] ដោយ រាប់ទាំងកូនដែលកើតក្រៅចំណងអាពាហ៍ពិពាហ៍(កូនឥតខាន់ស្លា), កូនបង្កើតដែលមានចំណងអាពាហ៍ពិពាហ៍ និង កូនសុំរបស់មតកជនក្នុងករណីដែលមតកជនពេលនៅរស់បានបង្កើតសុំកូនស្របច្បាប់ហើយកូនសុំនោះត្រូវ បានច្បាប់ទទួលស្គាល់ នោះកូននីមួយៗត្រូវបានចាត់ទុកជាសន្តតិជនមានលំដាប់ទី១ និង ទទួលបានចំណែក មត៌កស្មើៗគ្នា។

ចំពោះកូនក្រៅអាពាហ៍ពិពាហ៍ទៀតសោតទោះបីជាមានទំនាក់ទំនងបិតុភាពបង្កើតក៏ដោយប្រសិនបើជាទំនាក់ទំនងនោះមិនត្រូវបានទទួលស្គាល់តាមច្បាប់នោះទេបុត្តភាពតាមផ្លូវច្បាប់ក៏មិនអាចទទួលស្គាល់បានដែរ ដូច្នេះកូនដែលមិនត្រូវបានទទួលស្គាល់នោះមិនអាចទទួលបាននូវចំណែកមត៌ក និង ក្លាយជាសន្តតិជនរបស់ឪពុកបានឡើយ។ ជាទូទៅសំបុត្រកំណើតគឺជាភស្តុតាងមួយដ៏សំខាន់ក្នុងការបញ្ជាក់ពីទំនាក់ទំនងគតិយុត្តរវាងកូន និង

[13] សេចក្តីកំណត់មាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ៦ ទំព័រ១៤

ឪពុកម្តាយ[14]។ វាជាករណីយកិច្ចរបស់ឪពុកម្តាយដែលត្រូវសុំចុះសំបុត្រកំណើតកូន ទោះបីជាឪពុកម្តាយនោះបានរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ឬមិនបានរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ក៏ដោយ។ ការចុះអត្រានុកូលដ្ឋានគឺជាតួនាទីរបស់មន្ត្រីអត្រានុកូលដ្ឋានដែលជាមេឃុំឬចៅសង្កាត់ស្ថិតក្នុងដែនដីឃុំឬសង្កាត់ដែលខ្លួនបានគ្រប់គ្រង។[15]

ចំពោះកូនសុំនៃការសុំកូនពេញលេញញាតិភាពតាមផ្លូវច្បាប់ជាមួយនឹងឪពុកម្តាយបង្កើតត្រូវបានបញ្ចប់[16] ដូចនេះកូនសុំពេញលេញមិនអាចក្លាយជាសន្តតិជនរបស់ឪពុកម្តាយបង្កើតទេ ពោលគឺអាចក្លាយជាសន្តតិជនចំពោះតែឪពុកម្តាយចិញ្ចឹមប៉ុណ្ណោះ។ រីឯកូនសុំនៃការសុំកូនធម្មតាវិញអាចទទួលសន្តតិកម្មពីឪពុកម្តាយបង្កើតផង និងពីឪពុកម្តាយចិញ្ចឹមផង។[17]

១.១.២. សន្តតិជនលំដាប់ទី២

សន្តតិជនលំដាប់ទី២ កើតឡើងនៅពេលដែលមតកជនមិនមានសន្តតិជនណាដែលស្ថិតនៅលំដាប់ទី១ ពោលគឺ មតកជនមិនមានបច្ឆាញាតិផ្ទាល់ដែលត្រូវក្លាយជាសន្តតិជននោះឡើយដូចនេះសិទ្ធិ និង កាតព្វកិច្ចរបស់មតកជនដែលបានបន្សល់ទុកគឺត្រូវបានបែងចែកទៅឱ្យសន្តតិជនដែលមានលំដាប់ទី២ ដែលសន្តតិជនលំដាប់ទី២ គឺជាបុព្វញាតិខ្សែផ្ទាល់ថ្នាក់ទី១របស់មតកជនរួមមានឪពុកម្តាយ ឬជីដូនជីតារបស់មតកជន។[18] មូលហេតុដែលគេបានកំណត់យកបុព្វញាតិផ្ទាល់ដែលជាឪពុកម្តាយ ឬ ជីដូនជីតារបស់មតកជនជាសន្តតិជនលំដាប់ទី២ដោយគេយល់ឃើញថាអ្នកទាំងនោះគឺជាអ្នកដែលបានមើលថែទាំ ចិញ្ចឹមបីបាច់ មតកជន ដែលជាកូន ឬចៅ។ អ្នកដែលជាបុព្វញាតិដែលមានថ្នាក់ញាតិខុសគ្នា គេកំណត់យកអ្នកដែលមានលំដាប់ថ្នាក់ញាតិជិតជាងគេទៅនឹងមតកជនជាអ្នកដែលមានអាទិភាពទទួលបានចំណែកមតិក។ នៅក្នុងករណីដែលមតកជនមានទាំងឪពុកម្តាយនិងជីដូនជីតានោះ ឪពុកម្តាយរបស់មតកជននឹងក្លាយជាសន្តតិជនលំដាប់ទី២មុនជីដូនជីតាដោយហេតុថាឪពុកម្តាយមានថ្នាក់ញាតិជិតទៅនឹងមតកជនជាងជីដូនជីតា។ ប៉ុន្តែក្នុងករណីដែលមតកជនមិនមានឪពុកម្តាយគឺជីដូនជីតានឹងក្លាយជាសន្តតិជនលំដាប់ទី២ ដែលជីដូនជីតាអាចមានទាំង ខាងម្តាយ និង ខាងឪពុក ដូចនេះជីដូនជីតាទាំងសងខាងគឺជាសហសន្តតិជន។ នៅពេលដែលបុព្វញាតិផ្ទាល់ដែលត្រូវក្លាយជាសន្តតិជនមានចំនួនច្រើននាក់នោះបុព្វញាតិផ្ទាល់នីមួយៗត្រូវទទួលបានចំណែកមត៌កស្មើៗគ្នា។

---

[14] មាត្រា១៩ អនុក្រឹត្យ១០៣ អនក្រ.បក ស្តីពីអត្រានុកូលដ្ឋាន

[15] មាត្រា១៣ នៃច្បាប់ស្តីពីអត្រានុកូលដ្ឋាន ស្ថិតិអត្រានុកូលដ្ឋាននិងអត្តសញ្ញាណកម្ម ឆ្នាំ២០២៣

[16] មាត្រា១០១៤ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧

[17] មាត្រា១០២៦ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧

[18] មាត្រា១១៥៩ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧

១.១.៣. សន្តតិជនលំដាប់ទី៣

នៅក្នុងករណីដែលមតកជនមិនមានទាំងបច្ឆាញាតិនិងបុព្វញាតិដែលនឹងត្រូវក្លាយជាសន្តតិជនទេ នោះវត្តមាននៃសន្តតិជនលំដាប់ទី៣នឹងកើតមានឡើងដែរសន្តតិជនលំដាប់ទី៣គឺជាបងប្អូនបង្កើតរបស់មតកជន។[19] ប្រសិនបើមតកជនមានបងប្អូនបង្កើតច្រើននាក់នោះបងប្អូនបង្កើតម្នាក់ៗត្រូវទទួលបានចំណែកមត៌កស្មើៗគ្នា។ យ៉ាងណាមិញចំពោះបងប្អូនបង្កើតដែលមានឪពុកឬម្តាយតែម្ខាង ត្រូវទទួលបានចំណែក១/២(មួយភាគពីរ) នៃចំណែកមត៌ករបស់បងប្អូនដែលមានឪពុកនិងម្តាយរួមទាំងសងខាង។[20]

១.២. សន្តតិជនជានិច្ច

បើកាលនៅរស់មតកជនមានសហព័ទ្ធស្របច្បាប់ នោះសហព័ទ្ធរបស់មតកជនទោះមិនមែនជាញាតិលោហិតផ្ទាល់ក្តីក៏មានសិទ្ធិក្នុងការទទួលបានចំណែកមត៌ករបស់មតកជនដែរ។ ដោយហេតុថាជាគោលការណ៍ក្រោយរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍សហព័ទ្ធទាំងពីរមានសិទ្ធិ និង កាតព្វកិច្ចរួមរស់ជាមួយគ្នា និង រួមទាំងការបង្កើតបង្កើនទ្រព្យសម្បត្តិផងដែរ ដូចនេះ សហព័ទ្ធបានទទួលឋានៈជាសន្តតិជនជានិច្ច។[21] ទោះបីជាមាននូវសន្តតិជនឬគ្មានសន្តតិជនផ្សេងៗទៀតក៏ដោយក៏សហព័ទ្ធត្រូវបានច្បាប់ទទួលស្គាល់សិទ្ធិសន្តតិកម្ម ហើយជាពិសេសត្រូវទទួលបាននូវមត៌កដែលជាចំណែកនៃទ្រព្យដោយឡែកនិងទ្រព្យរួមរបស់មតកជន។ ពាក្យថា "**ជានិច្ច**" នៅក្នុងន័យនេះសំដៅទៅលើ ការគ្មានការពាក់ព័ន្ធនឹងអត្ថិភាពរបស់សន្តតិជនផ្សេងទៀតព្រមទាំងលំដាប់នៃសន្តតិកម្មឡើយ។ សន្តតិជនជានិច្ចត្រូវទទួលបាននូវចំណែកមត៌កជាមួយនឹងសន្តតិជនផ្សេងៗទៀតគ្រប់លំដាប់ទាំងអស់ ដោយមិនគិតថា ជាបុព្វញាតិបច្ឆាញាតិឬក៏ជាបងប្អូនបង្កើតឡើយ។ ការបែងចែកចំណែកមត៌កនៅក្នុងករណីដែលមតកជនមានទាំងញាតិលោហិតដែលត្រូវក្លាយជាសន្តតិជននិងមានសហព័ទ្ធមានចែងនៅក្នុង **មាត្រា១១៦២**នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី៖

- បើសហព័ទ្ធ និង បច្ឆាញាតិផ្ទាល់របស់មតកជនជាសន្តតិជននោះសហព័ទ្ធ និង កូននីមួយៗនឹត្រូវទទួលចំណែកមត៌កស្មើគ្នា។
- បើសហព័ទ្ធ និង ឪពុកម្តាយរបស់មតកជនជាសន្តតិជននោះ ចំណែកមត៌ករបស់សហព័ទ្ធត្រូវជា១/៣ (មួយភាគបី)ឯចំណែកមត៌កឪពុកម្តាយត្រូវជា២/៣ (ពីរភាគបី)។ ប៉ុន្តែបើឪពុកឬម្តាយរបស់មតកជនតែម្នាក់នៅរស់ឪពុកម្តាយនោះ និង សហព័ទ្ធត្រូវបានចំណែកមត៌កស្មើគ្នា។
- បើសហព័ន្ធ និង បុព្វញាតិផ្ទាល់ក្រៅពីឪពុកម្តាយរបស់មតកជន ឬបងប្អូនបង្កើតរបស់មតកជន ឬ អ្នកទទួលសន្តតិកម្មជំនួសបុគ្គលទាំងនោះជាសន្តតិជនចំណែកមត៌ករបស់សហព័ទ្ធត្រូវជា១/២ (មួយភាគ

[19] មាត្រា១១៦០ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧

[20] មាត្រា១១៦០ កថាខណ្ឌទី២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧+

[21] មាត្រា១១៦១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧

ពីរ) ឯចំណែកមត៌ករបស់បុព្វញាតិផ្ទាល់ក្រៅពីឪពុកម្តាយរបស់មតកជន ឬ បងប្អូនបង្កើតរបស់មតកជន ឬ អ្នកទទួលសន្តតិកម្មជំនួសនោះត្រូវជា ១/២ (មួយភាគពីរ)។

ប្រសិនបើមតកជនគ្មានសន្តតិជនពីលំដាប់ទី១ដល់លំដាប់ទី៣នោះទេ សហព័ទ្ធនឹងទទួលសន្តតិកម្មតែម្នាក់ឯង។ ប៉ុន្តែក្នុងករណីដែលសហព័ទ្ធនោះជាអភ័ព្វបុគ្គល ឬជាបុគ្គលដែលត្រូវផ្តាច់ពីសន្តតិកម្មសហព័ទ្ធនោះមិនអាចទទួលសន្តតិកម្មបានឡើយទោះបីជាសហព័ទ្ធរបស់មតកជនក៏ដោយ។

១.៣. សន្តតិជនជំនួស

សន្តតិជនជំនួសអាចកើតមានឡើងក្នុង ២ករណីទី១គឺ សន្តតិជនជាអភ័ព្វបុគ្គល ឬ ជនដែលផ្តាច់ពីមត៌ក និង ទី២សន្តតិជនបានទទួលមរណភាព។ ក្នុងករណីទី១ដែលសន្តតិជនជាអភ័ព្វបុគ្គល ឬជនដែលបានផ្តាច់ចេញពីចំណែកមត៌កក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ បានបង្កើតឱ្យមាននូវសន្តតិជនជំនួស ដើម្បីទទួលបាននូវចំណែកមត៌កជំនួសពីជនដែលជាអភ័ព្វបុគ្គល ឬជនដែលបានផ្តាច់ចេញពីចំណែកមត៌ក។ សន្តតិជនជំនួសគឺជាបច្ឆាញាតិនៃជននោះពោលគឺសន្តតិជនជំនួសអាចជាកូន ឬចៅនៃអភ័ព្វបុគ្គល ឬ ជនដែលត្រូវបានផ្តាច់ពីមត៌ក។

ក្នុងករណីទី២ ប្រសិនបើកូនរបស់មតកជនទទួលមរណភាពនៅមុន ឬ ស្របពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម ឬ បានបាត់បង់សិទ្ធិក្លាយជាសន្តតិជន នោះកូនរបស់បុគ្គលនោះត្រូវក្លាយជាសន្តតិជនជំនួសដែលជននោះត្រូវតែជាបច្ឆាញាតិផ្ទាល់របស់មតកជន។ ចំពោះករណីដែលកូនរបស់មតកជនទទួលមរណភាពក្រោយពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម សន្តតិជនដែលស្លាប់នោះទទួលសន្តតិកម្មរបស់មតកជន ហើយកូនរបស់សន្តតិជនដែលស្លាប់នោះនឹងទទួលសន្តតិកម្មបន្តទៀត ដោយសារតែមរណភាពរបស់សន្តតិជនដែលស្លាប់នោះ។

ចំពោះករណីសុំកូនវិញនៅពេលដែលជនបានសុំកូនដែលមានកូនរួចហើយតាមរយៈសុំកូនធម្មតា នោះកូនរបស់កូនសុំនោះមិនអាចក្លាយជាសន្តតិជនជំនួសបានឡើយ ដោយសារកូននោះមិនមែនជាបច្ឆាញាតិផ្ទាល់របស់មតកជន។ ប៉ុន្តែលើកលែងក្នុងករណីដែលកូនរបស់កូនសុំធម្មតានោះកើតក្រោយពេលដែលបានសុំកូន កូននោះអាចក្លាយជាសន្តតិជនជំនួសបាន ដោយហេតុថាកូនដែលកើតនោះជាបច្ឆាញាតិផ្ទាល់របស់មតកជននិងមិនអាចត្រូវបានហាមឃាត់ដោយវាក្យខណ្ឌទី ២ នៃកថាខណ្ឌទី ១ នៃមាត្រា ១១៥៧ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ទេ។

ផ្នែកទី២៖ ការបែងចែកមត៌កទៅតាម ចំណែករបស់សន្តតិជន

ទោះជានៅក្នុងបញ្ញត្តិនៃច្បាប់បានចែងអំពីលំដាប់នៃសន្តតិជនហើយ ក៏ប៉ុន្តែការប៉ានស្មានទៅលើចំណែកដែលសន្តតិជនត្រូវទទួលបាន និងការបែងចែកចំណែកសន្តតិកម្មអាចមានភាពស្រពិចស្រពិលនៅក្នុងករណីដែល

សហសន្តិជនមានច្រើននាក់។ នៅក្នុងផ្នែកនេះ យើងខ្ញុំសូមលើកនូវរូបមន្តនៃការបែងចែកមរតកទៅតាមចំណែកនៃសន្តតិកម្មដែលសន្តតិជនត្រូវទទួលបាន។

២.១. ករណីសន្តតិជនមានតែបច្ឆាញាតិ

ដូចដែលមានចែងនៅក្នុង **មាត្រា១១៥៦** នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ បច្ឆាញាតិផ្ទាល់(កូន)គឺមានលំដាប់ទី១ក្នុងការក្លាយជាសន្តតិជនរបស់មតកជន។ ក្នុងករណីនេះគឺយើងសម្តៅដល់បច្ឆាញាតិដែលជាកូនរបស់មតកជនថាត្រូវទទួលបានចំណែកមត៌កបានប៉ុន្មាន។ "កូនរបស់សន្តតិជនដែលជាកូនបង្កើតក្តី ឬ កូនសុំក្តីត្រូវទទួលបានចំណែកមត៌កពីមតកជនស្មើៗគ្នា"[22]។ នៅពេលដែលសន្តតិជនមានច្រើននាក់ចំណែកមត៌ករបស់មតកជនត្រូវចែកឱ្យបានស្មើៗគ្នាទៅដល់សន្តតិជននីមួយៗ តែប្រសិនបើសន្តតិជនមានតែម្នាក់នោះមិនចាំបាច់បែងចែកឡើយ។

ឧទាហរណ៍៖ ពូសុខ មានកូនបង្កើតចំនួន២នាក់ A និងB។ បន្ទាប់មកពូសុខបានទៅសុំកូនពេញលេញ C ចំនួន១នាក់បន្ថែមទៀត។ ក្រោយមកទៀត ពូសុខ ក៏បានទទួលមរណភាពបន្សល់ទុកនូវទ្រព្យសម្បត្តិគិតជាប្រាក់សរុបចំនួន 60000$។ តើអ្នកណាអាចក្លាយជាសន្តតិជនរបស់ពូសុខ ហើយត្រូវទទួលបានចំណែកមត៌កចំនួនប៉ុន្មាន?

នៅក្នុងករណីខាងលើ យោងតាមមាត្រា១១៥៦ កូនត្រូវក្លាយជាសន្តតិជនលំដាប់ទី១ ហើយកូននីមួយៗ ទោះបីជាកូនបង្កើតក្តី ឬកូនសុំក្តី ត្រូវទទួលបានចំណែកមត៌កស្មើៗគ្នា។ ដោយពូសុខ មានកូន៣ នាក់ A B និង C, ដូចនេះ A B និង C ត្រូវក្លាយជា សន្តតិជនរបស់ពូសុខ។ A B និង C ត្រូវទទួលបានចំណែកសន្តតិជនស្មើៗគ្នា គឺមួយនាក់ទទួលបានចំណែក ១/៣ (មួយភាគបី) នៃមត៌កសរុប។

រូបមន្តរកចំណែកមត៌ករបស់សន្តតិជននីមួយៗ= មត៌កសរុប ÷ ចំនួនសន្តតិជនសរុប

➔ចំណែកមត៌ករបស់សន្តតិជននីមួយៗគឺ **60000 ÷ 3 = 20000**

ដូចនេះ **A B** និង **C** ទទួលមានចំណែកមត៌ក ម្នាក់**20000$**។

ក្នុងករណីដែល សន្តតិជនបាន ទទួលមរណភាពមុនពេលបើកសន្តតិកម្ម ឬបាត់បង់សិទ្ធិដោយបុព្វហេតុណាមួយផ្សេងៗ(អភ័ព្វបុគ្គលជាអាទិ៍) នោះចំណែកមត៌ករបស់ជននោះនឹងបានទៅលើកូនរបស់សន្តតិជនវិញ។

ឧទាហរណ៍ទី២៖ ពូសៅ មានកូនចំនួន៣នាក់គឺ ក ខ និងគ។ នៅមុនពេលដែលបើកសន្តតិកម្ម ក បានទទួលមរណភាពដោយសារជម្ងឺ ហើយគាត់មានកូនចំនួន២នាក់ គឺ ក១ និង ក២។ ចំណែក គ វិញជាអភ័ព្វបុគ្គល តែគាត់មានកូនចំនួន៣នាក់ គឺ គ១ គ២ និង គ៣។ ក្រោយមកទៀត ពូសៅក៏បានស្លាប់បន្សល់ទុកនូវទ្រព្យសម្បត្តិ

[22] មាត្រា១១៥៦ កថាខណ្ឌទី២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

គិតជាប្រាក់សរុបចំនួន 6000$។ តើអ្នកណាអាចក្លាយជាសន្តតិជនរបស់ពូសៅ ហើយត្រូវទទួលបានចំណែកមត៌កចំនួនប៉ុន្មាន?

នៅក្នុងករណីខាងលើនេះដោយយោងតាមមាត្រា១១៥៦ កូនរបស់ពូសៅ ក ខ និងគ ត្រូវក្លាយជាសន្តតិជនទទួលបានចំណែកមត៌ក ម្នាក់ ១/៣ (មួយភាគបី) នៃមត៌កសរុប។

ចំណែកមត៌ករបស់សន្តតិជននីមួយៗគឺ 6000 ÷ 3 = 2000

តែ ក បានស្លាប់ ហើយ គ បានក្លាយជាអភ័ព្វបុគ្គល នោះ ក និង គ មិនអាចទទួលចំណែកមត៌កបានទេ។ ប៉ុន្តែដោយយោងតាមមាត្រា ១១៥៧ និង ១១៥៨ កូន របស់ ក និង គ អាចក្លាយជាសន្តតិជនជំនួស ទទួលនូវចំណែកមត៌ក របស់ ក និង គ។ ដោយ ក មានកូន២នាក់ ក១ និង ក២ ដូចនេះ ក១ និងក២ ត្រូវទទួលបានចំណែកមត៌ករបស់កូនក្នុងចំណែកស្មើៗគ្នា

➔ ក១= ក២= 2000 ÷ 2 = 1000

ដោយ គ មានកូន៣នាក់ គ១ គ២ និង គ៣ ដូចនេះ គ១ គ២ និង គ៣ ត្រូវទទួលបានចំណែលមត៌ករបស់ គ ក្នុងចំណែកស្មើៗគ្នា

➔ គ១= គ២= គ៣= 2000 ÷ 3 = 666.666$

២.២. ករណីសន្តតិជនមានតែបុព្វញាតិ

នៅក្នុងករណីនេះ យើងសិក្សាពីទៅលើការបែងចែកចំណែកដែលសន្តតិជនមាន តែបុព្វញាតិ(ឪពុកម្តាយ ឬជីដូនជីតា)។ ដូចដែលយើងខ្ញុំបានបកស្រាយពីខាងលើរួចមកហើយថាអ្នកដែលជាបុព្វញាតិ ដែលមានលំដាប់ថ្នាក់ញាតិជិតជាងគេទៅនឹងមតកជនជាអ្នកដែលមានអាទិភាពទទួលចំណែកមត៌ក មានន័យថាឪពុកម្តាយ ជាអ្នកទទួលបានមត៌កមុនជីដូនជីតា ប៉ុន្តែក្នុងករណីដែលគ្មានឪពុកម្តាយទេនោះ ជីដូនជីតានឹងត្រូវក្លាយជាសន្តតិជនបន្តដោយត្រូវទទួលបានចំណែកមត៌កស្មើៗគ្នា។ ការដែលសន្តតិកម្មត្រូវបានទៅលើសន្តតិជនលំដាប់ទី២ គឺនៅករណីដែលមតកជននោះមិនមានកូនក្នុងការស្នងមត៌ករបស់ខ្លួននោះទេ ហេតុនេះហើយឪពុកម្តាយ ឬជីដូនជីតា របស់មតកជន ដែលជាបុព្វញាតិនឹងត្រូវក្លាយជាសន្តតិជន។[23] នៅក្នុងករណីដែលមានឪពុកម្តាយច្រើននាក់(តាមរយៈសុំកូនធម្មតា)នោះចំណែកនៃសន្តតិជននីមួយៗត្រូវទទួលបានស្មើៗគ្នា។

ឧទាហរណ៍៖ ករណីទី១: មីនា រស់នៅជាមួយ ឪពុក(ក) ម្តាយ (ខ) និង ជីដូន (គ) ក្នុងផ្ទះតែមួយ។ ថ្ងៃមួយ មីនា ជិះម៉ូតូទៅធ្វើការ រួចក៏បានជួបប្រទះគ្រោះថ្នាក់ចរាចរណ៍ ហើយក៏បានបាត់បង់ជីវិត។ មីនា បានបន្សល់ទុកនូវទ្រព្យសម្បត្តិគិតជាប្រាក់ស្មើ 10000$។ តើអ្នកណាអាចក្លាយជាសន្តតិជនរបស់មីនា ហើយត្រូវទទួលបានចំណែកមត៌កចំនួនប៉ុន្មាន?

[23] មាត្រា១១៥៩ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧

នៅក្នុងករណីខាងលើ ដោយយោងតាមមាត្រា ១១៥៩ បើមតកជនមិនមានកូននោះទេ នោះបុព្វញាតិផ្ទាល់នឹងត្រូវក្លាយជាសន្តតិជន បុព្វញាតិដែលមានថ្នាក់ញាតិជិតជាងគេគឺមានអទិភាពមុនគេ។ នៅក្នុងករណីទី១ ខាងលើ យើងឃើញថាមីនា មានបុព្វញាតិផ្ទាល់ ជាឪពុក(ក)ម្តាយ(ខ)ផង និងជីដូន(គ)ផង តែដោយឪពុកម្តាយមានថ្នាក់ញាតិជិតជាងជីដូន ដូចនេះ ឪពុក(ក) និងម្តាយ(ខ) ត្រូវក្លាយជាសន្តតិជនរបស់មីនា ទទួលបានចំណែកមត៌កស្មើៗគ្នា។

➔ ក=ខ= 10000 ÷2 = 5000$

ករណីទី២: ឪពុកម្តាយមីនា បានស្លាប់តាំងពីមីនានៅក្មេង ហើយមីនារស់នៅតែជាមួយជីដូន(គ) នោះទេ។

នៅក្នុងករណីខាងលើ ដោយ មីនាមិនមានកូន ហើយក៏មិនមានឪពុកម្តាយទៀត នោះជីដូន(គ) របស់មីនាគឺជាបុព្វញាតិផ្ទាល់ដែលត្រូវក្លាយជាសន្តតិជនរបស់មីនា ទទួលបានចំណែកមត៌ករបស់មីនា។

ករណីទី៣: ឪពុក(ក) និង ម្តាយ(ខ)បានសុំមីនា ពីពូសេន និង មីងសំ នៅពេលមីនាអាយុ១០ឆ្នាំ(សុំកូនធម្មតា)។ តើអ្នកណាអាចក្លាយជាសន្តតិជនរបស់មីនា ហើយត្រូវទទួលបានចំណែកមត៌កចំនួនប៉ុន្មាន?

នៅក្នុងករណីខាងលើ យោងមាត្រា ១១៥៩ បានកំណត់ថាបើមតកជនមិនមានបច្ឆាញាតិផ្ទាល់ទេ បុព្វញាតិផ្ទាល់របស់មតកជននឹងក្លាយជាសន្តតិជន។ ចំណែកឯមាត្រា១០២៦បានចែងថាញាតិភាពរវាងកូនសុំ និង ឪពុកម្តាយបង្កើតមានអត្ថិភាព និងមានសិទ្ធិធ្វើសន្តតិកម្មទៅវិញទៅមក។

ហេតុនេះ ឪពុក(ក) ម្តាយ(ខ) ពូសេន និងមីងសំ គឺត្រូវក្លាយជាសហសន្តតិជនរបស់មីនា ដែលទទួលបានចំណែកមត៌កស្មើៗគ្នា

➔ក=ខ=ពូសេន=មីងសំ= 10000 ÷ 4 = 2500$

២.៣. ករណីសន្តតិជនមានតែបងប្អូនបង្កើត

នៅពេលដែលមកតជនមិនមានទាំងបុព្វញាតិនិងបច្ឆាញាតិក្នុងការទទួលសន្តតិកម្មទេ នោះបងប្អូនបង្កើតរបស់មតកជនត្រូវក្លាយជាសន្តតិជន។ បងប្អូនបង្កើតរួមមានបងប្អូនបង្កើតដែលមានឪពុកម្តាយរួមនោះបងប្អូននីមួយៗ ត្រូវទទួលបានចំណែកស្មើៗគ្នា។ ប៉ុន្តែបើបងប្អូនបង្កើតដែលមានឪពុកតែម្ខាង ឬម្តាយតែម្ខាងរួមគ្នាត្រូវទទួលបានចំណែក១/២ (មួយភាគពីរ) នៃចំណែករបស់បងប្អូនបង្កើតដែលមានទាំងឪពុកនិងម្តាយរួមគ្នា។

ឧទាហរណ៍៖ ពូកុសល មានទំនាក់ទំនងជាមួយនឹងមីងកញ្ញា រួចក៏មានកូន២នាក់ A និង B តែពូកុសលបានបែកគ្នាជាមួយមីងកញ្ញា ហើយក៏បានទៅរៀបការជាមួយមីងសំ។ ក្រោយមក ពូកុសល និងមីងសំ ក៏មានកូនជាមួយគ្នាចំនួន៣នាក់ ក ខ និង គ។ លុះក្រោយ មកទៀត ក ក៏បានទទួលមរណភាពដោយសារជម្ងឺមហារីក ហើយបានបន្សល់ទុកនូវទ្រព្យសម្បត្តិ គិតជាប្រាក់សរុបស្មើ 25000$។ (សន្មតថា ក មិនមានកូននោះឡើយ ហើយពូ

កុសលនិងមីងសំបានស្លាប់ហើយ) តើអ្នកណាអាចក្លាយជាសន្តតិជនរបស់"ក"ហើយមានចំណែកមត៌កចំនួនប៉ុន្មាន?

នៅក្នុងករណីខាងលើ៖ យោងមាត្រា១១៦០ បានកំណត់ថា បើមតកជនមិនមាន បច្ឆាញាតិផ្ទាល់ បុព្វញាតិផ្ទាល់ ដូចនេះ បងប្អូនបង្កើតរបស់មតកជនអាចក្លាយជាសន្តតិជន។ ចំណែកមត៌ករបស់បងប្អូនបង្កើតដែលមានឪពុកឬម្តាយតែម្ខាងដូចគ្នា ត្រូវមាន ១ ភាគ ២ (មួយភាគពីរ) នៃចំណែកមត៌ករបស់បងប្អូនដែលមានឪពុកនិងម្តាយទាំងសងខាងដូចគ្នា។

ដោយ"ក" មិនមានកូន និងឪពុកម្តាយនៅរស់ទេ នាំឱ្យបងប្អូនរបស់"ក" ត្រូវក្លាយជាសន្តតិជនរបស់"ក" រួមមានទាំង ខ គ A និងB។

-គណនាចំណែកមត៌ក បងប្អូននីមួយៗទទួលបាន

ដោយ ខ និង ក មានទាំងម្តាយនិងឪពុករួមជាមួយនឹង"ក" នាំឱ្យ ខ និង គទទួលបានចំណែកស្មើៗគ្នា។

រីឯ AនិងB មានតែឪពុករួមជាមួយនឹង"ក" នាំឱ្យ AនិងB ទទួលបានចំណែកពាក់កណ្តាល នៃ ចំណែកដែល ខ និង គ ទទួលបាន។

តាងx ជាចំណែកដែល ខ និង គ ទទួលបាន

នាំឱ្យ ចំណែករបស់ AនិងB = x/2

➔ចំណែកមត៌កសរុប= x+x+x/2+x/2 = 1

3x=1 => x= 1/3

ដូចនេះចំណែករបស់ ខ និង គ គឺ ១/៣

⇨ 1/3 x 25000= 8333.33 ➔ ខ=គ=8333.33$

រីឯចំណែករបស់ AនិងB គឺ ១/៣÷២=១/៦

⇨ 1/6 x 25000= 4166.66 ➔ A=B=4166.66$

នៅក្នុងករណីដែលសន្តតិជនដែលជាបងប្អូនបង្កើតរបស់មតកជនទទួលមរណភាព ឬផ្តោះសិទ្ធជាសន្តតិជន ដោយមូលហេតុណាមួយ នោះសន្តតិកម្មជំនួសនឹងត្រូវយកមកអនុវត្ត ដោយកូនរបស់សន្តតិជន (ជាក្មួយប្រុសឬក្មួយស្រីរបស់មតកជន)នឹងក្លាយជាសន្តតិជនជំនួស។ ឧទាហរណ៍ក្នុងករណីខាងលើ មតកជន "ក" មានបងប្អូនបង្កើតចំនួន២នាក់គឺ ខ និង គ រួមទាំងបងប្អូនរួមឪពុក២នាក់គឺ A និង B។ ខ បានស្លាប់ហើយ មានកូនចំនួន២នាក់គឺ ខ១ និង ខ២ ឯអភ័ព្វបុគ្គល A មានកូនចំនួន ៣នាក់គឺ A១ A២ និងA៣។ យើងអាចគណនាបានថា៖

គ ទទួលបាន ១/៣ (មួយភាគបី)

ខ១ និងខ២ ជាសន្តតិជនជំនួសរបស់ ខ ត្រូវទទួលបានចំណែកស្មើគ្នានៃចំណែករបស់ខ គឺយក ១/៣ ចែកនឹង២ នាំឱ្យ ខ១និងខ២ ទទួលបានចំណែក ១/៦ (មួយភាគប្រាំមួយ)

B ទទួលបាន ១/៦(មួយភាគប្រាំមួយ)

A១និងA២ ជាសន្តតិជនជំនួសរបស់ A ទទួលបានចំណែកស្មើគ្នានៃចំណែករបស់A ដោយយក១/៦ ចែកជា២ នាំឱ្យ A១និងA២ ទទួលបាន១/១២ (មួយភាគដប់ពីរ)

២.៤. ករណីដែលសន្តតិជនមានសហព័ទ្ធ រួមជាមួយនឹងញាតិ

ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ ទទួលស្គាល់នូវសិទ្ធិសន្តតិកម្មរបស់ សហព័ទ្ធដោយត្រូវចូលរួមមកបែងចែកមត៌ករបស់មតកជនដែលសហព័ទ្ធគឺ ជាសន្តតិជនជានិច្ច ទោះជាក្នុងករណីមាន ឬក៏គ្មានសន្តតិជនទាំង៣លំដាប់ថ្នាក់ក៏ដោយ។

២.៤.១. ករណីសន្តតិជនមានតែសហព័ទ្ធ

ដូចដែលបានបកស្រាយនៅក្នុងចំណុច១.២.សន្តតិជនជានិច្ចខាងលើរួចមកហើយ ប្រសិនបើក្នុងករណីណាមួយដែលមតកជនគ្មាន នូវសន្តតិជនផ្សេងទៀត នោះសហព័ទ្ធនឹងត្រូវទទួលបានចំណែកមត៌កទាំងអស់តែម្នាក់ឯងគត់ លើកលែងក្នុងករណី ដែលសហព័ទ្ធធ្លាក់ទៅជាអភ័ព្វបុគ្គលឬបុគ្គល ដែលបានផ្តាច់ពីសន្តតិកម្ម។ នៅក្នុងករណីដែលមកជនមានសហព័ទ្ធ ទោះបីជាមាននូវសន្តតិជនដទៃតាមលំដាប់ណាមួយផងដែរ នោះយើងនឹងបែងចែកមត៌កតាមករណីខាងក្រោមៈ

២.៤.២. ករណីសន្តតិជនជាសហព័ទ្ធរួមជាមួយបច្ឆាញាតិ

ចំណុច ក នៃ **មាត្រា១១៦២** នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ បានកំណត់អំពីសន្តតិជនមានភាពស្មើគ្នាក្នុងការទទួលបាននូវចំណែកមត៌ក ក្នុងករណីសហព័ទ្ធនិងកូនរបស់មតកជនជាសន្តតិជន។ ការកំណត់ដូច្នេះដោយសារតែការពិចារណាទៅដល់ការចំណាយសម្រាប់ការរស់នៅជាអាទិ៍ ក្រោយពេលដែលមតកជនទទួលមរណភាព។ ជាគោលការណ៍ទ្រព្យសម្បត្តិប្តីប្រពន្ធរកបានក្នុងរយៈពេលនៃអាពាហ៍ពិពាហ៍ចាត់ទុក ជាទ្រព្យរួមហេតុនេះនៅពេលសហព័ទ្ធណាមួយទទួលមរណភាពសហព័ទ្ធម្ខាងទៀតត្រូវទទួលបាននូវទ្រព្យសម្បត្តិពាក់កណ្តាលនៃទ្រព្យរួម ។

ឧទាហរណ៍៖ មកតជន ក មានសហព័ទ្ធម្នាក់ឈ្មោះ ខ ព្រមទាំងកូនបង្កើតចំនួន២នាក់ គឺ គ និង ឃ និងកូនសុំចំនួនម្នាក់គឺ ង។ ក្នុងករណីនេះសហព័ទ្ធ និងកូនទាំងអស់ត្រូវទទួលបានចំណែកមត៌កស្មើៗគ្នាដោយម្នាក់ទទួលបាន១/៤(មួយភាគបួន)នៃមត៌កទាំងអស់។ ករណីសន្តតិកម្មជំនួសក៏ត្រូវបានយកមកអនុវត្តផងដែរ ប្រសិនបើសន្តតិជនទទួលមរណភាពជាដើម ដោយចំណែកមត៌ក របស់សន្តតិជនត្រូវបែងបែកឱ្យកូនស្មើៗគ្នា។

២.៤.៣. ករណីសន្តតិជនជាសហព័ទ្ធរួមជាមួយបុព្វញាតិ

ប្រសិនបើសហព័ទ្ធ និង បុព្វញាតិរបស់មតកជនជាសន្តតិជននោះ ក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ កំណត់ថាសហព័ទ្ធទទួលបាន ១/៣ (មួយភាគបី) ឯចំណែកឪពុកម្តាយវិញទទួលបាន២/៣ (ពីរភាគបី)។ ប៉ុន្តែបើមកតជនមានតែឪពុក ឬ ម្តាយតែម្ខាងនៅរស់វិញនោះ សហព័ទ្ធ និង ឪពុកឬម្តាយដែលនៅរស់

នោះត្រូវទទួលបានចំណែកស្មើគ្នាគឺ ១/២ (មួយភាគពីរ) ។[24] វាជាករណីដែលកម្រមួយដែលមតកជនមានឪពុកម្ដាយច្រើនរូប(តាមរយៈសុំកូនធម៌តា) ចំណែករបស់សហព័ទ្ធគឺនៅតែ ១/៣ (មួយភាគបី)ដដែល តែចំណែករបស់ឪពុកម្ដាយវិញនោះគឺ២/៣ (ពីរភាគបី)ដោយតម្រូវឱ្យចែកគ្នាស្មើៗគ្នា។

ឧទាហរណ៍៖ មតកជន ក មានសន្តតិជនជា សហព័ទ្ធ ខ ព្រមទាំងឪពុក គ ម្ដាយ ឃ និងឪពុកចិញ្ចឹម ង និងម្ដាយចិញ្ចឹម ច ។ នោះ ខ ត្រូវទទួលបានចំណែក ១/៣(មួយភាគបី) នៃមតិកសរុប។ ឯចំណែក ដែលនៅសល់ គឺ ២/៣ ត្រូវយកមកបែងចែកស្មើគ្នារវាង គ ឃ ង និង ច ដោយម្នាក់ ត្រូវទទួលបានចំណែក ២/១២ (ពីរភាគដប់ពីរ)។

ក្នុងករណីដែលមតកជនគ្មានឪពុកម្ដាយជាសន្តតិជននោះជីដូនជីតាត្រូវទទួលចំណែកបន្តសហព័ទ្ធរបស់មតកជនត្រូវទទួលបានចំណែកមត៌កពាក់កណ្ដាលនៃមត៌កសរុបទាំងមូល ដោយចំណែកសេសសល់ត្រូវបែងចែកឱ្យស្មើគ្នារវាងជីដូនជីតា។

ឧទាហរណ៍៖ ក រៀបការជាមួយ ខ។ ហើយ ក មាន ជីដូនជីតា ខាងឪពុក ២នាក់ (តាង ដោយ គ និងឃ) និង ជីតាខាងម្ដាយ១នាក់ (តាងដោយ ង) ។ សន្មតថា ឪពុកម្ដាយរបស់ ក ទទួលមរណភាពហើយ។

➔សិក្សាទៅលើ ចំណែកមត៌ករបស់សន្តតិជនរបស់ ក ដោយ សន្តិជនរបស់ ក មាន ខ ដែលជាសហព័ទ្ធ និង គ ឃ ង ដែលជា ជីដូនជីតា យោងមាត្រា ១១៦២ នោះ ខ ត្រូវទទួលបានចំណែក ១/២ (មួយភាគ២)រីឯ គ ឃ និង ង ត្រូវបែងចែកចំណែក ១/២ ជាបីចំណែកស្មើគ្នា ដូចនេះម្នាក់ៗទទួលបានចំណែក ១/៦ (មួយភាគប្រាំមួយ)។

២.៤.៤. ករណីសន្តតិជនជាសហព័ទ្ធរួមជាមួយសាខាញាតិ

ក្នុងករណីដែលសន្តតិជនជាសហព័ទ្ធ និង បងប្អូនបង្កើត ឬសន្តតិជនជំនួស (ក្មួយប្រុសឬក្មួយស្រី) នោះចំណែកមត៌ករបស់សហព័ទ្ធគឺ ១/២ (មួយភាគពីរ) ចំណែកឯមត៌ករបស់សហសន្តតិជនដែលជាបងប្អូនគឺ ១/២ (មួយភាគពីរ) ត្រូវយកមកចែកឱ្យសហសន្តតិជនថ្នាក់ទី៣ទាំងនោះស្មើៗគ្នា។[25] ក្នុងករណីនេះសន្តតិកម្មជំនួសក៏ត្រូវបានយកមកអនុវត្តផងដែរ តែអនុវត្តបានតែមួយថ្នាក់តែប៉ុណ្ណោះ។ **ឧទាហរណ៍៖** ករណីសន្តតិជនលំដាប់ទី៣ជាអ្នកទទួលមត៌កជាមួយនឹងសហព័ទ្ធ។ មតកជន ក មានសន្តតិជន ជាសហព័ទ្ធ ខ និងបងប្អូនបង្កើត ង និងបងប្អូនរួមឪពុកចំនួន២នាក់គឺ ឆ និង ជ។

សន្តតិកម្មត្រូវបានបែងចែកជាចំណែកដូចខាងក្រោម៖

ខ ត្រូវទទួលបានចំណែក ១/២ (មួយភាគពីរ)ចំណែកដែលនៅសល់ ពាក់កណ្ដាលទៀត ត្រូវយកមកឱ្យ ង ឆ និង ជ ។ ប៉ុន្តែ ឆ និង ជ ត្រូវទទួលបានតែពាក់កណ្ដាលនៃ ង ប៉ុណ្ណោះដោយហេតុថាជាបងប្អូនរួមតែឪពុក។ នោះ ង ត្រូវទទួលបាន ១/៤(មួយភាគបួន) ឯចំណែករបស់ ឆ និង ជ ត្រូវបាន ១/៨(មួយភាគប្រាំបី) ស្មើៗគ្នា។

[24] មាត្រា១១៦២(ខ) នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧

[25] មាត្រា១១៦២(គ) នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧

ប្រសិនបើសន្តតិជនណាមួយទទួលមរណភាពឬបាត់បង់សិទ្ធិទទួលសន្តតិកម្មដោយប្រការណាមួយ នោះកូនរបស់សន្តតិជននឹងត្រូវទទួលចំណែករបស់សន្តតិជននោះ។ ឧទាហរណ៍ថា ង ទទួល មរណភាព ដោយមានកូនបីនាក់ទទួលសន្តតិកម្មជំនួស នោះចំណែករបស់ ង ១/៤ នោះត្រូវបែង ចែកជាបីស្មើៗគ្នាដល់កូនទាំងបីគឺ ១/១២ (មួយភាគដប់ពីរ)។

ផ្នែកទី៣៖ ការសម្រួលចំណែកមតក៌

៣.១. ការសម្រួលចំណែកមត៌ក

ការសម្រួលចំណែកមត៌កធ្វើឡើង ដើម្បីឱ្យមានសមភាពរវាងសន្តតិជននឹងសន្តតិជនក្នុងការទទួលបានចំណែកមត៌កឱ្យសមស្របទៅនឹងភាពជាក់ស្តែងដូចជាក្នុងករណីមានសន្តតិជនទទួលបានផលប្រយោជន៍ពិសេសពីមត៌កជននិងសន្តតិជនដែលបានធ្វើវិភាគទានជូនមត៌កជននៅពេលមានជីវិត។ សន្តតិជនត្រូវតែទទួលបានចំណែកមត៌កស្មើរៗគ្នា ដូចនេះយើងត្រូវតែសិក្សាយល់ឱ្យច្បាស់នូវចំណែកដែលសន្តតិជនបានទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេសថាគួរទទួលបានបន្ថែមឬយ៉ាងណា ព្រមទាំងសិក្សាពីការសម្រួលចំណែកមត៌កដើម្បីកុំឱ្យបំពានទៅដល់ចំណែកសិទ្ធិរបស់សន្តតិជនដទៃទៀត និងស្វែងយល់ពីករណីដែលមានសន្តតិជនបានធ្វើវិភាគទានជូនមតកជនកាលនៅរស់។

៣.២. ផលប្រយោជន៍ពិសេស

ផលប្រយោជន៍ពិសេសគឺជាទ្រព្យដែលបុគ្គលជាសន្តតិជនទទួលជាប្រទានកម្ម នៅក្នុងឱកាសអាពាហ៍ពិពាហ៍ឬហេតុការណ៍ផ្សេងទៀតឬដើម្បីមូលធននៃជីវភាពរស់នៅ ឬដែលបានទទួលជាអច្ច័យទានពីមតកជន។[26] ផលប្រយោជន៍ពិសេសអាចស្តែងចេញពីការទទួលប្រទានកម្មជាវត្ថុ ជាប្រាក់ ពីមតកជនកាលដែលនៅរស់រានមានជីវិតទៅកាន់សន្តតិជន។

ដើម្បីធ្វើការសម្រួលចំណែកមត៌ក យើងត្រូវយកតម្លៃមត៌កនៅថ្ងៃបើកសន្តតិកម្មបូកបញ្ចូលនឹងផលប្រយោជន៍ពិសេសនោះយើងនឹងឃើញចំនួនមត៌កសរុបហើយចំណែកដែលនៅសល់ពីការដកតម្លៃនៃប្រទានកម្មឬអច្ច័យទាននោះជាចំណែករបស់អ្នកទទួលបានផលប្រយោជន៍ពិសេស។

[26] មាត្រា១១៦៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧

រូបមន្ត៖ មត៌កសរុប= មត៌កថ្ងៃបើកសន្តតិកម្ម + ផលប្រយោជន៍ពិសេស
ចំណែកមត៌ករបស់អ្នកទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេស= (មត៌កសរុប/ចំនួនសន្តតិជន) - ផលប្រយោជន៍ពិសេស

៣.២.១ ករណីផលប្រយោជន៍មានតម្លៃតិចជាងចំណែកមត៌ក

ក្នុងករណីសន្តតិជនទទួលបានផលប្រយោជន៍ពិសេសប៉ុន្តែមានតម្លៃតិចជាងចំណែកមត៌ក សន្តតិជននោះនៅតែអាចទទួលបានចំណែកមត៌កបន្ថែម ដើម្បីបង្គ្រប់នូវចំណែកមត៌ករបស់សន្តតិជននោះ។

ឧទាហរណ៍៖ Y បានទទួលមរណៈភាពហើយបន្សល់ទុកមត៌ក 4000ដុល្លារឱ្យ A B C ហើយ B បានទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេសពីមតកជនកាលនៅរស់ចំនួន 500ដុល្លារ។ ចូរគណនាចំណែកមត៌ករបស់សន្តតិជននីមួយៗ។

នៅក្នុងករណីខាងលើ យោងតាមមាត្រា ១១៦៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ យើងត្រូវយកចំណែកមត៌កថ្ងៃបើកសន្តតិកម្មចំនួន 4000ដុល្លារ បូកនឹង ផលប្រយោជន៍ពិសេសចំនួន 500 ដុល្លារ នោះយើងទទួលបានមត៌កសរុបចំនួន 4500 ដុល្លារ។

A B C ត្រូវទទួលបានចំណែកមត៌កស្មើៗគ្នាដោយម្នាក់ៗត្រូវទទួកបានចំណែកមត៌កចំនួន1/3(មួយភាគបី) នៃចំនួនមត៌កចំនួន4500ដុល្លារនាំឱ្យម្នាក់ៗត្រូវទទួលបាន1500ដុល្លារប៉ុន្តែដោយសារBបានទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេសពីមតកជនកាលនៅរស់ចំនួន500ដុល្លារ

ចំណែកមត៌ករបស់អ្នកទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេស(B)= (4500÷3)−500=1000 ដុល្លារ

ដូចនេះនៅថ្ងៃបើកសន្តតិកម្ម B ទទួលបានតែ1000ដុល្លារប៉ុណ្ណោះ រីឯ A ទទួល បាន1500ដុល្លារ និង C ទទួលបាន 1500ដុល្លារ។

៣.២.២. ករណីផលប្រយោជន៍មានតម្លៃស្មើរនឹងចំណែកមត៌ក

ក្នុងករណីសន្តតិជនទទួលបានផលប្រយោជន៍ពិសេសហើយមានតម្លៃស្មើរនឹងចំណែកមត៌ក សន្តតិជននោះមិនអាចទទួលបានចំណែកមត៌កទៀតទេ។[27]

ឧទាហរណ៍៖ Y បានទទួលមរណៈភាពហើយបន្សល់ទុកមត៌ក 1000 ដុល្លារឱ្យ A B C ហើយ B បានទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេស ពីមតកជនកាលនៅរស់ចំនួន500ដុល្លារ។

នៅក្នុងករណីខាងលើ មត៌កថ្ងៃបើកសន្តតិកម្មមានចំនួន 1000 ដុល្លារ បូកនឹងផលប្រយោជន៍ពិសេសរបស់B ចំនួន 500ដុល្លារ នោះនាំឱ្យមត៌កសរុបគឺ 1500ដុល្លារ។ តាមគោលការណ៍សហសន្តតិជនត្រូវទទួលបានចំណែកមត៌កស្មើរៗគ្នា ដោយ A B និង C ត្រូវទទួលបាន 1/3 ដែលស្មើរ នឹង 500 ដុល្លារ ក្នុងមួយនាក់។ ប៉ុន្តែ

[27] មាត្រា១១៦៣ កថាខណ្ឌទី ២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

ដោយ B បានទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេសចំនួន 500ដុល្លារ រួចមកហើយដែលមាន តម្លៃស្មើរនឹងចំណែកមត៌ក។ ដូចនេះ B មិនអាចទទួលបានចំណែកមត៌កទៀតនោះទេ។

សរុបមក នៅថ្ងៃបើកសន្តតិកម្មៈ

A ទទួលបាន 500ដុល្លារ

B ទទួលបាន 0ដុល្លា

C ទទួលបាន 500ដុល្លារ។

៣.២.៣ ករណីផលប្រយោជន៍មានតម្លៃលើសនៃចំណែកមត៌ក

យោងតាម**មាត្រា ១១៦៥** នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧បានចែងថាករណីដែលតម្លៃដែលទទួលបានផលប្រយោជន៍ពិសេសនោះលើសពីតម្លៃនៃចំណែកមត៌កសហសន្តតិជន នោះពុំចាំបាច់បង្វិលមកវិញ នោះទេ។

<u>ឧទាហរណ៍</u>៖ Y បានទទួលមរណៈភាពហើយបន្សល់ទុកមត៌កចំនួន 2000 ដុល្លារឱ្យ A B C ដែលជាសន្តតិជនរបស់គាត់ហើយកាល Y នៅរស់បានឱ្យប្រាក់ចំនួន 2000ដុល្លារដើម្បីប្រកបរបររកស៊ី។

នៅក្នុងករណីខាងលើ មត៌កថ្ងៃបើកសន្តតិកម្មចំនួន 2000 ដុល្លារ បូកនឹងផលប្រយោជន៍ពិសេសចំនួន 2000 ដុល្លារ នាំឱ្យមត៌កសរុបគឺ 4000$។

ចំណែកមត៌ករបស់អ្នកទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេស (B)គឺ (4000÷3)-2000= -666.66 ដុល្លារ (លើសចំណែក) យោងតាមមាត្រា១១៦៣ កថាខណ្ឌទី២និង មាត្រា១១៦៥ B មិនអាចទទួលបានចំណែកមត៌កបន្ថែមទៀតនោះទេព្រមទាំងមិនចាំបាច់បង្វិលចំណែកដែលលើសនោះមកវិញទេ។

ចំណែកឯ A និង C ត្រូវទទួលបានចំណែកមត៌កតាមសមាមាត្រនៃមត៌កជាក់ស្តែងដែលមានចំនួន 2000 ដុល្លារ ដោយបាន 1000 ដុល្លារក្នុងមួយនាក់។

សរុបមក A ទទួលបាន 1000ដុល្លារ

B ទទួលបាន 0 ដុល្លារ

C ទទួលបាន 1000 ដុល្លារ។

៣.២.៤.តម្លៃប្រទានកម្ម

- "**ប្រទានកម្ម**"ជាកិច្ចសន្យាដែលភាគីម្ខាងបង្ហាញឆន្ទៈផ្តល់ឱ្យទៅភាគីម្ខាងទៀតនូវទ្រព្យសម្បត្តិ ដោយមិនយកថ្លៃ ហើយ ភាគីម្ខាងទៀតយល់ព្រមទទួល។[28]
- "**បដិគ្គាហក**" ជាអ្នកទទួលទ្រព្យពីទាយក។

[28] សទ្ទានុក្រម ផ្នែករដ្ឋប្បវេណី នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧ ទំព័រ១៤

- **"ទាយក"** ជាអ្នកអោយទ្រព្យទៅភាគីម្ខាងទៀតដោយមិនគិតថ្លៃ។

តម្លៃនៃប្រទានកម្ម ជាមូលដ្ឋាននៃការគណនាក្នុងករណីមានសន្តតិជនទទួលបានផលប្រយោជន៍ពិសេស ថាតើគួរយកតម្លៃនៅពេលចាត់ចែងឬពេលដែលបាត់បង់។ តម្លៃប្រទានកម្មក៏ជាមូលដ្ឋានក្នុងការគណនាភាគបម្រុង ផងដែរក្នុងករណីប្រទានកម្មនោះបានធ្វើឡើងក្នុងអំឡុងពេលមួយឆ្នាំ នៅមុនពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម។[29]

តម្លៃដែលត្រូវយកមកគណនាចំពោះ ប្រទានកម្មដែលបានចាត់ចែងហើយ ត្រូវគិតដូចខាងក្រោម៖

- បើបដិគ្គាហកបានចាត់ចែងទ្រព្យដែលទទួលបានដោយប្រទានកម្មហើយត្រូវបានវិនាស ឬបាត់បង់នៅមុន ថ្ងៃបើកសន្តតិកម្ម នោះតម្លៃដែលត្រូវយកមកគណនា គឺយកតម្លៃនៅពេលដែលបាត់បង់ ឬវិនាសនោះ។
- បើបដិគ្គាហកបានចាត់ចែងទ្រព្យដែលទទួលបានដោយប្រទានកម្មហើយតម្លៃប្រទានកម្មនោះបានកើន ឡើងនោះតម្លៃដែលត្រូវយកមកគណនា គឺយកតម្លៃដើមនៃប្រទានកម្មនោះ។
- ចំពោះការប្រាក់ ឬផលចំណេញដែលកើតចេញពីប្រទានកម្មនោះ មិនត្រូវយកមកគណនានោះទេ។[30]

<u>ឧទាហរណ៍៖</u> មតកជន A កាលនៅរស់បានផ្តល់ប្រទានកម្មឱ្យកូនទី1នូវឡានមួយគ្រឿងដែលមានតម្លៃ 30000 ដុល្លារ និងអោយ កូនទី2 នូវដីដែលមានតម្លៃ20000 ដុល្លារនិងអោយ កូនទី3 នូវលុយចំនួន10000 ដុល្លារ។ ពេល A បានទទួលមរណៈភាពបានបន្សល់ទុកមត៌កចំនួន 20000ដុល្លារ។ នៅថ្ងៃបើកសន្តតិកម្ម តម្លៃឡានរបស់ កូនទី1 ក៏ធ្លាក់ចុះសល់ត្រឹម 15000 ដុល្លារចំណែកឯដីរបស់ កូនទី2 ឡើងតម្លៃដល់ 40000ដុល្លារ រីឯលុយរបស់ កូនទី3បានយកទៅរកស៊ីកើនដល់ 30000 ដុល្លារ។

- ការគណនាតម្លៃប្រទានកម្មនៃឡានរបស់កូនទី1គឺ ត្រូវយកតម្លៃនៅថ្ងៃបើកសន្តតិកម្មដែលនៅសល់ 15000 ដុល្លារ
- ការគណនាតម្លៃប្រទានកម្មនៃដីរបស់កូនទី2គឺ ត្រូវយកតម្លៃនៅថ្ងៃអោយប្រទានកម្មដែលមានតម្លៃ 20000 ដុល្លារ
- ការគណនាតម្លៃប្រទានកម្មនៃលុយរបស់កូនទី3 គឺយកតម្លៃនៅថ្ងៃដែលបានអោយប្រទានកម្មដែលមានតម្លៃ 10000 ដុល្លារ។

៣.៣. ភាគនៃវិភាគទាន

ក្នុងចំណោមសហសន្តតិជនទាំងអស់ បើមានសន្តតិជនណាដែលបានធ្វើសកម្មភាពចំណាយពេលវេលា ថវិការ ដើម្បីមើលថែរក្សាមតកជនកាលនៅរស់រានមានជីវិត ឬបានមើលថែទាំព្យាបាលមតកជន ឬបានជួយគ្រប់

[29] មាត្រា១២៣២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

[30] មាត្រា១១៦៤ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

គ្រងមើលការខុសត្រូវលើទ្រព្យសម្បត្តិមតកជន ឬជួយបង្កើនទ្រព្យរបស់មតកជននោះមានន័យថាសន្តតិជនបានធ្វើវិភាគទានជូនមតកជន។

ភាគនៃវិភាគទានធ្វើឡើងដើម្បីជួយសម្រួលអោយមានសមភាពរវាងសន្តតិជនដែលបានចំណាយធនធនរបស់ខ្លួនដើម្បីធ្វើវិភាគទានជូនមតកជនកាលនៅមានជីវិត និងសន្តតិជនដែលមិនបានធ្វើវិភាគទានជូនមតកជន។ សកម្មភាពដែលចាត់ទុកថាជាភាគនៃវិភាគទាន ដើម្បីថែរក្សា ឬ បង្កើនទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មតកជនមានដូចជាៈ

- **ការផ្តល់សេវកម្មលើកិច្ចការរបស់មតកជន**ៈសន្តតិជនបានជួយមតកជនក្នុងការមើលថែរក្សាមុខរបរ ជំនួញ ជួយ បំពេញភារកិច្ចជំនួសនៅពេលមតកជនមិនអាចធ្វើកិច្ចការទាំងនោះដោយខ្លួនឯងបាន។
- **ការផ្តល់តាវកាលិកលើទ្រព្យសម្បត្តិមតកជនៈ**សន្តតិជនបានជួយថែរក្សាទ្រព្យរបស់មតកជនឱ្យនៅឋិតថេរ ឬធ្វើឱ្យមានការកើនឡើង មិនធ្វើឱ្យមានការខូចខាត ឬខាតបង់ឡើយ។
- **ការថែទាំព្យាបាលមតកជនៈ**សន្តតិជនបានចំណាយពេលវេលាឬថវិការដើម្បីមើលថែ ព្យាបាលមតកជន។

ឧទាហរណ៍ៈ មីងរី បានទទួលមរណភាពដោយមុនពាលគាត់ទទួលមរណភាពប្តីរបស់មីងរីបានចំណាយប្រាក់អស់ ១០០០០ ដុល្លារដើម្បីមើលថៃព្យាបាលជម្ងឺមីងរី។ ចំណែកឯកូនទី១របស់មីងរីបានចំណាយពេលជួយដល់ មុខរបររកស៊ីរបស់មីងរីដែលជាម្តាយហើយនៅពេលមីងរីធ្លាក់ខ្លួនឈឺ កូនទី១ របស់មីងរីក៏នៅតែមើលថែមុខរបរនោះមិនឱ្យមានការខាតបង់នោះទេ។ រីឯ កូនទី២ របស់មីងរីបានចំណាយប្រាក់សាងសង់បន្ទប់ថ្មីឱ្យមីងរីអស់ ២០០០ ដុល្លារដើម្បីកុំឱ្យមីងរីពិបាកឡើងចុះ។

- ប្តីមីងរីបានចំណាយប្រាក់ចំនួន ១០០០០ ដុល្លារក្នុងការមើលថៃ ព្យាបាល មីងរីជាភាគនៃវិភាគទានក្នុងការថែទាំ ព្យាបាលមីងរី(មតកជន)។
- កូនទី១ របស់មីងរីបានចំណាយពេលវេលាជួយមើលថែដល់មុខរបររបស៊ីរបស់មីងរី មិនឱ្យមានការខាតបង់ជាភាគ នៃវិភាគទានក្នុងការផ្តល់សេវកម្មលើកិច្ចការរបស់មតកជន។
- កូនទី២របស់មីងរី បានចំណាយប្រាក់ ២០០០ ដុល្លារ សាងសង់បន្ទប់ថ្មីឱ្យមីងរីជាភាគនៃវិភាគទានក្នុងការផ្តល់តាវកាលិកលើទ្រព្យសម្បត្តិមតកជន។

រូបមន្តៈ មត៌កជាក់ស្តែង= មតក៌ពេលចាប់ផ្តើមបើកសន្តតិកម្ម - វិភាគទាន
ចំណែកមត៌ករបស់អ្នកធ្វើវិភាគទាន= (មត៌កជាក់ស្តែងៈ ចំនួនសន្តតិជន) + ភាគវិភាគទាន

ការសម្រួលចំណែកមត៌កក្នុងករណីមានសន្តតិជនបានធ្វើវិភាគទាន ត្រូវយកទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មតកជននៅថ្ងៃបើកសន្តតិកម្មដកនឹងតម្លៃភាគនៃវិភាគទាន។រីឯចំណែកមត៌ករបស់សន្តតិជនដែលបានធ្វើវិភាគទានត្រូវយកចំណែកដែលត្រូវទទួលបានក្នុងថ្ងៃបើកសន្តតិកម្ម បូកបន្ថែមនឹងតម្លៃភាគនៃវិភាគទាន។

ការកំណត់តម្លៃភាគនៃវិភាគទាន អាចធ្វើទៅបានដោយការពិភាក្សាគ្នារវាងសហសន្តតិជន។ បើសិនការ

ពិភាក្សានោះមិនមានការចុះសម្រុងគ្នានោះទេ សហសន្តតិជនអាចដាក់ពាក្យទៅកាន់តុលាការសុំឱ្យតុលាការធ្វើការកំណត់តម្លៃភាគនៃវិភាគទាន។

ឧទាហរណ៍៖ លោក ក បានទទួលមរណភាពបន្សល់ទុកមត៌ក ២៥០០ ដុល្លារ ឲកូន ៣ នាក់។ កូនទី១បានធ្វើវិភាគទានជូន លោក ក កាលនៅរស់អស់៥០០ដុល្លារ រីឯកូនទី២ បានធ្វើវិភាគទានឲលោក ក អស់៨០០ដុល្លារ។

- មត៌កជាក់ស្តែង = ២៥០០ - (៥០០+៨០០) = ១២០០ ដុល្លារ
- ចំណែកមត៌ករបស់សន្តតិជនម្នាក់ៗទទួលបាន១/៣ នៃ ១២០០ ដុល្លារស្មើរនឹង ៤០០ ដុល្លារក្នុងម្នាក់
- ចំណែកមត៌ករបស់សន្តតិជនដែលបានធ្វើវិភាគទានគឺបាន ១/៣ នៃ១២០០ដុល្លារបូកបន្ថែមនឹងតម្លៃវិភាគទាន។

ដូចនេះ ចំណែកមត៌ករបស់កូនទី១ គឺ ៤០០ + ៥០០ = ៩០០ ដុល្លារ

ចំណែកមត៌ករបស់កូនទី២ គឺ ៤០០ + ៨០០ = ១២០០ ដុល្លារ

ចំណែកមត៌ករបស់កូនទី៣ គឺ ៤០០ ដុល្លារ។

❖ **ករណីមានវិភាគទាន និង ផលប្រយោជន៍ពិសេសក្នុងពេលតែមួយ**

ឧទាហរណ៍៖ លោក ក បានទទួលមរណភាពហើយបន្សល់ទុកមត៌កចំនួន ១៥០០០ដុល្លារទុកឱ្យកូនរបស់គាត់ចំនួន ៣ នាក់ A B C ។ កាលលោក ក នៅរស់ លោក ក បានឱ្យលុយទៅ A ចំនួន ៥០០០ ដុល្លារ និងបានទិញម៉ូតូឱ្យ C ដែលមាន តម្លៃ ៣០០០ ដុល្លារ។ រីឯ B បានចំណាយប្រាក់របស់ខ្លួនអស់ ៩០០០ ដុល្លារដើម្បីព្យាបាលលោក ក ។

មត៌កសរុប= ១៥០០០+៥០០០+៣០០០-៩០០០= ១៤០០០ដុល្លារ

- ចំណែកមត៌ករបស់ A = (១៤០០០ ៖ ៣) - ៥០០០ = -៣៣៣.៣៣ ដុល្លារ
- ចំណែកមត៌ករបស់ B = (១៤០០០ ៖ ៣) + ៩០០០ = ១៣៦៦៦.៦ ដុល្លារ
- ចំណែកមត៌ករបស់ C = (១៤០០០ ៖ ៣) - ៣០០០ = ១៦៦៦.៦ ដុល្លារ

ទោះបីជា A ទទួលបានផលប្រយោជន៍លើសចំណែកមត៌កក៏ដោយ A មិនចាំបាច់បង្វិលមកវិញ នោះទេហើយក៏មិនបានចំណែកមត៌កបន្ថែមនៅថ្ងៃបើកសន្តតិកម្មដែរ។មត៌កនៅថ្ងៃបើកសន្តតិកម្ម១៥០០០ដុល្លារ ត្រូវបែងចែកឱ្យBនិងCដោយយកចំនួនមត៌កថ្ងៃបើកសន្តតិកម្ម គុណនឹង ចំណែកសិទ្ធិខ្វះរបស់សន្តតិជនហើយចែកនឹងចំណែកខ្វះសរុប។

- ចំណែកមត៌ករបស់ B = (១៥០០០ x ១៣៦៦៦.៦) ៖ ១៥៣៣៣.២ = ១៣៣៦៩.៦១ ដុល្លារ
- ចំណែកមត៌ករបស់ C = (១៥០០០ x ១៦៦៦.៦) ៖ ១៥៣៣៣.២ = ១៦៣០.៣៨ ដុល្លារ

៣.៤. ភាគបម្រុង

ភាគបម្រុងគឺជារបបដែលជួយធានាក្នុងការសម្របសម្រួលសន្តតិកម្មតាមច្បាប់ និងសន្តតិកម្មតាមមតកសាសន៍ដើម្បីកុំឱ្យមានការបំពានចំណែកសិទ្ធិមត៌ករបស់សន្តតិជន។ ភាគបម្រុងជាវិធានធានាមិនឱ្យមានការបំពានលើចំណែកស្របច្បាប់ដល់អ្នកដែលមានសិទ្ធិទទួលបានមត៌ក ក្នុងករណីដែលមតកជនបានបង្ហាញឆន្ទៈរបស់ខ្លួនក្នុងការចាត់ចែងទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ខ្លួនទៅឱ្យអ្នកដទៃដែលមិនមែនជាសន្តតិជន ឬបែងចែកលើសលុបទៅឱ្យសន្តតិជនណាមួយហើយសន្តតិជនដទៃទៀតទទួលបានចំណែកតិចតួចដែលធ្វើឱ្យមិនមានសមភាព។

៣.៤.១ ទ្រព្យជាមូលដ្ឋានក្នុងការគណនាភាគបម្រុង

ភាគបម្រុងគឺជា ចំណែកបម្រុងទុកសម្រាប់អ្នកដែលមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុងតាមច្បាប់ដែលរួមមានទ្រព្យសម្បត្តិនៅថ្ងៃបើកសន្តតិកម្ម តម្លៃនៃទ្រព្យសម្បត្តិប្រទានកម្ម តម្លៃនៃផលប្រយោជន៍ពិសេស និង កាតព្វកិច្ចដែលជាទ្រព្យមូលដ្ឋាន ក្នុងការគណនាភាគបម្រុង។[31]

❖ **ប្រទានកម្មដែលជាមូលដ្ឋានក្នុងការគណនាភាគបម្រុង**

ផលប្រយោជន៍ពិសេសដែលបានចែងក្នុង **មាត្រា១១៦៣** នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ ត្រូវបានលើកលែងរីឯប្រទានកម្មដែលជាមូលដ្ឋានក្នុងការគណនាភាគបម្រុងបានកំណត់ដូចខាងក្រោម៖

- ប្រទានកម្មដែលបានធ្វើអំឡុងពេល ១ ឆ្នាំ មុនពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម[32]
- ប្រទានកម្មដែលធ្វើឡើងដោយភាគីទាំងសងខាងដែលបានដឹងថានឹងមានការខូចខាតដល់ អ្នកមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុង ចំណុចនេះមិនគិតពីរយៈពេលនោះទេ។[33]

៣.៤.២. អ្នកមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុង

អ្នកមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុងដែលច្បាប់បានកំណត់មានដូចជា៖

- បច្ឆាញាតិផ្ទាល់ ឬ សន្តតិជនជំនួសរបស់ខ្លួន
- ឪពុកម្តាយ ឬ ជីដូនជីតា
- សហព័ទ្ធ។

❖ **សម្គាល់**

1. សហព័ទ្ធមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុងជានិច្ច

[31] មាត្រា ១២៣១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧

[32] មាត្រា១២៣២ ចំណុច ក នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧

[33] មាត្រា១២៣២ ចំណុច ខ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧

2. ជនដែលបានរៀបរាប់ខាងលើមិនប្រាកដថាមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុងទេ ពោលគឺកំណត់ទៅតាមលំដាប់សន្តតិជនបើសន្តតិជនលំដាប់ទី១ជាអ្នកមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុងនោះសន្តតិជនលំដាប់ទី២ មិនមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុងនោះទេ។

ជាទូទៅភាគបម្រុងត្រូវបានកំណត់ដូចខាងក្រោម៖

- ១/៣នៃទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មតកជន ក្នុងករណីមានសន្តតិជនជាឪពុកម្តាយ ឬ ជីដូនជីតាប៉ុណ្ណោះ[34]
- ១/២ នៃទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មតកជន ក្នុងករណីផ្សេងៗដូចជា៖
  - បច្ឆាញាតិផ្ទាល់ ចំណែកនៃភាគបម្រុងគឺ ១/២ ក្នុងចំណោមបច្ឆាញាតិផ្ទាល់បានចំណែកស្មើរៗគ្នា
  - ករណីមានតែសហព័ទ្ធ ចំណែកនៃភាគបម្រុងគឺ ១/២
  - ករណីមានបច្ឆាញាតិផ្ទាល់និងសហព័ទ្ធ ចំណែកនៃភាគបម្រុងគឺ១/២ បច្ឆាញាតិផ្ទាល់និងសហព័ទ្ធនឹងទទួលបានចំណែកស្មើៗគ្នា
  - ករណីសហព័ទ្ធនិងឪពុកម្តាយ ចំណែកនៃភាគបម្រុងគឺ១/២ សហព័ទ្ធនិងឪពុកម្តាយនឹងទទួលបានចំណែកស្មើៗគ្នា
  - ករណីសហព័ទ្ធនិងជីដូនជីតា ចំណែកនៃភាគបម្រុងគឺ១/២ សហព័ទ្ធនិងជីដូនជីតានឹងទទួលបានចំណែកស្មើៗគ្នា

- ក្នុងករណីមានសន្តតិជនជំនួសភាគបម្រុងក៏ត្រូវចែកស្មើគ្នារវាងអ្នកដែលទទួលសន្តតិកម្មជំនួសដែរ។

ឧទាហរណ៍១ ៖ លោក A ជាមតកជនមានកូនប្រុស B និង C ជាសហព័ន្ធ។ ក្នុងករណីនេះ សន្តតិជនរបស់ លោក A មានតែកូនប្រុស B និង C ជាសហព័ន្ធប៉ុណ្ណោះនាំឲចំណែកភាគបម្រុងគឺ ១/២ ដែល B នឹងទទួលបាន ១/៤ ហើយ C ទទួលបាន ១/៤។

ឧទាហរណ៍២៖ មតកជន A មិនមានកូននិងសហព័ន្ធឡើយគឺមានតែឪពុកម្តាយប៉ុណ្ណោះជាសន្តតិជន។ ចំណែកភាគបម្រុងគឺ ១/៣ ហើយយកចំណែក១/៣នោះមកចែកជា ២ នោះ ឪពុកបាន ១/៦ រីឯម្តាយបាន ១/៦។

ឧទាហរណ៍៣ ៖ ក្នុងករណីមតកជន A មានសហព័ន្ធ C និង ឪពុកម្តាយ ជាសន្តតិជន ចំណែកភាគបម្រុងគឺ ១/២ ដោយសន្តតិជនមាន ៣នាក់ នាំឲចំណែកសិទ្ធិលើភាគបម្រុងរបស់សន្តតិជននីមួយៗទទួលបាន១/៦។

៣.៤.៣. ការគណនាភាគបម្រុង

ក្នុងករណីមតកជនបានធ្វើប្រទានកម្មទ្រព្យសម្បត្តិយ៉ាងច្រើនដើម្បីជៀសវាងពីប្រព័ន្ធភាគបម្រុង ហេតុនេះទើបការ គណនាភាគបម្រុងត្រូវរាប់បញ្ចូលទាំងប្រទានកម្មនិង តម្លៃនៃផលប្រយោជន៍ពិសេសផងដែរ។

រូបមន្ត៖ ភាគបម្រុង = ទ្រព្យសម្បត្តិនៅថ្ងៃបើកសន្តតិកម្ម + ប្រទានកម្ម + ផលប្រយោជន៍ពិសេស - កាតព្វកិច្ច

[34] មាត្រា ១២៣០ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧

- **កាតព្វកិច្ច៖** ជាចំណងតាមផ្លូវច្បាប់ដែលចងបុគ្គលពីរនាក់ដោយឱ្យបុគ្គលម្នាក់ដែលបានកំណត់ហៅថា "**កូនបំណុល**" មានករណីកិច្ចចំពោះបុគ្គលម្នាក់ទៀតហៅថា "**ម្ចាស់បំណុល**"។[35] កាតព្វកិច្ចករណីនេះក៏រាប់បញ្ចូលទាំងសោហ៊ុយចំណាយលើបុណ្យសពរបស់មតកជនដែរ។[36]

ឧទាហរណ៍៖ មតកជន A មានកូន ៣ នាក់ B C D។ កាលមតកជននៅរស់បានអោយប្រាក់ចំនួន ១០០០$ ទៅ B ដើម្បីធ្វើជាទុនទៅរកស៊ីនិងបានទិញម៉ូតូតម្លៃ ២៥០០$ អោយ D និង អោយប្រាក់លើកទឹកចិត្តទៅកាន់ក្មួយស្រីពេលប្រឡងចប់ចំនួន ៥០០$ មុនមតកជន A ទទួលមរណភាព ៣ខែ។ មតកជន A បានបន្សល់ទ្រព្យសម្បត្តិចំនួន ១៥០០០$ និង បំណុល ៤០០០$។

យោងតាមមាត្រា១២៣១

ទ្រព្យសម្បត្តិមូលដ្ឋាននៃភាគបម្រុង=១៥០០០+១០០០+២៥០០+៥០០-៤០០០ =១៥០០០$

យោងតាមមាត្រា១២៣០ ភាគបម្រុងដែលត្រូវធានាឱ្យសន្តតិជនស្មើនឹង ១/២ នៃទ្រព្យមូលដ្ឋានរបស់មតកជន

➔ ចំណែកភាគបម្រុង= ១៥០០០៖២= ៧៥០០$

ចំណែកភាគបម្រុងនៃសន្តតិជននីមួយៗ= ៧៥០០៖៣= ២៥០០$

ដូចនេះ សន្តតិជន B C Dមានសិទ្ធិលើចំណែកភាគបម្រុងចំនួន ២៥០០$ក្នុងមួយនាក់។

ចំនួនដែលបំពានភាគបម្រុងគឺ ត្រូវគណនាដោយយកភាគបម្រុងរបស់សន្តតិជន ដក នឹងចំនួនសរុបនៃទ្រព្យដែលទទួលបាននៅថ្ងៃបើកសន្តតិកម្មនិងផលប្រយោជន៍ពិសេសបូកនឹង ចំនួននៃទឹកប្រាក់កាតព្វកិច្ចដែលត្រូវទទួលបន្ទុក។[37]

៣.៤.៤. ការរំលត់សិទ្ធិទាមទារឱ្យកាត់បន្ថយ

សិទ្ធិទាមទារឱ្យកាត់បន្ថយដើម្បីបង្គ្រប់ភាគបម្រុងត្រូវរលត់អាជ្ញាយុកាលបើអំឡុងពេល១ឆ្នាំ បានកន្លងហួសទៅគិតចាប់ពីពេលដែលអ្នកមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុងបានដឹងពីការចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម និងការកំណត់ចំណែកមត៌ក អច្ច័យទាន ប្រទានកម្ម ឬការទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេសដែលត្រូវកាត់បន្ថយ។ សិទ្ធិទាមទារឱ្យកាត់បន្ថយក៏ត្រូវរលត់ដោយអាជ្ញាយុកាល ៥ ឆ្នាំបានកន្លងផុតទៅគិតចាប់ពីថ្ងៃចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម។[38] ចំពោះសន្តតិជនដែលទទួលបានប្រទានកម្ម ឬផលប្រយោជន៍ពិសេសអាចបដិសេធនូវការទាមទារកាត់បន្ថយដើម្បីបង្គ្រប់ភាគបម្រុង

[35] សន្ទានុក្រម ផ្នែករដ្ឋប្បវេណី ទំព័រ ៦

[36] មាត្រា ១២៣១ កថាខណ្ឌទី៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧

[37] មាត្រា១២៣៤ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧

[38] មាត្រា១២៤៥ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧

បានបើសិនការទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេសឬប្រទានកម្មនោះមានរយៈពេលលើសពី២០ឆ្នាំ នៅមុនថ្ងៃបើកសន្តតិកម្ម។[39]

ផ្នែកទី៤៖ ការយល់ព្រមទទួល ឬបោះបង់ចំណែកសន្តតិកម្ម

នៅក្នុងផ្នែកទី៤នេះ យើងនឹងធ្វើការបកស្រាយទៅលើ ការយល់ព្រមទទួល ឬបោះបង់សន្តតិកម្ម ដែលសន្តតិជនអាចអនុវត្តទៅលើសន្តិកម្មដែលខ្លួនមានចំណែកទទួលបាន។ ដោយសន្តតិកម្មតាមច្បាប់ដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ ទទួលស្គាល់នូវគោលការណ៍ទទួលបន្តដោយស្វ័យប្រវត្តិក្នុងសន្តតិកម្ម ដូចនេះសន្តតិជនក៏មានសិទ្ធិក្នុងការសម្រេចចិត្តថានឹងទទួលយកឬបោះបង់ចំណែកសន្តតិកម្មរបស់ខ្លួន។ ដោយគោលការណ៍យល់ព្រមឬបោះបង់សន្តតិកម្មនេះ ត្រូវបានយកមកអនុវត្តដើម្បីធានានូវជីវភាពរបស់កូនចៅជំនាន់ក្រោយដែលបានផ្ដល់អាទិភាពទៅឱ្យសន្តតិជនក្នុងការពិចារណាក្នុងករណីដែលកាតព្វកិច្ចមានច្រើនជាងសិទ្ធិ និងផលប្រយោជន៍ដែលទទួលបាន។

សន្តតិជនមានសិទ្ធិក្នុងការធ្វើការយល់ព្រម ឬ បោះបង់សន្តតិកម្មទាំងស្រុង ឬ ដោយមានកម្រិតក្នុងអំឡុងពេល ៣ (បី) ខែ គិតចាប់ពីពេលដែលបានដឹងថាសន្តតិកម្មចំពោះខ្លួនបានចាប់ផ្ដើម។[40] រយៈពេលនេះអាចពន្យារបានតាមរយៈការដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការ ដើម្បីទុកលទ្ធភាពឱ្យសន្តតិជនធ្វើការស្រាវជ្រាវមត៌ក និងកាតព្វកិច្ចនៅមុនពេលដែលសន្តតិជនធ្វើការបង្ហាញឆន្ទៈក្នុងការយល់ព្រម ឬ បោះបង់ចំណែកសន្តតិកម្មរបស់ខ្លួន។ តុលាការដែលទទួលបានពាក្យសុំនេះត្រូវធ្វើការកំណត់រយៈពេលដែលត្រូវពន្យារនេះដោយវិនិច្ឆ័យទៅតាមចំនួន ឬគុណភាពនៃមត៌ក ឬ កាតព្វកិច្ចដែលទទួលបានដោយសន្តតិកម្មជាអាទិ៍។

ម្យ៉ាងវិញទៀតជាគោលការណ៍ការយល់ព្រម ឬការបោះបង់សន្តតិកម្មមិនអាចលុបចោលបានឡើយដោយហេតុថាការបោះបង់ឬការយល់ព្រមមានឥទ្ធិពលយ៉ាងខ្លាំងលើផលប្រយោជន៍របស់បុគ្គលពាក់ព័ន្ធដូចជាសន្តតិជន ឬ ម្ចាស់បំណុលរបស់មតកជនជាអាទិ៍ លើកលែងតែមានអត្ថិភាពនៃវិការៈក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈ។[41] ប្រសិនបើមានវិការៈនៃការបង្ហាញឆន្ទៈ សិទ្ធិនេះត្រូវធ្វើឡើងនៅក្នុងអំឡុងពេល ០៦ (ប្រាំមួយ) ខែ គិតចាប់ពី ពេលដែលអាចផ្ដល់សច្ចានុមតិ ឬ នៅក្នុងអំឡុងពេល ០៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំ គិតចាប់ពីពេលចាប់ផ្ដើមសន្តតិកម្មតាម រយៈការដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការ។[42] ក្នុងករណីសន្តតិជនមិនទាន់បានយល់ព្រម ឬ បោះបង់សន្តតិកម្ម ឬ អ្នកទទួលបន្តនៃសន្តតិកម្មមិនទាន់មានភាពច្បាស់លាស់ ប្រសិនបើម្ចាស់បំណុលរបស់មតកជនមានឆន្ទៈធ្វើបណ្ដឹង នោះគេត្រូវថាត់តាំងអ្នក

---

[39] មាត្រា១២៣៨(២) នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧

[40] មាត្រា១២៤៨ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧

[41] មាត្រា១២៥២ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧

[42] មាត្រា១២៥២ កថាខណ្ឌទី២,៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧

គ្រប់គ្រងមត៌កជាបណ្តោះអាសន្នសិនទើបអាចចាប់ផ្តើមសកម្មភាពបណ្តឹងបានចំពោះអ្នកគ្រប់គ្រងនោះ។ ករណីមតកជនបានទទួលមរណភាពស្របពេលមានបណ្តឹងកំពុងចាត់ការនោះនីតិវិធីបណ្តឹងត្រូវផ្អាករហូតដល់សន្តតិជនយល់ព្រមទទួលសន្តតិកម្មបន្ត ឬ ម្ចាស់បំណុលនៃមតកជននោះអាចទាមទារឱ្យមានអ្នកគ្រប់គ្រងមត៌កជាបណ្តោះអាសន្នសិន ប្រសិនបើចង់ឱ្យនីតិវិធីបណ្តឹងនោះមានភាពឆាប់រហ័ស។

៤.១. ការយល់ព្រមទទួលសន្តតិកម្ម

ការយល់ព្រមទទួលបន្តនូវសន្តតិកម្មគឺ ជាការយល់ព្រមទទួលបន្តនូវសិទ្ធិនិងកាតព្វកិច្ចបន្តពីមតកជនក្នុងករណីសន្តតិជនបានយល់ព្រមទាំងស្រុង គឺសន្តតិជនត្រូវទទួលបន្តដោយគ្មានកម្រិតនូវសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចរបស់មតកជននោះទេ។ ការយល់ព្រមទទួលសន្តតិកម្មបែងចែកជា២គឺការយល់ព្រមទាំងស្រុងនិងការយល់ព្រមមាកម្រិត។

៤.១.១. ការយល់ព្រមទាំងស្រុង

ការយល់ព្រមទាំងស្រុង មានន័យថាសន្តតិជនត្រូវទទួលបន្តដោយគ្មានកម្រិតនូវសិទ្ធិ និង កាតព្វកិច្ចរបស់មតកជន[43] ដោយករណីយល់ព្រមទាំងស្រុងតម្រូវឱ្យសន្តតិជនបង្ហាញឆន្ទៈថាយល់ព្រមទទួលយកគឺគ្រប់គ្រាន់ហើយ ដោយមិនចាំបាច់ដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការនោះទេ។ ចំពោះ ការយល់ព្រមមានកម្រិត និងការបោះបង់ចោលសន្តតិកម្ម គឺតម្រូវឱ្យមានការដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការ។

ប្រសិនបើសន្តតិជនបានធ្វើនូវសកម្មភាពណាមួយដែលមានកំណត់ក្នុងសកម្មភាពខាងក្រោមនេះ គឺត្រូវចាត់ទុកថាសន្តតិជនបានយល់ព្រមទាំងស្រុង៖

- សន្តតិជនបានចាត់ចែងមត៌កនោះទាំងអស់ឬមួយភាគ។ប៉ុន្តែលើកលែងចំពោះសកម្មភាពរក្សា និងសកម្មភាព ត្រឹមតែជាការគ្រប់គ្រង។
- សន្តតិជនមិនបានយល់ព្រមដោយមានកម្រិត ឬ បោះបង់ នៅក្នុងអំឡុងពេល ០៣ (បី) ខែ គិត ចាប់ពីថ្ងៃដែលបានដឹងថាសន្តតិកម្មចំពោះខ្លួនបានចាប់ផ្តើម។ លើកលែងតែសន្តតិជនបានដាក់ពាក្យសុំពន្យាពេលនេះទៅតុលាការ។
- ទោះបីជាសន្តតិជនបានយល់ព្រមដោយមានកម្រិត ឬ បោះបង់ក៏ដោយ បើសន្តតិជនបានលាក់មត៌កទាំងអស់ ឬ មួយភាគ ឬ បានប្រើប្រាស់មត៌កនោះដើម្បីខ្លួន។ លើកលែងតែនៅពេលក្រោយដែលជន ដែលបានក្លាយជាសន្តតិជនដោយសារការបោះបង់របស់សន្តតិជនលំដាប់មុនបានយល់ព្រម។[44]

៤.១.២. ការយល់ព្រមមានកម្រិត

ការយល់ព្រមដោយមានកម្រិត គឺជាករណីដែលសន្តតិជនយល់ព្រមដោយបម្រុងទុកនូវសំណងកាតព្វកិច្ច និងអច្ច័យទានរបស់មតកជនបានត្រឹមកម្រិតនៃទ្រព្យសម្បត្តិដែលខ្លួនបានទទួលតាមរយៈសន្តតិកម្មតែប៉ុណ្ណោះ។[45] ក្នុងន័យនេះគឺសន្តតិជនត្រូវក្លាយទៅជាកូនបំណុល ដោយទទួលបន្ទុកនូវសន្តតិកម្មនៃកាតព្វកិច្ចទាំងអស់របស់

---

[43] មាត្រា១២៥៤ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧

[44] មាត្រា១២៥៥ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧

[45] មាត្រា១២៥៦ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧

មតកជន ប៉ុន្តែសន្តតិជនអាចកម្រិតការទទួលខុសត្រូវបាន ឱ្យនៅត្រឹមកម្រិតនៃមត៌កដែលខ្លួនទទួល លើកលែងតែសន្តតិជនយល់ព្រមសងកាតព្វកិច្ចដោយស្មគ្រ័ចិត្ត។ នៅក្នុងករណីដែលមានសហសន្តតិជន នោះការយល់ព្រមដោយមានកម្រិតត្រូវធ្វើឡើងរួមគ្នា ហើយចាំបាច់ត្រូវមាននីតិវិធីជម្រះបញ្ជីដើម្បីឱ្យមានសមភាពក្នុងការសងចំពោះម្ចាស់បំណុលរបស់មតកជន។[46] សហសន្តតិជនត្រូវឯកភាពគ្នាក្នុងការសងនោះ ដោយហេតុថាប្រសិនបើមានតែសន្តតិជនមួយចំនួនបានយល់ព្រម ហើយបានអះអាងនូវចំណែកមត៌ក នោះការជម្រះបញ្ជីនូវមត៌កទាំងអស់នឹងមិនអាចធ្វើទៅរួច។ ក្នុងករណីដែលមានសន្តតិជនណាមួយបោះបង់នូវសន្តតិកម្មនោះគេត្រូវការតែយល់ព្រមពីសន្តតិជនដែលនៅសល់ប៉ុណ្ណោះ ពីព្រោះបុគ្គលដែលបានបោះបង់សន្តតិកម្មត្រូវចាត់ទុកថាមិនមែនជាសន្តតិជនតាំងពីដំបូង។

ដើម្បីធ្វើការយល់ព្រមដោយមានកម្រិតចំពោះសន្តតិកម្មដែលកើតមានឡើងចំពោះខ្លួន (សន្តតិជន) ត្រូវធ្វើតាមរបៀបដែលមានកំណត់ដូចខាងក្រោម៖

- សន្តតិជនត្រូវដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការក្នុងអំឡុងពេល ០៣(បី)ខែគិតចាប់ពីថ្ងៃដែលដឹងថាសន្តតិកម្មចាប់ផ្តើមចំពោះខ្លួន។ សន្តតិជនត្រូវធ្វើបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌនៃមត៌ក ដោយបញ្ជាក់អំពីមត៌កសកម្ម និងមត៌កអកម្មដែលឲសន្តតិជនបានទទួល នាពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម ក្នុងកម្រិតលទ្ធភាពដែលខ្លួនបានដឹង។ ករណីមិនបានបញ្ជាក់ឱ្យច្បាស់លាស់ដោយចេតនាត្រូវចាត់ទុកថា "យល់ព្រមទាំងស្រុង"។[47]

ចំពោះអានុភាពនៃការយល់ព្រមដោយកម្រិត គឺធ្វើឱ្យម្ចាស់បំណុលរបស់មតកជនមិនអាចទាមទារឱ្យសន្តតិជនទទួលខុសត្រូវចំពោះទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួនរបស់សន្តតិជនដែលមានបានឡើយ។[48] ទោះបីជាដូច្នេះក៏ដោយ តាមគោលការណ៍មត៌កត្រូវធ្លាក់ទៅលើសន្តតិជនប៉ុន្តែជាលក្ខណៈសារធាតុទ្រព្យសម្បត្តិជាមត៌កត្រូវធ្វើការជម្រះបញ្ជីផ្សេងៗពីទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួនរបស់សន្តតិជន ហេតុនេះសិទ្ធិលើបំណុល និងកាតព្វកិច្ចរបស់សន្តតិជននិងមតកជនមិនអាចរលត់ដោយព្យាកុលភាពនោះទេ។[49]

៤.២. ការបោះបង់សន្តតិកម្ម

សន្តតិជនអាចធ្វើការបោះបង់សន្តតិកម្មបានក្នុងអំឡុងពេល ៣ ខែគិតចាប់ពីបានដឹងថាសន្តតិកម្មចំពោះខ្លួនបានចាប់ផ្តើម។[50] ការផ្តល់សិទ្ធិឱ្យសន្តតិជនអាចធ្វើការបោះបង់សន្តតិកម្មបានគឺដើម្បីការពារសន្តតិជនពីការក្ស័យធនក្នុងករណីមតកជនមានជាប់កាតព្វកិច្ចយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដែលសន្តតិជនមិនអាចរ៉ាប់រងបានឬការរ៉ាប់រងនោះអាចប៉ះពាល់ដល់ជីវភាពរស់នៅរបស់សន្តតិជននោះ ឬជួយរំដោះសន្តតិជនពីកាតព្វកិច្ចមួយចំនួនដែលសន្តតិជនមិនចង់បាន។ សន្តតិជនដែលមានបំណងចង់ធ្វើការបោះបង់ចោលសន្តតិកម្មគឺត្រូវធ្វើការដាក់ពាក្យសុំទៅកាន់តុលាការមានសមត្ថកិច្ច ដែលជាទីកន្លែងចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម (លំនៅដ្ឋានរបស់មតកជននាពេលទទួលមរណភាព)

---

[46] មាត្រា១២៥៦ កថាខណ្ឌទី២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧

[47] មាត្រា១២៥៧ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

[48] មាត្រា១២៥៨ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

[49] មាត្រា១២៥៨ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧

[50] មាត្រា១២៤៨ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

អំឡុងពេល៣ខែគិតចាប់ពីបានដឹងសន្តតិកម្មចំពោះខ្លួនបានចាប់ផ្តើម ដោយបញ្ជាក់ពីហេតុផលដែលចង់បោះបង់សន្តតិកម្មនោះ។ នៅក្នុងអំឡុងពេលនោះសន្តតិជនអាចធ្វើកាស្រាវជ្រាវអំពីសិទ្ធិនិងកាតព្វកិច្ចថាទទួលបានកម្រិតណា ឬត្រូវបោះបង់ទាំងស្រុង។

ការបោះបង់សន្តតិកម្មរបស់សន្តតិជន មានអនុភាពនៅពេលតុលាការចេញដីការសម្រេចអនុញ្ញាតឱ្យសន្តតិជននោះអាចធ្វើការបោះបង់សន្តតិកម្មបាន។ យោងតាមមាត្រា១២៦១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧បានចែងថា " បុគ្គលដែលបានបោះបង់សន្តតិកម្មត្រូវចាត់ទុកថាបុគ្គលនោះមិនមែនជាសន្តតិជនតាំងពីដើមដំបូងមក" មាត្រានេះមានន័យថាការបោះបង់សន្តតិកម្មនេះមានភាពប្រតិសកម្មដែលអាចចាត់ទុកបុគ្គលដែលបោះបង់សន្តតិកម្មនោះថាមិនមែនជាសន្តតិជន តាំងពីថ្ងៃដែលមតកជនបានទទួលមរណៈភាពដែលជាថ្ងៃបើកសន្តតិកម្មនោះ។ នៅពេលសន្តតិជនម្នាក់បានធ្វើការបោះបង់សន្តតិកម្ម សន្តតិជនដទៃទៀតជាអ្នកទទួលយកចំណែកដែលបានបោះបង់នោះ។ ក្នុងករណីសហសន្តតិជនក្នុងលំដាប់តែមួយធ្វើការបោះបង់សន្តតិកម្មទាំងអស់គ្នានោះសន្តតិជនដែលមានលំដាប់បន្ទាប់ជាអ្នកទទួលសន្តតិកម្មនោះ។ ការបោះបង់ចោលសន្តតិកម្មមិនអាចធ្វើការលុបចោលនោះទេ ព្រោះថាអាចធ្វើឱ្យមានការប៉ះពាល់ប្រយោជន៍ទៅដល់សន្តតិជនដែលមានលំដាប់បន្ទាប់។ ប៉ុន្តែអាចធ្វើការទាមទារឱ្យលុបចោលការបោះបង់បានក្នុងករណីដែលការបង្ហាញឆន្ទៈមានវិការៈ ដូចជាការភាន់ច្រឡំ ការគម្រាមកំហែងជាដើម។

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

សេចក្ដីសន្និដ្ឋាន

ឆ្លងតាមការសិក្សាស្រាវជ្រាវ និងបកស្រាយប្រធានបទស្ដីពី "**សន្តតិកម្មតាមច្បាប់**" រួចមក យើងអាចធ្វើការសន្និដ្ឋានបានថា របបសន្តតិកម្ម គឺជារបបគតិយុត្តិមួយដែលក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ បញ្ញត្តិឡើងដើម្បីគោរពទោលើញាតិភាពរបស់មតកជន ដែលញាតិលោហិតខ្សែផ្ទាល់មានសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចបន្តពីមតកេជន ក្នុងឋានៈជាសាច់សាលោហិតពីធម្មជាតិ។ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ ដែលយើងបានសិក្សាខាងដើមនេះ បានបញ្ញត្តិយ៉ាងលម្អិតចំពោះសន្តតិកម្មតាមច្បាប់ ធ្វើឱ្យមានការអនុវត្តត្រឹមត្រូវទាក់ទងទៅនឹងផ្នែកនេះ មួយវិញទៀតសន្តតិជនក៏អាចបង្ហាញនូវឆន្ទៈ ថាយល់ព្រមទទួល ឬ បោះបង់នូវការស្នងសន្តតិកម្មនេះបាន ប្រសិនបើកាតព្វកិច្ចដែលត្រូវទទួល ឬហៅម៉្យាងទៀតថាទ្រព្យអកម្មគឺធ្ងន់ធ្ងរពេក។

ប្រសិនបើយើងពិនិត្យមើលទោលើភាពជាក់ស្ដែងដែលតែងតែអនុវត្តនៅក្នុងសង្គមវិញ ប្រជាជនភាគច្រើនមិនស្គាល់ពីសន្តតិកម្មតាមច្បាប់ និងបានអនុវត្តឱ្យបានទូលំទូលាយនោះទេ ដោយមនុស្សភាគច្រើនមិនបានយល់ដឹងពីអត្ថន័យនៃពាក្យសន្តតិកម្មនេះ ប៉ុន្តែយើងឃើញថានៅក្នុងការរស់នៅកន្លងមក មានដូចជា ការប្រគល់ឱ្យនូវទ្រព្យណាមួយពីមតកជនទៅទាយាទរបស់ខ្លួន ដែលជាការអនុវត្តទូទៅតាមទំនៀមទម្លាប់។ កង្វះការយល់ដឹងផ្នែកច្បាប់នេះហើយ ដែលធ្វើឱ្យប្រជាពលរដ្ឋមួយចំនួន មានទំនាស់ក្នុងការចែកមត៌ករបស់មតកជន ហើយឈានដល់ការមានជា ទំនាស់គ្រួសារថែមទៀត ដោយសារការបែងចែកមត៌កគ្មានភាពស្មើគ្នា ឬសន្តតិជនម្នាក់ៗចង់បានចំណែកច្រើនរៀងៗខ្លួន ហើយអាចកើតមានការប្ដឹងគ្នាដល់តុលាការទៀតផង។ អាស្រ័យហេតុនេះ សន្តតិកម្មតាមច្បាប់នេះបានដើរតួនាទីយ៉ាងមានប្រសិទ្ធភាពក្នុងការការពារផលប្រយោជន៍របស់សន្តតិជន។

ដូចនេះហើយទើបការសិក្សាពី "**សន្តតិកម្មតាមច្បាប់**" មានសារៈសំខាន់ណាស់ ព្រោះវាជាភាពចាំបាច់ក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្ដែងក្នុងជីវភាពសង្គម។ ប្រសិនបើប្រជាពលរដ្ឋបានទទួលនូវចំណេះដឹងទាក់ទងនឹងសន្តតិកម្ម នោះវិវាទ ការប៉ះពាល់សិទ្ធិ និងផលប្រយោជន៍ផ្សេងៗត្រូវបានកាត់បន្ថយផងដែរ ដែលជាការរួមចំណែកក្នុងលើកកម្ពស់ការអនុវត្តស្របតាមច្បាប់ប្រកបដោយប្រសិទ្ធិភាព និរន្តរភាព តម្លាភាពលើប្រព័ន្ធច្បាប់នៅប្រទេសកម្ពុជា។

យ៉ាងណាមិញ ចំណុចខ្វះខាតគឺនៅតែមានដោយសារការវិវត្តនៃបរិបទសង្គម ដែលទាមទារឱ្យមាននូវការវិវត្តនៃបញ្ញត្តិនៃច្បាប់ទៅតាមស្ថានភាពសង្គមផងដែរ។ ការតាក់តែងច្បាប់នីមួយៗមិនអាចបំពេញតម្រូវការ និងសមស្របតាមបរិបទនៃការអនុវត្តឱ្យបានល្អឥតខ្ចោះនោះទេ ទោះបីជាការតាក់តែងនោះមានភាពល្អយ៉ាងណាក្ដីនាពេលតាក់តែងនោះ ក៏មិនមានន័យថា ការអនុវត្តរបស់វាមានប្រសិទ្ធភាពគ្រប់ពេលវេលា និងកាលៈទេសៈ នោះដែរ ដែលនេះហើយទាមទារឱ្យអ្នកតាក់តែងច្បាប់ធ្វើឱ្យការតាក់តែងច្បាប់ដែលមានភាពបត់បែនទៅតាមការអភិវឌ្ឍន៍ដ៏ជឿនលឿននៃសង្គមផងដែរ។

អនុសាសន៍

បន្ទាប់ពីការសិក្សាស្រាវជ្រាវទៅលើប្រធានបទ "សន្តតិកម្មតាមច្បាប់" ខាងលើនេះរួចមក យើងខ្ញុំពិតជាទទួលបាននូវចំណេះដឹងបន្ថែមទៅលើប្រធានបទខាងលើ ព្រមទាំងទទួលបាននូវបទពិសោធន៍ក្នុងការធ្វើការស្រាវជ្រាវគតិយុត្ត ក៏ដូចជាចំណេះដឹងក្នុងការសរសេរអត្ថបទគតិយុត្តិជាច្រើនដែលជាផលប្រយោជន៍សម្រាប់យើងខ្ញុំទៅថ្ងៃខាងមុខ។ ចំពោះគោលបំណងនៃការសិក្សាស្រាវជ្រាវទៅលើប្រធានបទខាងលើនេះ គឺដោយសារតែបន្ទាប់ពីយើងខ្ញុំបានសិក្សាត្រួសៗទៅលើប្រធានបទសន្តតិកម្មនៅក្នុងថ្នាក់រៀន យើងខ្ញុំក៏មានបំណងក្នុងការស្វែងយល់បន្ថែមទៅលើប្រធានបទនេះ ហើយយើងខ្ញុំក៏ចង់ចែករំលែកចំណេះដឹងនេះទៅកាន់សិស្សានុសិស្ស ដែលមានបំណងចង់សិក្សាស្វែងយល់អំពីរបបសន្តតិកម្មតាមច្បាប់ គោលការណ៍នៃសន្តតិកម្មតាមច្បាប់ក៏ដូចជារូបមន្តក្នុងការបែងចែកចំណែកមត៌កផ្សេងៗផងដែរ។

ក្នុងនាមជាអ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវ យើងខ្ញុំសូមចូលរួមចំណែកក្នុងការបញ្ចេញមតិយោបល់មួយចំនួន ដើម្បីធ្វើឱ្យមានភាពប្រសើរឡើងនូវរបបសន្តតិកម្មនៅប្រទេសកម្ពុជាយើង។ ដោយយើងខ្ញុំឃើញថាប្រជាជននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាយើង ធ្លាប់ដឹងពីប្រវត្តនៃក្នុងការចែកទ្រព្យពីឪពុកម្តាយ ទៅកូនចៅ តៗគ្នាដែលអាចនិយាយបានថាជាទំនៀមទម្លាប់មួយដែលមនុស្សភាគច្រើន យល់ឃើញថាមិនចាំបាច់ក្នុងការមានច្បាប់មកកំណត់នោះឡើយ តែយ៉ាងណាមិញក្រោយពីបានធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវហើយ យើងខ្ញុំយល់ឃើញថាបញ្ញត្តិនៃច្បាប់នេះគឺមានសារៈសំខាន់ណាស់ ក្នុងការគ្រប់គ្រងទៅលើរបបបែងចែកមត៌កនេះ ដោយបញ្ញត្តិនៃច្បាប់មានការធានាទៅលើចំណែកមត៌ករបស់សន្តតិជនដែលស្របច្បាប់ ក៏ដូចជាកំណត់ថាតើជនណាមានលក្ខណៈសម្បត្តិគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការក្លាយទៅជាសន្តតិជនផងដែរ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះបញ្ញត្តិនៃច្បាប់ក៏ធានាទៅលើសមភាពនៃចំណែករបស់សន្តតិជននីមួយៗ និងឱ្យលើសឬខ្វះឡើយ។ យើងខ្ញុំសង្ឃឹមថាអ្នកដែលអនុវត្តច្បាប់អាចធ្វើការផ្សព្វផ្សាយ ក៏ដូចជាពន្យល់ពីបញ្ញត្តិនៃច្បាប់ ក៏ដូចជាការផ្តល់នូវចំណេះដឹងទាក់ទងនឹងរបបសន្តតិកម្មតាមច្បាប់នេះទៅកាន់ប្រជាជនកម្ពុជាយើង ឱ្យកាន់តែទូលំទូលាយ និងនាំមកនូវការអនុវត្តច្បាប់ដែលមានប្រសិទ្ធភាព។

ថ្វីត្បិតតែអនុសាសន៍ខាងលើរបស់យើងខ្ញុំមិនទាន់គ្រប់គ្រាន់ និងស៊ីជម្រៅក៏ដោយ តែយើងខ្ញុំសង្ឃឹមថាវាអាចជាកត្តាមួយជួយជម្រុញដល់ការចូលរួមអភិវឌ្ឍ និងកាត់បន្ថយនូវវិវាទផ្សេងៗរវាងញាតិទាក់ទងទៅនឹងការបែងចែកមត៌ក រួមទាំងរួមចំណែកក្នុងការធ្វើឱ្យមានភាពសុខសាន្តសុខដុមរមនានៅក្នុងរង្វង់គ្រួសារ និងសង្គមជាតិផងដែរ។

ឯកសារយោង

ឯកសារយោង

I. បទដ្ឋានគតិយុត្តិ

ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ប្រកាសឱ្យប្រើដោយព្រះរាជក្រមលេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០ ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

ច្បាប់ស្ដីពីការផ្ដល់សិទ្ធិកម្មសិទ្ធិលើចំណែកឯកជននៃអគារសហកម្មសិទ្ធិដល់ជនបរទេស ប្រកាសឱ្យប្រើដោយព្រះរាជក្រមលេខ នស/រកម/០៥១០/០០៦ ចុះថ្ងៃទី៣១ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០

ច្បាប់ស្ដីពីអគ្រានុកូលដ្ឋាន ស្ថិតិអគ្រានុកូលដ្ឋាន និងអត្តសញ្ញាណកម្ម ប្រកាសឱ្យប្រើដោយព្រះរាជក្រមលេខ នស/រកម/០៧២៣/០០៩ ចុះថ្ងៃទី០១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០២៣

ច្បាប់ស្ដីពីអន្តោប្រវេសន៍ ប្រកាសឱ្យប្រើដោយព្រះរាជក្រមលេខ០៥នស៩៤ ចុះថ្ងៃទី២២ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ១៩៩៤

សេចក្ដីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ៦: គន្លឹ៨-៩ រៀបចំដោយក្រុមការងារជប៉ុនដែលទទួលបន្ទុកធ្វើសេចក្ដីព្រាងក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងគណៈកម្មការទទួលបន្ទុកការពារសេចក្ដីព្រាងក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០១០។

អនុក្រឹត្យលេខ១០៣ អនក្រ.បក ស្ដីពីអគ្រានុកូលដ្ឋាន ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០០

ឧបសម្ព័ន្ធ

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

ក្រមរដ្ឋប្បវេណី

នៃ

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ឆ្នាំ២០០៧

មាត្រា ៤១. លក្ខខណ្ឌដើម្បីធ្វើការប្រកាសអំពីការបាត់ខ្លួន

១- ប្រសិនបើពុំមានដំណឹងច្បាស់លាស់ថា អ្នកអវត្តមាននៅរស់ ឬ ទទួលមរណភាព ក្នុងអំឡុងពេល ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំ តុលាការអាចប្រកាសបានថា បុគ្គលនោះ បានបាត់ខ្លួន តាមពាក្យសុំរបស់សហព័ទ្ធ អ្នកដែលត្រូវបានសន្មតថាជាសន្តតិជន អច្ច័យលាភី អ្នកទទួល ប្រាក់ធានារ៉ាប់រង អ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា អ្នកអាណាព្យាបាល ឪពុកម្ដាយ ឬ អ្នក ផ្សេងទៀតដែលមានផលប្រយោជន៍សំខាន់តាមផ្លូវច្បាប់ក្នុងការប្រកាសអំពីការបាត់ខ្លួន ។

២-បញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះត្រូវយកមកអនុវត្តផងដែរ ចំពោះករណី បុគ្គលដែលចូលទៅតំបន់ដែលមានសង្គ្រាម បុគ្គលដែលមានវត្តមាននៅក្នុងនាវាដែល បានលិច ឬ បុគ្គលដែលបានជួបប្រទះនឹងគ្រោះថ្នាក់ផ្សេងទៀតដែលអាចនាំឱ្យទទួល មរណភាព ហើយពុំមានដំណឹងច្បាស់លាស់ថា អ្នកអវត្តមាននៅរស់ ឬ ទទួលមរណភាព ក្នុងអំឡុងពេល ១ (មួយ) ឆ្នាំ ក្រោយពីចប់សង្គ្រាម ក្រោយពីនាវាបានលិច ឬ ក្រោយ ពីព្រោះថ្នាក់ផ្សេងទៀតនោះ បានកន្លងផុតទៅ ។

មាត្រា ៤៥.ការចាត់ទុកថាបានទទួលមរណភាពព្រមពេលជាមួយគ្នា

ក្នុងចំណោមបុគ្គលដែលបានទទួលមរណភាពជាច្រើននាក់ ប្រសិនបើមិនច្បាស់លាស់ថា មានបុគ្គលណាម្នាក់នៅរស់ ក្រោយពេលបុគ្គលផ្សេងទៀតបានទទួលមរណភាពទេ បុគ្គលទាំងនោះត្រូវបានចាត់ទុកថាបានទទួលមរណភាពព្រមពេលជាមួយគ្នា។

មាត្រា ១០១៤.ការបញ្ចប់នូវញាតិភាពជាមួយនឹងឪពុកម្ដាយបង្កើត

ញាតិភាពរវាងកូនសុំ និង ឪពុកម្ដាយបង្កើត ព្រមទាំងញាតិលោហិតរបស់ឪពុក ម្ដាយបង្កើតនោះ ត្រូវបញ្ចប់ ដោយសុំកូនពេញលេញ ។ ប៉ុន្តែ បញ្ញត្តិនេះមិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ ចំពោះញាតិភាពជាមួយនឹងឪពុកម្ដាយម្ខាងទៀត និង ញាតិលោហិតរបស់ ឪពុកម្ដាយម្ខាងទៀតនោះ ដែលបានកំណត់នៅក្នុងវាក្យខណ្ឌទី ២ កថាខណ្ឌទី ២ នៃមាត្រា ១០០៨ (សុំកូនដោយសហការរវាងប្ដីប្រពន្ធ) នៃក្រមនេះ ។

មាត្រា ១០២៦.អានុភាពនៃសុំកូនធម្មតា ចំពោះបុត្តភាព

១-ទោះបីជាមានការបង្កើតសុំកូនធម្មតាក៏ដោយ ញាតិភាពរវាងកូនសុំ និង ឪពុក ម្ដាយបង្កើត ត្រូវបន្តអត្ថិភាព ហើយកូនសុំ និង ឪពុកម្ដាយបង្កើត មានសិទ្ធិធ្វើសន្តតិកម្មគ្នា ទៅវិញទៅមក ។

២-កូនសុំ និង ឪពុកម្ដាយបង្កើត មានសិទ្ធិទាមទារ និង ករណីយកិច្ចផ្គត់ផ្គង់អាហារកាតព្វកិច្ច ។

មាត្រា ១១៤៥.មូលហេតុនៃការចាប់ផ្ដើមធ្វើសន្តតិកម្ម

១- សន្តតិកម្ម ត្រូវចាប់ផ្ដើមដោយមរណភាពរបស់មតកជន ។

២-សន្តតិកម្ម ត្រូវធ្វើឡើងដោយផ្អែកតាមបញ្ញត្តិនៃច្បាប់ ឬ ដោយផ្អែកតាមឆន្ទៈ របស់មតកជន ។ សន្តតិកម្មដោយផ្អែកតាមបញ្ញត្តិនៃច្បាប់ ហៅថា សន្តតិកម្មតាមច្បាប់ សន្តតិកម្មដោយផ្អែកតាមឆន្ទៈរបស់មតកជន ហៅថា សន្តតិកម្មមានបណ្ដាំ ។

មាត្រា ១១៤៦.ទីកន្លែងចាប់ផ្ដើមសន្តតិកម្ម

សន្តតិកម្ម ត្រូវចាប់ផ្ដើមនៅលំនៅឋានរបស់មតកជន នាពេលទទួលមរណភាព ។

មាត្រា ១១៥៦.សន្តតិជនដែលមានលំដាប់ទី ១

១-កូនរបស់មតកជន ត្រូវក្លាយជាសន្តតិជនដែលមានលំដាប់ទី១។

២-កូនរបស់មតកជន ទោះបីជាកូនបង្កើតក្ដី ឬ កូនសុំក្ដី ត្រូវមានចំណែកមត៌កស្មើៗគ្នា ។

មាត្រា ១១៥៧.សន្តតិកម្មជំនួស

១- បើកូនរបស់មតកជន បានទទួលមរណភាព នៅមុនពេលចាប់ផ្ដើមសន្តតិកម្ម ឬ បានបាត់បង់សិទ្ធិសន្តតិកម្ម ដោយត្រូវនឹងល័ក្ខខ័ណ្ឌដែលបានកំណត់ក្នុងបញ្ញត្តិនៃមាត្រា ១១៥០ (អភ័ព្វបុគ្គលនៃសន្តតិកម្ម ជាអាទិ៍) ខាងលើនេះ ឬ ដោយការផ្ដាច់មត៌ក កូនរបស់ បុគ្គលនោះ ត្រូវក្លាយទៅជាសន្តតិជនជំនួស ។ ប៉ុន្តែ បញ្ញត្តិនេះមិនត្រូវយកមកអនុវត្ត ឡើយ ចំពោះបុគ្គលដែលមិនមែនជាបច្ឆាញាតិផ្ទាល់របស់មតកជន

២-បញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ត្រូវយកមកអនុវត្តជាបន្តបន្ទាប់ ចំពោះករណីដែលមានមូលហេតុដូចបានកំណត់នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ដដែលនេះ ចំពោះអ្នក ទទួលសន្តតិកម្មជំនួស ។

មាត្រា ១១៥៨.ចំណែកមត៌ក ក្នុងករណីនៃសន្តតិកម្មជំនួស

ចំណែកមតិក របស់បច្ឆាញាតិផ្ទាល់ដែលត្រូវក្លាយជាសន្តតិជន ដោយយោងតាម បញ្ញត្តិនៃមាត្រា ១១៥៧ (សន្តតិកម្មជំនួស) ខាងលើនេះ ត្រូវដូចគ្នានឹងចំណែកមតិក ដែលបុព្វញាតិផ្ទាល់របស់បច្ឆាញាតិផ្ទាល់នោះត្រូវទទួលបាន ។ ប្រសិនបើបច្ឆាញាតិផ្ទាល់ មានចំនួនច្រើននាក់ ចំណែកមតិកដែលបុព្វញាតិផ្ទាល់របស់បច្ឆាញាតិផ្ទាល់រៀងៗខ្លួននោះ ត្រូវទទួលបាន ត្រូវបែងចែកស្មើៗគ្នា រវាងបច្ឆាញាតិទាំងឡាយនោះ ។

មាត្រា ១១៥៩.. សន្តតិជនដែលមានលំដាប់ទី ២

១-បើមតកជនពុំមានបច្ឆាញាតិផ្ទាល់ដែលត្រូវក្លាយជាសន្តតិជនទេ បុព្វញាតិផ្ទាល់ របស់មតកជននោះ ត្រូវក្លាយជាសន្តតិជន ។ ប៉ុន្តែ រវាងបុគ្គលដែលមានថ្នាក់ញាតិខុសគ្នាត្រូវយកបុព្វញាតិដែលនៅជិតជាង ជាមុន ។

២-ប្រសិនបើបុព្វញាតិផ្ទាល់ដែលត្រូវក្លាយជាសន្តតិជន មានចំនួនច្រើននាក់បុព្វញាតិផ្ទាល់នីមួយៗត្រូវទទួលចំណែកមតិកស្មើៗគ្នា ។

មាត្រា ១១៥១.ការផ្តាច់មតិកពីសន្តតិជន

១-មតកជន កាលនៅរស់ អាចដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការ ឱ្យផ្តាច់មតិកពីជនដែលត្រូវ បានសន្មតថាជាសន្តតិជននោះ មិនឱ្យទទួលសន្តតិកម្មបាន បើជនដែលត្រូវបានសន្មតថាជា សន្តតិជនដែលមានភាគបម្រុង បានប្រព្រឹត្តនូវសកម្មភាពដែលបានកំណត់ខាងក្រោមនេះ:

ក-បើបានធ្វើបាបចំពោះមតកជន ។

ខ-បើបានប្រមាថមតកជនយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ ។

គ-បើអាចមកមើលថែទាំមតកជននៅពេលដែលមានជម្ងឺ ប៉ុន្តែមិនមកថែទាំ ។

ឃ-បើត្រូវបានទទួលសាលក្រម ឬ សាលដីកាផ្តន្ទាទោសឱ្យជាប់ពន្ធនាគារមួយជីវិត ។

ង-បើបានប្រព្រឹត្តអំពើល្មើសធ្ងន់ធ្ងរគួរឱ្យកត់សំគាល់ ជាអាទិ៍ ។

មតកជន ក៏អាចបង្ហាញឆន្ទៈអំពីការផ្តាច់មតិកនេះ តាមមតកសាសន៍បានដែរ ។

២-ជនដែលត្រូវបានសន្មតថាជាសន្តតិជនដែលបានទទួលការទាមទារផ្តាច់មតិក នេះ អាចធ្វើវិវាទអំពីអត្ថិភាព ឬ នត្ថិភាព នៃមូលហេតុនៃការផ្តាច់បដឹកនេះ នៅក្នុងការ សម្រេចសេចក្តីដែលបានកំណត់នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ បាន ។

មាត្រា ១១៦០.សន្តតិជនដែលមានលីដាប់ទី ៣

១-បើមតកជនពុំមានទាំងបច្ឆាញាតិផ្ទាល់ ទាំងបុព្វញាតិផ្ទាល់ដែលត្រូវក្លាយជាសន្តតិជនទេ បងប្អូនបង្កើតរបស់មតកជននោះ ត្រូវក្លាយជាសន្តតិជន ។

២-បើបងប្អូនបង្កើតបានចំនួនច្រើននាក់ បងប្អូនបង្កើតម្នាក់ៗត្រូវបានចំណែកមតិកភាគស្មើៗគ្នា ។ ប៉ុន្តែចំណែកមតិករបស់បងប្អូនបង្កើតដែលមានឪពុក ឬ ម្តាយតែម្ខាងដូចគ្នាត្រូវមាន ១ ភាគ ២ (មួយភាគពីរ) នៃចំណែកមតិករបស់បងប្អូនដែលមាន ឪពុក និង ម្តាយទាំងសងខាងដូចគ្នា ។

៣-បញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ នៃមាត្រា ១១៥៧ (សន្តតិកម្មជំនួស) និង បញ្ញត្តិនៃ មាត្រា ១១៥៨ (ចំណែកមតិក ក្នុងករណីនៃសន្តតិកម្មជំនួស) ខាងលើនេះ ត្រូវយកមក អនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះករណីដែលបងប្អូនបង្កើតរបស់មតកជនដែលត្រូវក្លាយជា សន្តតិជន យោងតាមបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ និង ទី ២ ខាងលើនេះ បានទទួលមរណភាពនៅមុនពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម ។

មាត្រា ១១៦១.សន្តតិកម្មរបស់សហព័ទ្ធ

១-សហព័ទ្ធរបស់មតកជន ត្រូវក្លាយជាសន្តតិជនជានិច្ច ។

២-នៅក្នុងករណីដែលសហព័ទ្ធរបស់មតកជន ត្រូវក្លាយជាសន្តតិជន បើមាន បុគ្គលផ្សេងទៀតក្រៅពីសហព័ទ្ធ ត្រូវជាសន្តតិជនដែរ ដោយយោងតាមបញ្ញត្តិនៃផ្នែកទី ១ (សន្តតិជន) ខាងលើនេះ សហព័ទ្ធនោះត្រូវមានលំដាប់ស្មើគ្នានឹងបុគ្គលនោះ ។

មាត្រា ១១៦២.ចំណែកមតិក ក្នុងករណីដែលមានសហព័ន្ធ

ក្នុងករណីដែលសហព័ទ្ធរបស់មតកជន និង បុគ្គលផ្សេងទៀតក្រៅពីសហព័ទ្ធ ត្រូវ ក្លាយជាសន្តតិជន ចំណែកមតិករបស់សន្តតិជន នឹងត្រូវមានតាមកំណត់ដូចខាងក្រោម

ក-បើសហព័ន្ធ និង បច្ឆាញាតិផ្ទាល់របស់មតកជននោះ ជាសន្តតិជន សហព័ទ្ធ និង កូននីមួយៗ របស់មតកជននោះ នឹងត្រូវទទួលចំណែកបតិកស្មើគ្នា ។

ខ-បើសហព័ន្ធ និង ឪពុក ម្ដាយរបស់មតកជន ជាសន្តតិជន ចំណែកមតិករបស់សហព័ន្ធ ត្រូវជា ១ ភាគ ៣ (មួយភាគបី) ឯចំណែកមតិករបស់ឪពុក ម្ដាយ ត្រូវជា ២ ភាគ ៣ (ពីរភាគបី) ។ ប៉ុន្តែ បើឪពុក ឬ ម្ដាយ របស់មតកជនតែម្នាក់នៅរស់ ឪពុក ម្ដាយនោះ និង សហព័ន្ធ ត្រូវបានចំណែកមតិកស្មើគ្នា ។

គ-បើសហព័ទ្ធ និង បុព្វញាតិផ្ទាល់ក្រៅពីឪពុក ម្ដាយរបស់មតកជន ឬ បងប្អូន បង្កើតរបស់មតកជន ឬ អ្នកទទួលសន្តតិកម្មជំនួសបុគ្គលទាំងនោះ ជាសន្តតិជន ចំណែក មតិករបស់សហព័ទ្ធ ត្រូវជា ១ ភាគ ២ (មួយភាគពីរ) ឯចំណែកមតិករបស់បុព្វញាតិផ្ទាល់ ក្រៅពីឪពុក ម្ដាយរបស់មតកជន ឬ បងប្អូនបង្កើតរបស់មតកជន ឬ អ្នកទទួលសន្តតិកម្ម ជំនួសនោះ ត្រូវជា ១ ភាគ ២ (មួយភាគពីរ) ។

មាត្រា ១១៦៣.ចំណែកមតិករបស់អ្នកទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេស

១-នៅក្នុងចំណោមសហសន្តតិជនទាំងអស់ បើមានបុគ្គលណាដែលបានទទួល ប្រទានកម្ម នៅក្នុងគឺកាសអាពាហ៍ពិពាហ៍ ឬ ហេតុការណ៍ផ្សេងទៀត ឬ ដើម្បីមូលធននៃ ជីវភាពរស់នៅ ឬ ដែលបានទទួលអច្ច័យទានពីមតកជននោះ តម្លៃសរុបនៃមតិកដែល មតកជនមាននៅពេលចាប់ផ្ដើមសន្តតិកម្ម ដោយបូកបញ្ចូលនូវតម្លៃនៃប្រធានកម្ម ត្រូវបាន ចាត់ទុកថាជាមត៌ក ហើយចំនួនទឹកប្រាក់ដែលនៅសល់ ក្រោយពីដកតម្លៃនៃប្រទានកម្ម ឬ អច្ច័យទាននោះ ចេញពីចំណែកមតិកដែលត្រូវបានគណនាតាមបញ្ញត្តិនៃផ្នែកទី ១ (សន្តតិជន) និង ផ្នែកទី ២ (សន្តតិកម្មរបស់សហព័ទ្ធ) គឺជាចំណែកមតិករបស់បុគ្គលនោះ ។

២-បើតម្លៃនៃប្រទានកម្ម ឬ អច្ច័យទាន ស្មើគ្នានឹងតម្លៃនៃចំណែកមតិក ឬ លើស ពីតម្លៃនៃចំណែកមតិក សហសន្តតិជននោះពុំអាចទទួលយកចំណែកមតិកនោះបានឡើយ ។

មាត្រា ១១៦៤.តម្លៃនៃប្រទានកម្ម

បើបដិគ្គាហក បានចាត់ចែងទ្រព្យសម្បត្តិដែលខ្លួនទទួលដោយប្រធានកម្ម នៅមុន ពេលចាប់ផ្ដើមសន្តតិកម្ម ឬ បើទ្រព្យសម្បត្តិនោះត្រូវបានបាត់ ឬ វិនាស នៅមុនពេល ចាប់ផ្ដើមសន្តតិកម្ម តម្លៃនៃប្រទានកម្មដែលបានកំណត់នៅក្នុងមាត្រា ១១៦៣ (ចំណែក មតិករបស់អ្នកទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេស) ខាងលើនេះ ត្រូវកណនា ដោយកើតតម្លៃនៅ ពេលដែលបានចាត់ចែង ឬ នៅពេលបាត់បង់ ឬ វិនាសនោះ ។ ប្រសិនបើតម្លៃនៃ ប្រទានកម្មនោះត្រូវបានផ្លាស់ប្ដូរ ដោយសារលទ្ធផលដែលបដិគ្គាហក បានផ្លាស់ប្ដូរទ្រព្យ សម្បត្តិនោះមួយផ្នែក តម្លៃនៃប្រទានកម្មនោះ ត្រូវគណនាដោយចាត់ទុកថា មានស្ថានភាពដើម នៅពេលចាប់ផ្ដើមសន្តតិកម្ម ។ ការប្រាក់ និង ផលចំណេញ ដែលកើតចេញពី ប្រធានកម្ម ដែលសន្តតិជននោះបានទទួល ពុំត្រូវគណនាចូលក្នុងតម្លៃនោះឡើយ ។

មាត្រា ១១៦៥. ករណីដែលតម្លៃទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេសនោះ លើសពីតម្លៃនៃ ចំណែកមតិក

១-ទោះបីជាតម្លៃនៃប្រទានកម្ម ឬ អច្ច័យទាន ដែលសហសន្តតិជនបានទទួល មានចំនួនលើសពីតម្លៃនៃចំណែកមតិកក៏ដោយ សហសន្តតិជននោះ ពុំចាំបាច់បង្វិលមក វិញ នូវទ្រព្យសម្បត្តិដែលទាក់ទងនឹងប្រទានកម្ម ដើម្បីសហសន្តតិជនផ្សេងទៀតឡើយ លើកលែងតែត្រូវកាត់បន្ថយដើម្បីបង្គ្រប់ភាគបម្រុង ។

២-ក្នុងករណីដែលបានកំណត់នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី១ ខាងលើនេះ ចំណែកមតិក របស់សហសន្តតិជនផ្សេងទៀត ត្រូវបានចំនួនទឹកប្រាក់ តាមការគណនា ដោយយកមតិក ដែលមតកជនមាននៅពេលចាប់ផ្ដើមសន្តតិកម្ម ទៅបែងចែកតាមសមាមាត្រនៃចំណែក មតិករបស់សហ

សន្តតិជននីមួយៗ ដែលត្រូវបានកំណត់ដោយយោងតាមបញ្ញត្តិនៃកថា ខណ្ឌទី ១ មាត្រា ១១៦៣ (ចំណែកមតិករបស់អ្នកទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេស) ខាងលើ។

មាត្រា ១១៦៦.ភាគនៃវិភាគទាន

១-ក្នុងចំណោមសហសន្តតិជនទាំងឡាយ បើមានបុគ្គលណាបានធ្វើវិភាគទាន ពិសេស ដើម្បីថែរក្សា ឬ បង្កើនទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មតកជន ដោយការផ្តល់សេវកម្មលើ កិច្ចការរបស់មតកជន ឬ ដោយការផ្តល់តាវកាលិកលើទ្រព រការផ្តល់តាវកាលិកលើទ្រព្យសម្បត្តិ ឬ ដោយការថែទាំព្យាបាលមតកជន ឬ ដោយវិធីផ្សេងទៀត តម្លៃដែលដកភាគនៃវិភាគទានរបស់បុគ្គលនោះ ដែលបានកំណត់តាមការពិភាក្សារបស់សហសន្តតិជន ចេញពីតម្លៃមតិកដែលមតកជន មាននៅពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម ត្រូវចាត់ទុកថាជាបតិក ហើយចំនួនទឹកប្រាក់នៃភាគ នៅក្នុងសន្តតិកម្ម ដែលបានគណនាតាមបញ្ញត្តិនៃផ្នែកទី ១ (សន្តតិជន) និង (សន្តតិកម្មរបស់សហព័ទ្ធ) បូកនឹងភាគវិភាគទាន ត្រូវជាចំណែកមតិករបស់ជននោះ ។

២-បើការពិភាក្សាដែលបានកំណត់នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ពុំបានសម្រេច ឬ បើពុំអាចពិភាក្សាបានទេ តុលាការត្រូវកំណត់ភាគនៃវិភាគមាន តាមពាក្យសុំរបស់បុគ្គលដែលបានធ្វើវិភាគទានដែលបានកំណត់នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ នោះ ដោយពិចារណាទៅលើពេល វិធី និង កម្រិតនៃវិភាគមាននោះ ចំនួនទឹកប្រាក់នៃមតិក និង ស្ថានភាពទាំងអស់ផ្សេងទៀត ។

៣-ភាគនៃវិភាគទាន មិនអាចឱ្យលើសពីចំនួនទឹកប្រាក់ដែលបានដកចេញនូវតម្លៃ នៃវត្ថុយទាន និង តម្លៃនៃទ្រព្យសម្បត្តិ ដែលមតកជនបានកំណត់ថាជាចំណែកបតិក របស់សហសន្តតិជន ឬ ជាវិធីបែងចែកបតិក ពីចំនួនតម្លៃនៃបតិក ដែលមតកជនមាន នៅពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្មឡើយ ។

៤-ពាក្យសុំដែលបានកំណត់នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី ២ ខាងលើនេះ អាចធ្វើបានក្នុង ករណីដែលមានពាក្យសុំ ដោយយោងតាមកថាខណ្ឌទី ១ នៃមាត្រា ១២៧០ (ការបែងចែក ដោយតុលាការ) ឬ មានពាក្យបណ្តឹង ដោយយោងតាមមាត្រា ១២៧៤ (ការទាមទាររបស់ ជនដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ក្រោយការបែងចែកមតិក) ។

មាត្រា ១២៣០.អ្នកមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុង

១-បច្ឆាញាតិផ្ទាល់ ឬ ឪពុកម្តាយ ឬ ជីដូនជីតា និង សហព័ន្ធរបស់មតកជន អាចផ្ញើលអ្នកម្មនូវទ្រព្យសម្បត្តិ ដូចខាងក្រោមនេះ

ក-១ ភាគ ៣ (មួយភាគបី) នៃទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មតកជន ក្នុងករណីដែលមាន តែសន្តតិជនជាឪពុកម្តាយ ឬ ជីដូន ជីតាប៉ុណ្ណោះ ។

២-ក្នុងករណីដែលមានសន្តតិជនច្រើននាក់ អ្នកមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុងនីមួយៗ អាចទទួលភាគបម្រុង តាមសមាមាត្រនៃចំណែកមតិកបាន

៣-បញ្ញត្តិនៃមាត្រា ១១៥៧ (សន្តតិកម្មជំនួស) និង មាត្រា ១១៥៨ (ចំណែកមតិក ក្នុងករណីនៃសន្តតិកម្មជំនួស) នៃក្រមនេះ ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះភាគបម្រុង ។

មាត្រា ១២៣១.. ទ្រព្យដែលជាមូលដ្ឋានក្នុងការគណនាភាគបម្រុង

១-ភាគបម្រុង ត្រូវគណនាដោយយកទ្រព្យសម្បត្តិដែលមតកជនមាននៅពេលចាប់ ផ្តើមធ្វើសន្តតិកម្ម បូកតម្លៃនៃផលប្រយោជន៍ពិសេស ដែលបានកំណត់នៅក្នុងមាត្រា ១១៦៣ (ចំណែកមតិករបស់អ្នកទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេស) និង តម្លៃនៃទ្រព្យសម្បត្តិប្រទានកម្ម ដែលបានកំណត់ក្នុងមាត្រា ១២៣២ (ប្រទានកម្មដែលជាមូលដ្ឋានក្នុងការគណនាភាគ បម្រុង) នៃក្រមនេះ ហើយដកនូវចំនួនប្រាក់សរុបនៃកាតព្វកិច្ចចេញ ។

២-សិទ្ធិដែលភ្ជាប់ជាមួយនឹងល័ក្ខខ័ណ្ឌ ឬ សិទ្ធិដែលអំឡុងពេលមានអត្ថិភាពមិន ច្បាស់លាស់ ត្រូវកំណត់តម្លៃនោះ ដោយផ្អែកតាមការវាយតម្លៃរបស់អ្នកវាយតម្លៃ ដែលត្រូវបានជ្រើសតាំងដោយតុលាការ ។

៣-កាតព្វកិច្ចដែលបានកំណត់នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ត្រូវរាប់បញ្ចូល ផងដែរ នូវសោហ៊ុយបុណ្យសពតាមឋានៈរបស់មតកជន

មាត្រា ១២៣២.. ប្រទានកម្មដែលជាមូលដ្ឋានក្នុងការគណនាភាគបម្រុង

១-ប្រទានកម្មដែលបានកំណត់ដូចខាងក្រោមនេះ ត្រូវក្លាយជាមូលដ្ឋានក្នុងការ គណនាភាគបម្រុង លើកលែងតែផលប្រយោជន៍ពិសេស ដែលបានកំណត់នៅក្នុងមាត្រា ១១៦៣ (ចំណែកមតិករបស់អ្នកទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេស) នៃក្រមនេះ

ក- ប្រទានកម្មដែលបានធ្វើក្នុងអំឡុងពេល ១ (មួយ) ឆ្នាំ នៅមុនពេលចាប់ ផ្ដើមសន្តតិកម្ម ។

ក្រៅពីប្រទានកម្មដែលបានកំណត់ក្នុងចំណុច ក ខាងលើនេះ ប្រទានកម្ម ដែលត្រូវបានធ្វើឡើង ដោយភាគីសងខាងបានដឹងថា នឹងបណ្ដាល ឱ្យខូចខាតដល់អ្នកមាន សិទ្ធិលើភាគបម្រុង

២-នៅក្នុងជំពូកទី ៤ (ភាគបម្រុង) នេះ ការលើកលែងកាតព្វកិច្ចដោយមិនយក តម្លៃថ្នូរ ត្រូវចាត់ទុកថាជាប្រទានកម្ម ។

មាត្រា ១២៣៣.. ទ្រព្យសម្បត្តិដែលជាកម្មវត្ថុនៃការកាត់បន្ថយដើម្បីបង្គ្រប់ភាគបម្រុង អច្ច័យទាន

ការកំណត់ចំណែកមតិកតាមមតកសាសន៍ ការទទួលផលប្រយោជន៍ ពិសេស និង ប្រទានកម្មដែលបានកំណត់នៅក្នុងមាត្រា ១២៣២ (ប្រទានកម្មដែលជា ក្នុងការគណនាភាគបម្រុង) ខាងលើនេះ គឺជាកម្មវត្ថុនៃការកាត់បន្ថយដើម្បី បង្គ្រប់ភាគបម្រុង ។ ប៉ុន្តែ ក្នុងករណីដែលអច្ច័យទានចំពោះសន្តតិជន ការកំណត់ចំណែក មតិក និង ការទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេស ត្រូវក្លាយជាកម្មវត្ថុនៃការកាត់បន្ថយដើម្បី បង្គ្រប់ភាគបម្រុង កម្មវត្ថុនៃការកាត់បន្ថយនោះ បានត្រឹមតែផ្នែកដែលលើសពីចំនួនទឹក ប្រាក់នៃភាគបម្រុងរបស់សន្តតិជននោះប៉ុណ្ណោះ ។

មាត្រា ១២៣៤.. ចំនួនទឹកប្រាក់នៃការទាមទារឱ្យកាត់បន្ថយដើម្បីបង្គ្រប់ភាគបម្រុង

ចំនួនទឹកប្រាក់ដែលអ្នកមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុងអាចទាមទារបានដោយការកាត់ បន្ថយដើម្បីបង្គ្រប់ភាគបម្រុង គឺជាចំនួនទឹកប្រាក់ដែលត្រូវបានគណនា ដោយយកចំនួន ទឹកប្រាក់នៃភាគបម្រុង ដកចំនួនសរុបនៃទ្រព្យសម្បត្តិដែលអ្នកមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុង បានទទួលដោយសន្តតិកម្ម និង ចំនួននៃផលប្រយោជន៍ពិសេស ហើយបូកបញ្ចូលនូវ ចំនួនទឹកប្រាក់នៃកាតព្វកិច្ចដែលបុគ្គលនោះត្រូវទទួលបន្ទុកដោយសន្តតិកម្ម ។

មាត្រា ១២៣៨.. លំដាប់នៃការកាត់បន្ថយប្រទានកម្ម ជាអាទិ៍

១-ការកាត់បន្ថយប្រទានកម្ម ឬ ការទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេស ត្រូវចាប់ផ្ដើម ពីប្រធានកម្ម ឬ ការទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេសដែលបានធ្វើក្រោយគេ បន្ទាប់មកត្រូវ ធ្វើចំពោះប្រទានកម្ម ឬ ការទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេសដែលបានធ្វើពីមុនមកជាបន្តបន្ទាប់ ។

២-បើបានធ្វើប្រទានកម្ម ឬ ទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេស លើសពី ២០ (ម្ភៃ) ឆ្នាំ នៅមុនពេលចាប់ផ្ដើមសន្តតិកម្ម បដិគ្គាហក ឬ សន្តតិជនដែលបានទទួលផលប្រយោជន៍ សសនោះអោចបដិសេធនូវការទាមទារកាត់បន្ថយដើម្បីបង្គ្រប់ភាគបម្រុងបាន ។

មាត្រា ១២៤៥... អាជ្ញាយុកាលនៃការរំលត់សិទ្ធិទាមទារឱ្យកាត់បន្ថយ

សិទ្ធិទាមទារឱ្យកាត់បន្ថយ ត្រូវរលត់ដោយអាជ្ញាយុកាល បើអំឡុងពេល ១ (មួយ) ឆ្នាំ បានកន្លងហួស គិតចាប់ពីពេលដែលអ្នកមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុងបានដឹងអំពីការចាប់ ផ្ដើមសន្តតិកម្ម និង ការកំណត់ចំណែកមតិក អច្ច័យទាន ប្រទានកម្ម ឬ ការទទួលផល ប្រយោជន៍ពិសេសដែលត្រូវកាត់បន្ថយ ។ សិទ្ធិទាមទារឱ្យកាត់បន្ថយ ក៏ត្រូវរលត់ដោយ អាជ្ញាយុកាល បើអំឡុងពេល ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំ បានកន្លងហួស គិតចាប់ពីពេលចាប់ផ្ដើម សន្តតិកម្ម ។

មាត្រា ១២៤៨.អំឡុងពេលនៃការយល់ព្រម ឬ ការបោះបង់

១-សន្តតិជន ត្រូវធ្វើការយល់ព្រម ឬ ការបោះបង់សន្តតិកម្ម ទាំងស្រុង ឬ ដោយ កម្រិត នៅក្នុងអំឡុងពេល ៣ (បី) ខែ គិតចាប់ពីពេលដែលបានដឹងថា សន្តតិកម្មចំពោះ ខ្លួន បានចាប់ផ្ដើម ។ ប៉ុន្តែ អំឡុងពេលនេះ អាចពន្យារទៀតបាន តាមពាក្យសុំរបស់សន្តតិជនទៅតុលាការ ។

២-សន្តតិជន អាចធ្វើការស្រាវជ្រាវមត៌កបាន នៅមុនពេលធ្វើការយល់ព្រម ឬ ការបោះបង់ ។

មាត្រា ១២៥៤.ការយល់ព្រមទាំងស្រុង

បើសន្តតិជនបានយល់ព្រមទាំងស្រុង ត្រូវទទួលបន្តដោយគ្មានកម្រិត នូវសិទ្ធិ និង កាតព្វកិច្ចរបស់មតកជននោះ ។

មាត្រា ១២៥៦.ការយល់ព្រមដោយពេនកម្រិត

១- សន្តតិជនអាចយល់ព្រម ដោយបម្រុងទុកនូវសិណងកាតព្វកិច្ច និង អេច្ច័យមានរបស់មតកជនបាន ត្រឹមកម្រិតនៃទ្រព្យសម្បត្តិដែលខ្លួនបានទទួលតាមរយៈសន្តតិកម្ម តែ ប៉ុណ្ណោះ ។

-បើសន្តតិជនមានច្រើននាក់ ការយល់ព្រមដោយកម្រិតនេះ អាចធ្វើបាន លុះត្រាតែសហសន្តតិជននោះបានធ្វើដោយរួមគ្នាទាំងអស់ ។

មាត្រា ១២៥៧. វិធីនៃការយល់ព្រមដោយកម្រិត

សន្តតិជនដែលមានបំណងចង់យល់ព្រមដោយកម្រិត ត្រូវធ្វើបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌ ហើយត្រូវដាក់ពាក្យសុំអំពីការយល់ព្រមដោយកម្រិតនោះ ទៅតុលាការ នៅក្នុងអំឡុងពេល ដែលបានកំណត់នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ នៃមាត្រា ១២៤៨ (អំឡុងពេលនៃការយល់ព្រម ឬ ការបោះបង់) នៃក្រមនេះ ។

មាត្រា ១២៥៨.. អានុភាពនៃការយល់ព្រមដោយកម្រិត

១-ក្នុងករណីដែលសន្តតិជន បានយល់ព្រមដោយកម្រិត ម្ចាស់បំណុលរបស់មតកជន ពុំអាចតាមទាបមារឱ្យសន្តតិជនទទួលខុសត្រូវ ចំពោះទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ សន្តតិជននោះបានឡើយ ។

២-ក្នុងករណីដែលបានកំណត់នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ សិទ្ធិ និង កាតព្វកិច្ច របស់សន្តតិជនដែលមានចំពោះមតកជននោះ ត្រូវចាត់ទុកថាមិនបានរលត់ដោយព្យាកុលភាពឡើយ

អនុក្រឹត្យលេខ ១០៣ អនក្រ.បក
ស្តីពីអត្រានុកូលដ្ឋាន

***

រាជរដ្ឋាភិបាល

- បានឃើញរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- បានឃើញព្រះរាជក្រឹត្យលេខ នស/រកត/១១៩៨/៧២ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៩៨ ស្តីពីការតែងតាំងសមាសភាពរាជរដ្ឋាភិបាល នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- បានឃើញព្រះរាជក្រមលេខ ០២ /នស/៩៤ ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៤ ដែលប្រកាសអោយប្រើច្បាប់ ស្តីពីការរៀបចំ និង ការប្រព្រឹត្តិទៅ នៃគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
- បានឃើញច្បាប់ស្តីពី អាពាហ៍ពិពាហ៍ និង គ្រួសារ ដែលប្រកាសអោយប្រើដោយក្រឹត្យលេខ ៥៦ ក្រ ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៨៩
- បានឃើញព្រះរាជក្រមលេខ នស/រកម/១០៩៦/៣០ ចុះថ្ងៃទី ៩ ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៩៦ ដែលប្រកាសអោយប្រើច្បាប់ ស្តីពីសញ្ជាតិ
- បានឃើញព្រះរាជក្រមលេខ នស/រកម/០១៩៦/០៩ ចុះថ្ងៃទី ២៤ ខែ មករា ឆ្នាំ ១៩៩៦ ដែលប្រកាសអោយប្រើច្បាប់ ស្តីពីការបង្កើតក្រសួងមហាផ្ទៃ
- បានឃើញព្រះរាជក្រមលេខ នស/រកម/០១៩៦/០៥ ចុះថ្ងៃទី ២៤ ខែ មករា ឆ្នាំ ១៩៩៦ ដែលប្រកាសអោយប្រើច្បាប់ ស្តីពីការបង្កើតក្រសួងយុត្តិធម៌
- បានឃើញអនុក្រឹត្យលេខ ១៦ អនក្រ ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៩៣ ស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តិទៅនៃក្រសួងមហាផ្ទៃ
- បានឃើញអនុក្រឹត្យលេខ ១៩ អនក្រ ចុះថ្ងៃទី ០៧ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០០ ស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តិទៅនៃក្រសួងយុត្តិធម៌
- តាមការឯកភាពរបស់គណៈរដ្ឋមន្ត្រីក្នុងកិច្ចប្រជុំពេញអង្គថ្ងៃទី ១៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០០

សំរេច

ជំពូកទី ១

បទប្បញ្ញត្តិទូទៅ

ជំពូកទី ៤

អំពីសំបុត្រកំណើត

មាត្រា ១៧ ._

បើមានទារកកើត ឪពុក ឬ ម្តាយ មានភាពព្វកិច្ចត្រូវទៅរាយការណ៍ ចុះសៀវភៅកំណើតនៅចំពោះមុខមន្ត្រីអត្រានុកូលដ្ឋាន នៅសាលាឃុំ ឬ សង្កាត់ នៃលំនៅដ្ឋានអចិន្ត្រៃយ៍របស់ឪពុកម្តាយទារកនោះ មិនអោយហួស៣០ថ្ងៃ ដោយបញ្ជាក់អោយបានច្បាស់ថា ឪពុកនិងម្តាយនៃទារកនោះមានខាន់ស្លា ឬ ឥតខាន់ស្លា ។ បើមានខាន់ស្លាត្រូវបង្ហាញសំបុត្រអាពាហ៍ពិពាហ៍របស់ឪពុក និង ម្តាយទារកនោះ ។

បើឪពុក ម្តាយមានធុរៈទៅមិនបាន ត្រូវពឹងពាក់អ្នកជាសាច់ញាតិសន្តាន ឬ អ្នកនៅជិតខាងដែលបានឃើញ និងដឹងច្បាស់ពីទារកនោះកើតអោយទៅចុះសៀវភៅកំណើតអោយបានទាន់ពេលកំណត់ ដោយយកសំបុត្រអាពាហ៍ពិពាហ៍ ឪពុក និងម្តាយទារកនោះជាប់ទៅជាមួយផង ។

ច្បាប់
ស្ដីពី
អន្តោប្រវេសន៍

ជំពូកទី ១
បទបញ្ញត្តិទូទៅ

មាត្រា ១ .-

ច្បាប់នេះមានគោលដៅគ្រប់គ្រងជនបរទេសគ្រប់រូប ដែលមកស្នាក់នៅលើទឹកដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ។

មាត្រា ២ .-

ត្រូវចាត់ទុកជាជនបរទេស ជនណាដែលគ្មានសញ្ជាតិជាខ្មែរ ដោយគ្មានបែងចែក ទោះបីជននោះមានសញ្ជាតិ ជំនឿ សាសនា ឬមានដើមកំណើតណាមួយក៏ដោយ ។

ច្បាប់

ស្តីពី

ការផ្តល់សិទ្ធិកម្មសិទ្ធិលើចំណែកឯកជននៃអគារសហកម្មសិទ្ធិដល់ជនបរទេស

ព្រះរាជក្រម

នស/រកម/០៥១០/០០៦

យើង

ព្រះករុណាព្រះបាទសម្តេចព្រះបរមនាថ នរោត្តម សីហមុនី
សមានភូមិជាតិសាសនា រក្ខតក្ខត្តិយា ខេមររដ្ឋរាស្ត្រ ពុទ្ធិន្ទ្រាធរាមហាក្សត្រ
ខេមរាជនា សមូហោភាស កម្ពុជឯករាជរដ្ឋបូរណសន្តិ សុភមង្គលា សិរីវិបុលា
ខេមរាស្រីពិរាស្ត្រ ព្រះចៅក្រុងកម្ពុជាធិបតី

- បានទ្រង់យល់ រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- បានទ្រង់យល់ ព្រះរាជក្រឹត្យលេខ នស/រកត/០៩០៨/១០៥៥ ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ ស្តីពីការតែងតាំងរាជរដ្ឋាភិបាលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- បានទ្រង់យល់ ព្រះរាជក្រមលេខ ០២/នស/៩៤ ចុះថ្ងៃទី២០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ១៩៩៤ ដែលប្រកាសឱ្យប្រើច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំនិងការប្រព្រឹត្តទៅនៃគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
- បានទ្រង់យល់ ព្រះរាជក្រមលេខ នស/រកម/០៦៩៩/០៩ ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែមិថុនា ឆ្នាំ១៩៩៩ ដែលប្រកាសឱ្យប្រើច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតក្រសួងរៀបចំដែនដី នគរូបនីយកម្ម និងសំណង់
- បានទ្រង់យល់ សេចក្តីក្រាបបង្គំទូលថ្វាយ របស់សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន នាយករដ្ឋមន្ត្រី នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា និងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងរៀបចំដែនដី នគរូបនីយកម្ម និងសំណង់

ប្រកាសឱ្យប្រើ

ច្បាប់ ស្តីពីការផ្តល់សិទ្ធិកម្មសិទ្ធិលើចំណែកឯកជននៃអគារសហកម្មសិទ្ធិដល់ជនបរទេស ដែលរដ្ឋសភាបានអនុម័ត កាលពីថ្ងៃទី០៥ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១០ នាសម័យប្រជុំរដ្ឋសភាលើកទី៤ នីតិកាលទី៤ និងដែលព្រឹទ្ធសភាបានយល់ស្របតាមទម្រង់ និងគតិនៃច្បាប់នេះទាំងស្រុង ដោយគ្មានការកែប្រែអ្វីឡើយ កាលពីថ្ងៃទី២៧ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១០ នាសម័យប្រជុំពេញអង្គព្រឹទ្ធសភាលើកទី៧ នីតិកាលទី២ ហើយដែលមានសេចក្តីទាំងស្រុង ដូចតទៅនេះ ៖

មាត្រា ៤.-

វាក្យស័ព្ទដែលប្រើក្នុងច្បាប់នេះមាននិយមន័យដូចតទៅ :

- **ជនបរទេស** សំដៅដល់រូបវន្តបុគ្គល ឬ នីតិបុគ្គលបរទេសដែលមិនមានសញ្ជាតិខ្មែរ ទោះបីជាបុគ្គលនោះមានសញ្ជាតិ ជំនឿ សាសនា ឬ មានដើមកំណើតពីពូជសាសន៍ណាមួយក៏ដោយ ដោយគ្មានការរើសអើង ។

- **ជនបរទេសដែលមានលក្ខណសម្បត្តិគ្រប់គ្រាន់តាមផ្លូវច្បាប់** សំដៅដល់ជនបរទេសដែលមានសមត្ថភាពតាមច្បាប់កម្ពុជា និង បានចូលមកព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាដោយស្របច្បាប់ ។

- **អគារសហកម្មសិទ្ធិ** សំដៅដល់អគារ ឬ សំណង់ដែលមានកម្មសិទ្ធិករច្រើននាក់រស់នៅ ។ អគារសហកម្មសិទ្ធិ មានចំណែកខ្លះជាកម្មសិទ្ធិផ្ដាច់មុខរបស់សហកម្មសិទ្ធិករនីមួយៗហៅថា " ចំណែកឯកជន " និង មានចំណែកខ្លះជាលំហរួម សម្រាប់ការប្រើប្រាស់រួមរបស់សហកម្មសិទ្ធិករទាំងអស់ហៅថា " ចំណែករួម " ។

- **ចំណែកឯកជន** សំដៅដល់ចំណែកនៃអគារសហកម្មសិទ្ធិដែលស្ថិតក្រោមការកាន់កាប់ និង ប្រើប្រាស់ជាឯកជនផ្ដាច់មុខ ។

- **សហកម្មសិទ្ធិករលើចំណែកឯកជន** សំដៅដល់បុគ្គលដែលមានសិទ្ធិកម្មសិទ្ធិលើចំណែកឯកជន ។

- **ចំណែករួម** សំដៅដល់រាល់ចំណែកនៃអគារសហកម្មសិទ្ធិដែលត្រូវចាត់ជាកម្មវត្ថុសម្រាប់ការប្រើប្រាស់ ឬ ជាប្រយោជន៍នៃសហកម្មសិទ្ធិករទាំងអស់ មានជាអាទិ៍ ដី ទីធ្លា ជណ្ដើរ ជិប្អូល ឧទ្យាននិងសួនច្បារ ផ្លូវ ច្រកចេញចូល ជញ្ជាំងអន្តរសិទ្ធិ ទីកន្លែងនៃសេវាកម្មរួម ។

- **សហកម្មសិទ្ធិពិសេស** សំដៅដល់សិទ្ធិរបស់បុគ្គលច្រើនរូបជាជនបរទេស និង ជាពលរដ្ឋខ្មែរលើអគារសហកម្មសិទ្ធិតែមួយ ដែលក្នុងនោះជនបរទេសនិងពលរដ្ឋខ្មែរមានសិទ្ធិកម្មសិទ្ធិលើចំណែកឯកជន និង មានសិទ្ធិកម្មសិទ្ធិអវិភាគពិសេសលើចំណែករួមនៃអគារសហកម្មសិទ្ធិ ។

- **សហកម្មសិទ្ធិករពិសេស** សំដៅដល់ជនបរទេសដែលមានសិទ្ធិសហកម្មសិទ្ធិពិសេស ។

- **កម្មសិទ្ធិអវិភាគពិសេស** សំដៅដល់សិទ្ធិរបស់បុគ្គលច្រើនរូបលើចំណែករួមនៃអគារសហកម្មសិទ្ធិ ដែលក្នុងនោះជនបរទេសមានសិទ្ធិប្រើប្រាស់ និង អាស្រ័យផលលើចំណែករួម ហើយពលរដ្ឋខ្មែរមានសិទ្ធិកម្មសិទ្ធិអវិភាគលើចំណែករួម ដោយសារមានកម្មសិទ្ធិលើចំណែកឯកជន ។

ជំពូកទី ២

គោលការណ៍ទូទៅ

មាត្រា ៥.-

ជនបរទេសដែលមានលក្ខណសម្បត្តិគ្រប់គ្រាន់តាមផ្លូវច្បាប់ មានសិទ្ធិកម្មសិទ្ធិលើចំណែកឯកជននៃអគារសហកម្មសិទ្ធិ និង សិទ្ធិប្រើប្រាស់ និង អាស្រ័យផលលើចំណែករួម និងមានកាតព្វកិច្ចគោរពតាមបញ្ញត្តិទាំងឡាយនៃច្បាប់នេះ និង បទដ្ឋានគតិយុត្តពាក់ព័ន្ធផ្សេងទៀតជាធរមាន ។

មាត្រា ៦.-

ជនបរទេសមានសិទ្ធិកម្មសិទ្ធិលើចំណែកឯកជននៃអគារសហកម្មសិទ្ធិ ចាប់ពីជាន់ទី ១ (មួយ) ឡើងទៅ ។ ជាន់ផ្ទាល់ដី និង ជាន់ក្រោមដី មិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យជនបរទេសមានសិទ្ធិកម្មសិទ្ធិឡើយ ។

ចំពោះអគារសហកម្មសិទ្ធិមួយកន្លែង សមាមាត្រ និង របៀបគិតគូរនៃចំណែកឯកជនដែលអាចជាកម្មសិទ្ធិរបស់ជនបរទេសត្រូវកំណត់ដោយអនុក្រឹត្យ ។

ការផ្ដល់កម្មសិទ្ធិនេះ គឺផ្ដល់តែលើចំណែកឯកជននៃអគារសហកម្មសិទ្ធិតែប៉ុណ្ណោះ ។ ចំពោះចំណែករួមនៃអគារសហកម្មសិទ្ធិ ត្រូវរក្សាទុកសម្រាប់សហកម្មសិទ្ធិករទាំងអស់ នៅក្នុងអគារសហកម្មសិទ្ធិប្រើប្រាស់ជារួម ។

ក្នុងករណីណាក៏ដោយ ក៏ក្បាលដីដែលអគារសហកម្មសិទ្ធិតាំងនៅ មិនអាចជាកម្មវត្ថុនៃកម្មសិទ្ធិរបស់សហកម្មសិទ្ធិករពិសេសបានឡើយ ។

ជនបរទេស មិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យ មានសិទ្ធិកម្មសិទ្ធិលើចំណែកឯកជននៃអគារសហកម្មសិទ្ធិដែលស្ថិតនៅក្នុងចំងាយ ៣០ (សាមសិប) គីឡូម៉ែត្រ ពីព្រំដែនគោកឡើយ និង តំបន់មួយចំនួនទៀត ដែលកំណត់ដោយរាជរដ្ឋាភិបាល លើកលែងតែអគារសហកម្មសិទ្ធិស្ថិតនៅក្នុងតំបន់សេដ្ឋកិច្ចពិសេស ទីប្រជុំជនសំខាន់ៗ និង តំបន់ផ្សេងទៀតដែលកំណត់ដោយរាជរដ្ឋាភិបាល ។

ក្នុងករណីដែលអគារសហកម្មសិទ្ធិសាងសង់នៅលើដីជួលពីបុគ្គលទី ៣ ជនបរទេសមានសិទ្ធិជួលអចិន្ត្រៃយ៍លើចំណែកឯកជនដូចពលរដ្ឋខ្មែរដែរ ។

ច្បាប់

ស្ដីពី

អត្រានុកូលដ្ឋាន ស្ថិតិអត្រានុកូលដ្ឋាន និងអត្តសញ្ញាណកម្ម

រៀបចំចងក្រងដោយ លោក ឡោ ក្រឹម

ឆ្នាំ២០២៣

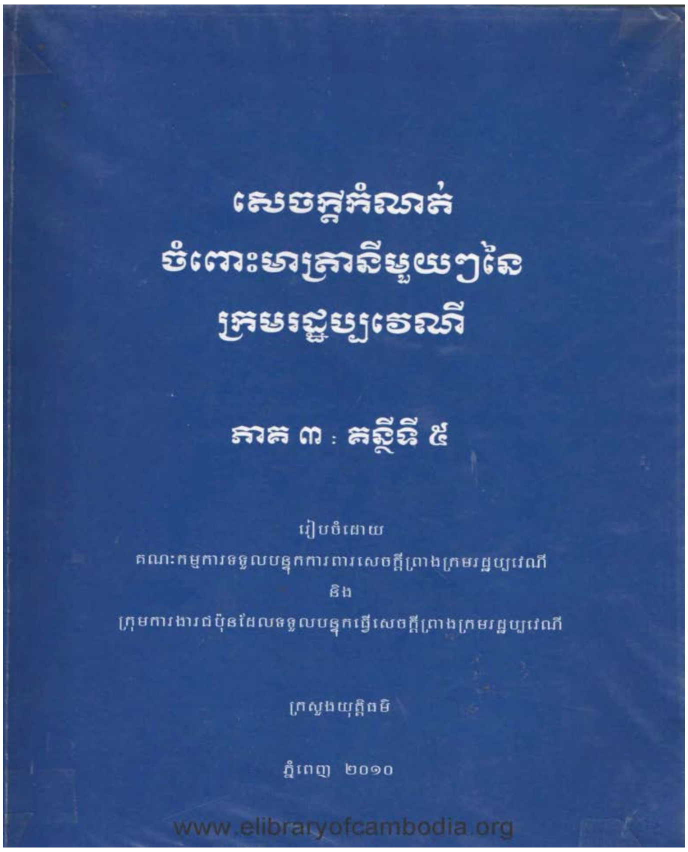
សេចក្ដីកំណត់
ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃ
ក្រមរដ្ឋប្បវេណី

ភាគ ៣ : គន្ថីទី ៥

រៀបចំដោយ
គណៈកម្មការទទួលបន្ទុកការពារសេចក្ដីព្រាងក្រមរដ្ឋប្បវេណី
និង
ក្រុមការងារជប៉ុនដែលទទួលបន្ទុកធ្វើសេចក្ដីព្រាងក្រមរដ្ឋប្បវេណី

ក្រសួងយុត្តិធម៌

ភ្នំពេញ ២០១០

www.elibraryofcambodia.org